

amg

SALA
DB
LECTOR

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. **30** (329), serie nouă. Miercuri 6 august 1997. Preț: 1.000 lei

pamfil
șeicaru

OFIȚERUL CU BERETA-BASCĂ

UN ECHINOX PENTRU E. COSERIU

Ultimele trei numere ale revistei clujene „Echinox”, grupate într-un masiv număr unic, îl aduc în prim-plan pe marele lingvist de origine română Eugenio

Coseriu. Elogiosul dosar dedicat savantului nu omite nici momentele importante ale prezenței sale la Cluj, prilej pentru clujeni de a semnaliza și atitudinea (de ascendenți elogioasă) pe care E. Coseriu a avut-o față de „integralismul” revistei în cauză, ca să nu mai vorbim despre cercul de lingvistică integrală înființat la Cluj în urmă cu un deceniu. Românii în general și ardelenii în particular se simt onorați și cu un cap mai deștepti dacă se-nțâmplă ca o personalitate să le treacă pragul, cu atât mai onorați (și mai deștepti) cu cât cel care le face această cinste este chiar unul dintre ai lor, plecat o vreme pentru a-și măsura forțele cu acelea ale lumii și întors cu toată povara erudiției, cu desaga de titluri, care numai enumerate ar umple jumătate din geografia Mioriței.

Sigur că nu este puțin lucru pentru un lingvist basarabean să devină „gigantul de la Tübingen”, dar poate mult mai impresionant decât traseul spiritual, decât ascensiunea lui E. Coseriu, este chiar faptul că savantul nu a crezut niciodată în ascensiunea de dragul ascensiunii, de dragul carierei, ci în posibilitatea de a rezolva prin această ascensiune probleme obiective, la nivel internațional și/sau universal. Și opinia despre postmodernism a savantului merită consemnată, mai cu seamă că ea se deosebește de jongleriile și variațiunile noastre pe o temă. E. Coseriu spune, pe bună dreptate, că postmodernismul și postmodernitatea sunt noțiuni foarte nelămurite și nu e nimic senzațional în faptul că tot ce depășește ceea ce noi considerăm modern, actual, de ultimă oră, poate fi numit postmodern. Claritatea gândirii lingvistului român ne face și pe noi să credem că am gândit clar până acum. Sau, cel puțin de-acum înainte, vom gândi limpede chiar și situațiile confuze. Mai ales pe acelea... Dar să nu devenim totuși elogioși, „simpozioniști”, cum din păcate s-a dovedit că suntem în ultima vreme. Să ne întâmpinăm savanții cum se cuvine. Și-apoi să ne întoarcem la „Echinox”, care mai conține, pe lângă multe alte „fapte culturale” notabile, și vreo zece pagini numite cu prea multă lipsă de discernământ „Generația Nouăzeci”. E, aici e ca și cu postmodernismul. Nu știm, dar acceptăm, înghițim. Buni sau răi, de fapt și buni și răi la grămadă. Cine mai stă să aleagă?!... (D.T.)

LUPTA CU HECTARELE

de NICOLAE PRELIPCEANU

N-aș fi întristat hârtia - vorba poetului Negoită Irimie de la Cluj - cu bătaia pentru hectare, dacă n-aș fi citit în ziarul „Azi”, și încă pe prima pagină, o notiță prea de tot. Cică Vasile Lupu se luptă pentru „restituirea a 50 ha teren arabil și 30 ha pădure” deoarece soția sa „are de luat” nu știu cât pământ.

Uneori alegerea verbului îți dezvălește părțile pe care îndeobște ai vrea să le ascunzi.

Nu, cei care-și cer înapoi ceea ce li s-a furat, rețineți, „li s-a furat” (fiind, adică, înainte de furt, **al/ale lor**), nu au „de luat” pur și simplu. Lor trebuie să li se facă dreptate și, chiar dacă nu găsim alt verb decât „a lua”, e bine să nu ne jucăm cu el și să-l fixăm cu alte cuvinte pentru a nu ne da de gol concepția comunistă. Să spunem, de pildă, „au de luat înapoi”. Căci proprietarii, de pământ, case, fabrici, magazine, mori etc au fost furați și, cum hoții au fost descoperiți și chiar și obiectul furturilor e, în cele mai multe cazuri, la locul lui (căci pământul n-a fugit încă din România, cu excepția celui al nordului Bucovinei, al Basarabiei și-al Herței, luat - ăsta da luat! - de inspiratorii furtului nostru național, de bolșevici - adică) n-ar mai rămâne decât ca dreptatea să fie restabilită: hoții să fie pedepsiți (?) iar păgubașii să-și primească înapoi bunurile. Cum bine spunea un om cu mintea limpede, Regele Mihai I, „ce s-a furat să se dea înapoi”. Toate teoriile cu protecția nu știu cui, cu moșierii, cu situația care ar fi mai complexă nu sunt decât semne de complicitate (fie și posterioară) la furt.

Dacă semnatarului notiței din acel ziar i s-ar fura computerul și hoții ar fi găsiți, ba și computerul, doar că vândut cine știe cui, ce ar trebui să urmeze? Cazuistica lui „lucrurile sunt mai complexe”, „să ne mai gândim”, „ce facem cu noul proprietar”? N-am să dau eu răspunsul - îl știe orice copil de grădiniță.

A spune că în cazul unor bunuri mai „ample”, cum ar fi pământul sau casa, alteceva” e a înființa două logici, două criterii pentru același fapt, a justifica, în ultimă instanță, furtul. Iar cei care ar „pierde” pământ, casă etc. pentru că acestea ar fi restituite proprietarilor de drept ar trebui să blesteme sistemul care i-a pus într-un fel de falsă posesie iar nu pe acela care s-ar strădui să restabilească dreptatea, normalitatea. (În ceea ce privește felul cum au obținut, la origine, proprietarii bunurilor, pentru asta există - și mai ales există - justiția și dacă aceasta n-a decis că „proprietatea (respectivă) e un furt”, atunci orice contestație rămâne bătăie, calomnie, vorbă în vânt).

Toate acestea le spune un om care nu are „de luat” nimic, absolut nimic, ba chiar s-ar putea trezi, la o adică, „deposedat” și de „propriul” apartament în care, prin schimburi diverse, a ajuns să locuiască.

Până când nu se clarifică trecutul, nu se restabilește dreptatea, degeaba tot încercăm noi să privim, cu ochi de vultur, spre viitor. Vulturul e chior.

acolade

ALOCUȚIUNI VĂRGATE

de MARIUS TUPAN

U luitoarea noastră televiziune, mai inspirată ca oricând, se ia la luptă cu oricine - că de aia e post național - dar îndeosebi cu posturile (și posturile!) particulare. Și, când nu se bat în publicitate, apelează la tot soiul de voci. Aici, în spațiul coardelor (vocale, desigur!), se articulează și se testează multe cuvinte, care, uneori, acced spre idei, nu în puține rânduri năstrușnice. Mai ieri, o persoană care a cunoscut prea puțin sălașul răcorii, că doar i-au venit repede ortacii la putere, susținea sus și tare: de unde să apară, domnilor, sponsorii, dacă-i băgăm în pușcărie imediat ce sprijină un sector sau altul? Cei din jurul lui n-au reacționat prompt, cum se cuvenea, fiindcă unii se simt cu musca pe căciulă, alții îi aud bâzâitul prin apropiere și destui staționează în cămașa neutrului laș. Starea sponsorizării (până când va apărea o lege care să-i avantajeze pe cei generoși) e delicată, dar în nici un caz așa cum a prezentat-o guralivul combatant. Altfel ar fi trebuit să spună, însă semnalele de dincolo de gratii îl obligau să fie solidar cu cei priponiți: câțiva, care s-au prefăcut că ajută cultura și sportul, și-au umflat buzunarele proprii sau au suflat în pânzele unui partid, atât de vijelios, încât i-au răsturnat acestuia barca. Acum, luați la bani mărunți pentru sumele exorbitante extrase din bănci și societăți, dau din colț în colț și singu-

ra destinație, potrivit îndeletnicirilor, e, desigur, detenția. Se poate spune că acești indivizi deplângeau falimentul revistelor literare sau al unor edituri? Se poate zice că sufereau pentru viața precară a scriitorului? Nicidecum.

Am fi însă nedrepti dacă i-am băga pe toți în aceeași oală. Și, eventual, fără capac, să cadă guinoalele în ea. Noi știm o instituție stimabilă în care n-au fost bulversările și cercetările de la Bancorex sau Bancoop, Credit Bank sau Banca Felix, nici suspiciunile din jurul unor magnați, crezându-se la adăpost dacă fac jocurile unor cercuri, dacă-i finanțează pe Hrebenciuc sau Văcaru: se numește Banca Comercială Română. Și, spre disperarea individului de care pomeneam, nimeni de-acolo n-a fost arestat. Ba, mai mult, cele mai multe și mai importante acțiuni ale Uniunii Scriitorilor au fost sponsorizate de această instituție. Conducerea B.C.R., sensibilă la actul artistic, pare să știe că investește în eternitate (iertăți-mi termenul patetic!), ci nu în circuitul nostru de toate zilele, fotbalul, din care se înfruptă atâția farseuri, inclusiv individul despre care vorbeam. Vorbele, aruncate în vânt prin micul ecran, pot stârni confuzii, de aceea e nevoie să ripostăm, altfel demagogii de profesie pot crede că au și dreptate, după ce s-au ales cu bani, călătorii și privilegiu de tot felul.

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul
Cu sprijinul Fundației Soros
pentru o Societate Deschisă

Redacția: Laurențiu Ulici (director)

Marius Tupan (redactor-șef)

Ioan Es. Pop (secretar general de redacție)

Ion Cucu (fotoreporter)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,

telefon 659.67.60,

fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala

sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 451030121163

Tehnoredactare computerizată:

FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

O NOAPTE DIN VIAȚA UNUI OM DE GENIU

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

O generație întreagă s-a născut în România - și mai mult sau mai puțin în toată lumea - cu numele lui Winston Churchill, Franklin Delano Roosevelt și Iosif Stalin plutind, în jurul leagănelor, cvasi-divin, misterios, secret și amenințător sau, dimpotrivă, puternic încărcate de speranțe. Istoria unei bune părți a secolului douăzeci este de neconceput fără acele rapoarte ale actelor celor trei, trimise pe toate undele, spre toate colțurile universului de „Radio Londra” ori, altfel spus, de BBC. Nu toți cei care și-au început viețile astfel aveau să considere fericită contribuția marilor șefi aliați la istorie, oricum nu ca proba unei justiții providențiale, a unei forțe raționale apte să orienteze universul uman. Distribuind, totuși, principalele valori ale spiritului în spațiul acestui triunghi, de o putere și strălucire arareori întâlnite peste timp, este evident că Iosif Stalin a deținut voința și determinarea, Franklin Roosevelt a fost omul - sau arhanghelul - puterii absolute, dar Winston Churchill a fost inteligența. Dacă Stalin era eroul floctet - care miroase urât, dar fără de care războiul nu se poate termina, Roosevelt este, homeric, Agamemnon, iar Churchill, desigur, iscusitul Ulysse.

Perspectiva unui război este însă, totdeauna, perspectiva unei acceptabile împărțiri a pradei (materiale, umane, morale, geo-politice etc) - acest lucru a fost valabil și în clipa încheierii războiului rece. Icusitul Ulysse împarte - de aceea dată deci, la Moscova și Ialta - pământul și marca. Este evident că Winston Churchill nu a dorit târgul de la Ialta, dar a socotit că trebuie să

scrie cineva niște cifre care nu reprezentau opțiuni, ci situația militară de fapt, în condițiile adoptării celei mai protective variante pentru soldații armatelor occidentale. Există - în Ialta - multe alte aspecte politico-istorice, dintre care unele au făcut obiectul unor încercări explicative în care am avut curajul (poate excesiv) de a mă angaja. Nu doresc să revin acum asupra lucrurilor de acest gen. Zilele și nopțile noastre, timp de peste o jumătate de secol - de la începutul ultimului război mondial și până la punerea în lucru a deciziilor de la Malta - au fost marcate, planetar, de actele și textele diurne ale celor trei; cum se vor fi desfășurat însă nopțile lor?

Franklin Roosevelt pescuia la sfârșit de săptămână și pregătea cu putere și răceală o campanie electorală pe care avea să o câștige, în beneficiul ulterior al lui Harry Truman. Nu ne putem îndoi de olimpianismul somnului său. Cunosc acum destul de bine formele gândirii politice spre a fi sigur - și deloc deranjat - de faptul că, pentru Roosevelt, Ialta era un instrument (și producea instrumente) și în nici un fel o problemă; Ialta era doar un gen de necesitate de parcurs. Ceea ce Alexis de Tocqueville a înțeles într-o oarecare măsură, dar nu a subliniat în chip suficient (și a fost apoi cu totul neglijat) este faptul că disputa americano-rusă, marcând secolul XX, este însoțită, de fapt, în chip de contrapondere, de o anumită asociere fraternă a acestor mari națiuni. Cum problema centrală era dominația globală, Churchill știa foarte bine că puterea care avea să iasă din joc în cazul unui al treilea conflict mondial, venit eventual în prelungirea

celui care abia se stinge, nu putea fi decât Anglia. Stalin obținea tot ceea ce imaginabil ar fi putut obține. Se poate presupune că nu doar Roosevelt a dormit bine în noaptea laltei, ci toți trei.

În psalmul 82 (al lui Asaf), psalmistul spune: „Până când veți judeca strâmb și veți căuta la fața celor răi? Faceți dreptate celui slab și orfanului, dați dreptate nenorocitului și săracului, scăpați pe cel nevoiaș și lipsit, izbăviți-i de mâna celor răi. Dar ei nu vor să știe nimic, nu pricep nimic, ci umblă în întuneric, de aceea se clatină toate temeliele pământului. Eu am zis: Sunteți dumnezei, toți sunteți fiii ai Celui Prea-Înalt, însă veți muri ca niște oameni, veți cădea ca un domnitor oarecare” (Sublinierile mele).

Sfârșitul repede al lui Roosevelt și pierderea alegerilor de către Winston Churchill vor naște probabil cândva un nou roman în maniera și tematica generală a „Regilor blestemați”. În ceea ce mă privește sunt înclinat să cred că istoria sacrifică uneori fizic și alteori moral niște oameni pentru scopuri înalte, inevitabile, grele și, măcar sub anumite unghiuri, compromițătoare. Există un fapt cu aparență minoră, care pare să salveze sufletul lui Winston Churchill, nu doar așa cum în veci va fi - sufletul unei enorme personalități - ci și un mare suflet.

În memoriile sale ne spune cu sinceritate că a dormit bine totdeauna, atât cât a putut fizic, în bombardamente, înainte de marile bătălii și după acestea, înainte și după marile decizii, dar a avut o gravă noapte de insomnie atunci când Anthony Eden a demisionat din guvernul țării sale, a cărui politică de conciliere față de Axă - care a favorizat (după cum se știe) agresivitatea nazistă - a respins-o cu îndârjire. Winston Churchill pretinde că nu există primejdie mai mare pentru o națiune decât atunci când nu poate, nu vrea sau nu știe să folosească - sau chiar disprețuiește - mesajul vreunui din oamenii săi devotați și de nădejde.

Poate că nu este întâmplător că actuala Lady Churchill dorea, cu mai puțin de un an în urmă, să scrie o serie de reportaje despre România.

minimax

BRAVOS, NAȚIUNE...!

de ȘERBAN LANESCU

«Ziaristul» care-mi mijlocește satisfacerea vîiului cotidian spunea mai deunăzi că, acum, *Național* se vinde cel mai bine. Fiindcă l-am întrebat eu, văzând un bătrânel cu aspect de pensionar MAI (păruți-mi-s-a) care tocmai cumpărase foaia și mai zăbovea lângă tarabă uitându-se la celelalte ziare. Ghinion, taman atunci unul dintre dracii repartizați în cartier fâlfâia prin preajmă căci, tam nesam, am început să bodogănesc indignat, conversând chipurile cu „ziaristul”, însă tare să se-audă, ceva despre prostia oamenilor și nevoia lor de jeg, speculate parșiv de gazetari ca alde Cristoiu. Mostră de comportament anticivic, pentru a nu spune că golănesc de-a binelea, cu atât mai mult cu cât indignarea-mi era jucată, de fapt având sămânță de gâlceavă, da' și pus pe garagă. Ee, și gând la gând cu bucurie, adică bucuria necuratului de serviciu, bătrânelul fost *meaist* a percutat, reacționând prompt. «Da' ce-ai dom' le cu Cristoiu?» Bietu' om, că după cum era îmbrăcat fusese doar *tablagiu* - asta ca să rămân la impresia inițială întreținându-mi paraponu' -, deci nu-l deranjase pe bietu' om că îi făcusem proști și că au nevoie de jeg ai de citesc *Național*-ul, ca el, care tocmai îl cumpărase, ci Cristoiu îl durea. Iar „ăla” behăia fericit

îndemnându-mă de zor la harță. «*Haide, dă-i înainte! Zi ceva și despre Iliescu! Că Cristoiu-l pupă-n fund pă Iliescu...*» Dovedindu-se că e un drac cu grad inferior, neinformaț, care nu auzise bârfa din târg despre *Național*, cum e-ar face jocurile pentru „partidul colonelilor”, la fel ca și *Adevărul*. Drept care l-am și alungat făcându-mi cruce cu limba ca-n vremurile „bune” de dinainte, iar pe bătrânel am încercat să-l îmbunzez spunându-i, rîzînd cât am putut de cordial, să nu se supere, că am glumit, doar așa ca să-l necăjesc pe băiatu' cu ziaarele, știindu-l un mare iubitor de ce scrie Cristoiu. Har Domnului că m-a crezut, poate fiindcă văzuse că și eu cumpărasem gazeta-i preferată. Și urmează a „povesti” care este, totuși, *șozul* pățaniei, zău că strict autentică.

Succesul rețetei *Național*-ului. Țasta e *șozul*. Nu știu ce tiraj are, dar, după cât se pare, afacerea merge la fix. Că place poporului. Am întâlnit însă și absolvenți de facultate încântați, ba chiar și câțiva universitari. Asta e națiunea, ăsta e *Național*-ul! Cu o rețetă potrivit căreia pe prima pagină semnează I. Cristoiu, iar pe ultima Tudor Octavian și Dan Petrescu, plus Liviu Mihaiu în caseta cu colectivul redacțional, semnalând încă mai apăsat relația (care?) cu *Cațavencu*. La Mijloc, umplutură, mai mult de văzut decât de

citit, cu un adaus de politică părelnic neangajată, *pă* mijloc, imparțial ca românul. Sanchi! Așadar, s-ar părea, foaia e cu de toate, pentru toate mințile și pentru (aproape) toate culorile politice, un ghiveci plăcut la gust și ușor digerabil, avînd și câteva bucățele de carne, condimentat, da' nu prea tare, ca să poată fi consumat și de ulcerosii, hepatici ori alți suferinzi. Adică, ce mai tura vura, rețeta *bulinei roșii* la care s-a modificat compoziția cașetei în care e băgată otrava politică cristoaiă. Crimele sadice și aberațiile sexuale au fost înlocuite cu oarecare ștaif „intelectual” pentru disimularea intenției de intoxicare politică pe stînga, inclusiv reconsiderarea trecutului, astfel încît acum românul poate afla, bunăoară, că, din Securitate, care a fost „odioasă” - da!, scris așa, cu ghilimele - pot fi recuperați mulți profesioniști. Bașca atacurile jėjoase împotriva Puterii, în general, dar în special împotriva președintelui și a premierului, adesea în genul *făcături* nesemnate, ori semnate cu inițialele nimănui. Jalnic, deoarece totul și cu complicitățile (neîndoios că plătite gras) înainte semnalate.

*) Aflînd de hiatusul ce va interveni în editarea gazetei abia la predarea textului de săptămîna trecută, continuarea proiectată (și din păcate promisă) la «*Între „socialism” și „capitalism”*» a rămas, sper că numai deocamdată, suspendată... în aer, întrucît depășește spațiul disponibil într-un singur număr.

**) Același *Cațavencu* de unde se trage și țuțeru' lu' Brucan, telegenicul din cale-afară (mai ales cînd rînjeste) I. T. Morar.

***) Pentru edificare, în ediția cu nr. 37 de luni, 27 iulie se poate citi *Punct ochit* de R. Bogdan, un autor care se vede că știe să ochiască, avînd poate și antrenament cu trageri la stand.

ÎMI PLACE SĂ MĂ JOC CU VORBELE

de CORNELIU BARBORICĂ

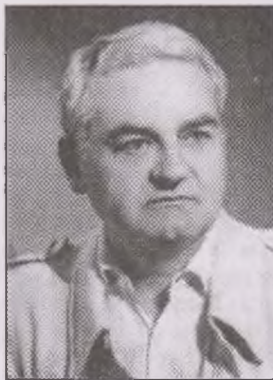
La zece ani, Schwarzenegger ridică haltere. Eu, cam între nouă și zece ani am scris cea dinăi nuvelă. Mama îi zicea roman ca să-și dea importanță în fața celor două ucenice pe care le avea, ca și în fața lui madam Usturoi, prietena familiei. Din aceste persoane se compunea „cenaclul” în mijlocul căruia stabilisem cele scrise pe câteva foi de hârtie unsuroasă.

Despre ce puteam să scriu la o vârstă atât de fragedă? Nu-mi mai amintesc, dar s-ar putea prea bine să mă fi inspirat din cele trei cărți ce formau „biblioteca” mamei: **Biblia**, **Genevea de Brabant** și **Spovedania**, romanul păcătos al lui Maxim Gorki, pentru care scriitorul rus a primit o lecție de materialism din partea aceuia ce astăzi este mumie, solicitată spre cumpărare de excentricul liberal Jirinovski. Acesta speră ca, plimbând mumia lui Lenin prin toate localitățile mici și mari ale măicuței Rusii, să adune voturi pentru sine și pentru partidul său, dar și ceva bănuți pentru o solidă campanie electorală. Având în vedere că localitățile mici sau mari se află puzderie pe toată întinderea uriașei Rusii, este mai mult decât sigur că acțiunea lui Jirinovski va avea un răsunător succes.

Dar m-am luat cu vorba și m-am îndepărtat bineșor de subiect. Deci, la zece ani Schwarzenegger ridică haltere și juca fotbal în orașul său natal Graz, din Austria. În prima parte a celebrei sale cariere și-a arătat mușchii celor doritori să-i vadă. Apoi a traversat Oceanul și toată America de la Est la Vest, poposind la Hollywood, unde și-a găsit, în sfârșit, mulțumirea sufletului și celebritatea. Eu, între nouă și zece ani, deci cu cel puțin o jumătate de an mai precoce decât acel monstru sacru, am scris un roman, dar n-am perseverat și din această cauză am ajuns numai la București, o capitală din care toți cei ce vor să-și facă cât de cât un nume fug care încotro spre Paris, Berlin, Viena, New York sau San Francisco. Numai eu, atunci când m-am dezmeticit, am fugit cât m-au ținut picioarele în fosta Cehoslovacie, la Bratislava și Praga, acolo unde se putea ajunge pe vremea aceea cu acte în regulă. Mai târziu mi-am dat seama că nici un român n-a ajuns o celebritate universală sau măcar europeană doar trecând granițele pașnicei și frumoașei Cehoslovacii. Praga da, și-a lansat către azurul eternității oamenii săi, pe ereticul Jan Hus, pe filozoful renescentist Jan Amos Komensky, pe Karel Capek, inventatorul roboților și al bombei atomice **ante factum**, pe Jaroslav Hasec, Cel-Veșnic-Pus-Pe-Șotii, pe Bohumil Hrabal, omul care a trăit peste cincizeci de ani sub două dictaturi, prima de dreapta, cea de a doua de stânga, reușind ca, în condiții vitrege, să scrie o operă de mare valoare.

Praga era la acea dată prea plină de sine sau, dimpotrivă, prea timorată (erau anii de început ai „socialismului victorios”), iar Bratislava mult prea neîncăpătoare și prea mică să vrea sau să-și permită luxul de a se oferi ca rampă de lansare pentru străini. Parisul e altceva, se îmbogățește și îmbogățește pe alții prin acte de adopțiune. El își deschide porțile irlandezilor, românilor, americanilor, spaniolilor, olandezilor, cehilor și oricui dorește și poate să aprindă o torță pe drumul culturii.

Cred că am apucat-o pe un drum greșit, vreau să spun în desfășurarea ideilor, un drum

ce m-ar putea duce drept în groapa cu lei a cleveitorilor și răstălmăcitorilor. Iată de ce mă simt obligat să precizez că dacă sunt ceea ce sunt și atâta cât sunt o datorez contactului cu universul spiritual al cehilor și slovaciilor, mai ales al acestora din urmă. Iar dacă n-am ajuns o celebritate precum pomenitul Schwarzenegger, să știți că numai și numai eu sunt de vină. Răul e în mine, spuneți-i, dacă vreți, lipsă de talent. Abia aștept s-o aud și pe-asta.

Dar cu ce fapte de ispravă pot acum să mă laud? Am tradus din literaturile cehă, slovacă, croată, slovenă, polonă. Dintre traducerile pe care le consider evenimente în cultura românească aș aminti povestirile lui Bohumil Hrabal, **Toba spartă** (1971), una dintre primele versiuni într-o limbă străină a unei selecții din opera celui ce a devenit astăzi cunoscut pe mai toate meridianele lumii, traducerea aproape integrală a poemelor lui Ivan Krasko, **Nox et solitudo** (1973), în semn de omagiu pentru poetul slovac care l-a îndrăgit pe Eminescu și i-a tradus versurile, o amplă selecție din opera teoretică a cunoscutului estetician ceh modern Jan Mukarovsky, **Studii de estetică** (1974).

Din ocupația mea de bază, de profesor, a curs în mod firesc și cealaltă latură a preocupărilor mele: cea de interpret literar. La început au stat monografia dedicată operei lui Karel Capek (1971) și **Istoria literaturii slovacă** (1976), urmate de **Studii de literatură comparată** (1987), o carte în care am încercat să apropii cititorului și specialistului român unele probleme privind aproape toate literaturile slave. Și, întrucât în deceniile de dominație comunistă se manifesta o tendință de izolare a acestor literaturi (ca și a celorlalte literaturi din „lagăr”) de restul Europei și al lumii, studiile mele au un pronunțat caracter polemic. Am prefațat acest volum cu niște cuvinte ce i-au încălzit inima lui Adrian Marino, socotind de cuviință să le reproducă integral în cronica sa din „Tribuna”. Spuneam acolo: „Scriind aceste studii am dorit să oferim cititorului român interesat de probleme ale literaturii universale un material informativ despre câteva literaturi situate în jumătatea de est a Europei, în general mai puțin cunoscute la noi și, totodată, să sugerăm imaginea unei literaturi europene care și-a păstrat unitatea împotriva tendințelor (de care cultura nu este vinovată) de dezintegrare manifestate de-a lungul secolelor, dar și în zilele noastre. Câci ce reprezintă estul și vestul din punct de vedere literar? Doar niște noțiuni auxiliare care pot produce derută și confuzii atunci când sunt mânuite

fără conștiința relativității lor și prin simplul împrumut dintr-un alt limbaj, prin transfer mecanic din sfera geopoliticului în cea a literaturii și a culturii în genere. Acest patos pentru unitatea spirituală a Europei îl va găsi cititorul în textul și subtextul celor ce urmează”.

Probabil că sunt eu sentimental, pentru că, după ce am cinstit cum se cuvine limba română, m-am îndrăgostit de-a binelea de limba slovacă. Așa se face că am debutat cu proză și versuri în publicațiile slovace care au început să apară la noi din anul 1978. Exact la vârsta când alții se cam opresc, adică la cincizeci de ani, în 1981, am debutat ca scriitor. În anul următor am publicat o proză subversivă, **O întâmplare neobișnuită**, o parodie la adresa culturii personalității și a altor tare ale vechiului regim. Profitam de faptul că autoritățile fie încă nu găsiseră un cenzor cunoscător de limbă slovacă, fie, dacă un asemenea cenzor exista, acesta nu putea fi decât un om de caracter care își risca pielea. Este exclus să fi fost unul atât de tâmpit încât să nu înțeleagă unde bat nu numai eu, ci și ceilalți colaboratori ai publicației „Variație” (**Variațiuni**). Cu asta nu vreau să spun că publicația respectivă era un viespar de disidenți, ci doar că, din când în când, mai înfîgea câte un spin în talpa regimului de atunci. Dacă cineva ar fi curios să afle ce a publicat în „Variațiuni” subsemnatul, nu va da decât arareori peste numele meu. Acum fac publică pentru prima oară identitatea celui care semna acolo cu numele slovac de Andrej Severini.

Paralele, compuneam pentru uz personal scurte povestioare umoristice în limba română. Multă vreme am ezitat să le prezint la vreo publicație literară, dar până la urmă mi-am luat inima în dinți și m-am dus la „Urzica”. Acolo, redactor șef era poetul Nicolae Stoian și, pe lângă el, salahoreca ca redactor Marius Tupan. Din primul moment amândoi au avut impresia, nu cred că înșelătoare, că au dat peste un mare umorist. (Să mi se ierte lipsa de modestie, care nici nu este la urma urmelor o lipsă, ci o virtute a oricărui scriitor de pe planeta noastră abstră). Îmi amintesc cu câtă mândrie declara Nicolae Stoian că a debutat un nou umorist, și când i-am spus că, de fapt, debutul meu ca prozator se consumase la o publicație slovacă, a fost nu numai dezamăgit, ci și de-a drptul revoltat și a pomenit ceva în surdina despre mama slovacilor. Și uite-așa a început un lung șir de colaborări la „Urzica” și la almanahul ei „Perpetuum comic”, apoi la „Moftul român”, la efemerul „Lucifer”, la „Luceafărul”, la „Literatorul”, în fine chiar la „Columna” de la Chișinău. Numărul rețetelor poate să pară cuiva mare, dar cei inițiați știu că toate acestea au fost/sunt publicații cu apariție lunară, cel mult săptămânală. Și cum prozatori și poeți umoriști erau/sunt în țară câtă frunză și iarbă, vă puteți ușor imagina că nu a fost loc pentru ce scriam eu. Sertarele mele gem de „literatură de sertar!” Adică și dintr-aceea care n-ar fi putut să apară până după Decembrie 1989. Când, prin 1991 sau 1992, Mircea Dinescu se întreba unde este literatura de sertar și tot dumnealui își răspundea că așa ceva nu există, eu i-am trimis o epistolă, în care susțineam contrariul, la care n-a catadicsit să-mi răspundă, crezându-se probabil unic printre o mulțime de mămăligoși care nu știau decât să tacă. Ei bine, trebuie să-l dezamăgesc și eu, cum au făcut-o și alții. Volumul meu de povestiri păcătoase a zăcut la „Cartea Românească”, în redacția regretatului Mircea Ciobanu, din 1987 până în 1992 fără ca nimeni să aibă curiozitatea să deschidă măcar manuscrisul!

Așa mi-a fost mie scris: să nu am parte de un debut editorial în limba română. Debutul meu editorial s-a petrecut în limba slovacă. Prietenii mei slovaci au adunat toate câte le-am scris, proză și poezie, în limba slovacă, și mi le-au publicat în 1995 sub titlul **Cimitirul elefanților și Oglinzi paralele**, semnate Andrej Severini.

Îmi place să scriu, să mă joc cu vorbele, să le simt pulsația ancestrală.

ÎNTÂMPLĂRI ÎN IREALITATEA IMEDIATĂ

de IOAN STANOMIR

Textul ce inaugurează volumul lui Răzvan Petrescu „Într-o după-amiază de vineri” (editura Cartea Românească, București, 1997) este semnificativ pentru matricea stilistică și programul estetic al autorului. „Banchetul” abordează o temă extrem de prezentă în proza românească - revoluția din 1989 - plasată într-un spațiu „mitic”: sediul Televiziunii Române.

Perspectiva narativă aleasă e cea a unui simplu soldat iar autorul refuză clișeele și grandilocvența patriotardă; privirea combatantului de rând dezvăluie un cotidian în care, pe urmele lui Camil Petrescu din „Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război”, moartea e lipsită de măreție iar eroismul devine o chestiune de supraviețuire. Revelația intervine pentru soldatul Mitiriță atunci când vede, temporar, e drept, într-un Empireu populat de cei pentru care luptă; ipostaza în care sunt surprinși e cea a „banchetului”. Un banchet în care pofta animalică copleșește umanul, ca într-un tablou bruegelian: „Ej bine, mestecau frenetic, (...) zumzăiau, clefăiau, cioflăiau. Se auzeau clinchet de pahare, scârțâitul furculițelor prin farfurii, dinți înfipti în cărnăciori și pere, pocnetul sec al dopurilor, câte un râgâit acoperit cu palma, se saliva, se gemea, (...) se dezbăteau știrile următoare și programul de emisie destinat menținerii tensiunii publice, se sugeau discret măsele de redactori, de minte.” (pag. 12). Istoria demitizată prin înlăturarea mirajului abstracțiunilor generoase își ia revanșa iar martorul indiscret e expulzat din „paradis”.

Următoarele trei proze, „Unde ești, Eleonora?”, „Blitz”, „În rolul lui Iisus”, propun un fantastic aparte, al ambiguității, explorând delicata relație dintre real și ficțional, dintre mască și identitatea ultimă a individului. Poeticul își face apariția în cotidianul lipsit de măreție al Bucureștiului contemporan. Eternul feminin însuși e filtrat prin intermediul unei confesiuni lipsite de coerență - în „Unde ești Eleonora?” depoziția aparține unui narator „necreditabil”, croitoreasa Maricica, a cărei suculență verbală amintește de eroina Gabrielei Adameșteanu, Vica Delcă din „O dimineată pierdută”. Pentru ea, tentativa regăsirii unei ipotetice iubite Eleonora se confundă cu țesătura propriei vieți și cu mitologia degradată a micului ecran. Aventurile iubiților sunt relatate fragmentat, cadrul dialogului fiind acela al metroului, labirint fetid, saturat de cuvinte și gesturi. Echivocul acestei povestiri transgresând limitele verosimilității e dus până la ultimele consecințe atunci când naratorul scriitor deslușește, dincolo de fluxul monologului verbal al interlocutorului, un fragment de ficțiune introdusă în real: „Sunt niște sunete, care... Fiți, vă rog, atentă! Nu-i așa că auziți și dumneavoastră? Sigur că auzea. Ascultau toți călătorii, acum nu mai încăpea nici o îndoială. Cineva striga cu disperare, probabil în vagonul din față, unde ești Eleonora? Zgâlțâind din răspu-teri ușa pneumatică.” (pag. 24).

Scriitorul combină unghiurile de reflectare ale aceleiași „felii de realitate” și textele comu-

nică între ele. Scena cu care debutează proza anterioară e prezentă și în „Cotidian”, acolo unde naratorul asistă neutru la episodul tânărului din fața aceluși grilaj. La rândul ei, „Blitz” comunică cu „Unde ești, Eleonora?”: partenerul de dialog va deveni el însuși autor al unei confesiuni buzza-

tiene. Pretextul e existent deja în mărturisirile croitoresei - căci, dacă acolo femeia îi descoperea identitatea de scriitor slujindu-se de o fotografie abandonată pe asfalt, aici naratorul e supus la un veritabil asalt al multiplicității imaginii. Eroul asistă neputincios la degradarea propriului eu prin miile de fotografii ale propriului chip invadând universul. Prietenul fotograf îi va explica fenomenul, făcând apel la Antonioni și pelicula sa „Blow-up”: „Tot ce pot să-ți spun e că pozele-s făcute cu același aparat, noaptea, detaliile abia se văd. Te-au luat de la o distanță mică, cu sursă suplimentară de lumină. Un blitz, dar n-aș pune mâna-n foc, e posibil să fi fost și-un reflector.” (pag. 27). Alienarea individului e analizată neutru, ca într-o fișă: „Am început să devin mai suspicios, să mă uit mai atent pe unde calc, ca să nu mi se lipească pe tălpi vreo poză.” (pag. 30). Căsătoria e compromisă iar naratorul este prizonierul unui narcisism morbid - izolat de lumea exterioară, se abandonează unei căutări halucinante: „Eu mi-am găsit în cele din urmă o garsonieră în Drumul Taberei, cu vedere spre câmpie și pereți din B.C.A, crăpați, pe care i-am acoperit în întregime cu fotografii. Unele sunt lipite cu clei, altele prinse-n pioane ori bătute în cuie. Din păcate, nu-i nici una color. Seara, mai ies uneori prin oraș și caut.” (pag. 31).

Agentul antrenând disoluția eului în „În rolul lui Iisus” e, pentru actorul interpretând pe Mântuitor, însăși masca ce copleșește treptat identitatea originară. Imaginea de debut e una grotescă: „Poate m-am machiat prea tare. Un ochi a ieșit albastru iar celălalt portocaliu. Gura, în schimb, li s-a părut tuturor o capodoperă. Am făcut-o neagră. Nici nu se mai distinge din barba lui Mihai Viteazul pe care mi-au dat-o de la recuzită, alta nu găsiseră.” (pag. 32). Totul oscilează între traseul biblic și decorul desacralizat: „Cadrele din grădina Ghetsemani au fost luate din parcul I.O.R. Se distinge și vaporeșul Mugurel transformat în restaurant două stele.” (pag. 38). Realul se deformează sub presiunea mitului. Imaginile se succed după o logică aproape onirică, simpto-

matică fiind juxtapunerea halucinantă dominând universul prin medierea televizorului sustras oricărui control, terorizând bătrâna imobilizată în fotoliu (pag. 40). Replica finală rezumă această ambiguitate funciară: „Păi cum, tocmai dumneavoastră, care faceți atâtea minuni, nu aveți pix?” (pag. 45).

„Într-o după amiază de vineri” și „Mici schimbări de atitudine” sunt disecțiile narative ale unor „cazuri clinice”. Cei doi ucigași au cuvântul și confesiunea lor are coerența bolnavă a discursului „omului din subterană” dostoevskian. Textul dând titlul volumului e o dublă autopsie: naratorul, el însuși alienat, expune tribulațiile unei copilării și adolescențe petrecute în umbra autoritară a tatălui. Acesta din urmă rezumă malformațiile unui comunism văzut prin ochii fiului: torționarul, decorat cu Ordinul Muncii clasa a III-a, imaginează jocuri infantile cu scenariu polițienesc și sadism nedisimulat: „Uneori, când se lăsa întunericul, ne jucam de-a spionii. Mai exact, eu eram spionul iar tata mergea în patru labe pe urmele mele până în baie. Acolo mă prindea cu admirabilă regularitate și-mi strângea degetele într-o menghină meșterită de el, care avea niște șuruburi mari, de lemn, migălos cizelate. Mă durea, dar trebuia să țin de plăcere.” (pag. 48). Traseul fiului moștenind sadismul patern are la capăt, într-o după amiază de vineri, întâlnirea cu o simplă bandă Agfa relevând esența malefică a propriului tată. Gestul e precipitat de absența răspunsului: „Astfel încât l-am izbit cu ciocanul, o singură dată. Avea capul foarte moale.” (pag. 56).

Medicul scriitor din cea de a doua proză eșuează în crimă la sfârșitul unui parcurs existențial definit prin sordid și lipsuri materiale. Echilibrul interior se rupe și nerecunoașterea sa de către societate îl împinge să elaboreze un ritual macabru: interogației, rămase fără răspuns, îi urmează sancțiunea și cei ce nu l-au identificat sunt uciși cu sânge rece. Asasinul nu-și poate reprima o reacție estetică în fața sângelui: „O baltă splendidă de roșu cu striuri violete, încât mă întreb pentru o clipă de unde atâta lichid Pollock - Gauguin.” (pag. 100).

„Jazz” e o explorare în „irealitatea imediată”. Realul e perceput prin oglinzile deformante ale unui eu deformat, ce proiectează în cotidian propriile fantasmе. Răzvan Petrescu e aproape de Max Blecher în metamorfozarea realului în efigii halucinante: „Bătrânul, ce nu pare niciodată aieva, aieva nu pare nimic, poartă ca de obicei ochelarii lui uriași, ca de scafandru, cu rame solide, șuruburile văzându-li-se de la ușă, suflă greu, cancerul, bănuiesc, ori un guturai.” (pag. 68). Un filtru gogolian e prezent în „Fotografii de nuntă”, iar finalul „Scrisorii de octombrie” alcătuiește o juxtapunere onirică în maniera lui Chagall.

„Cotidian” e acel text din care toate celelalte decurg. În drumul său prin Bucureștiul-Dublin, redactorul repetând călătoria joyceană îl întâlnește pe tânărul aflat în căutarea Eleonorei, se intersectează cu naratorul din „Jazz” și descoperă, căzând din manuscrise, una din miile de fotografii ale eroului din „Blitz”. Acest ultim narator percepe realul într-o manieră mizând pe consemnarea imaginii percutante: „Privesc puțin treptele scării rulante care izbesc una câte una, într-un tempo lent, trupul sfărțec, prins sub pragul de metal, al unui șobolan. Sar peste el și întru (sau ies) din nou în lumina tulbură a zilei.” (pag. 79). Imaginea glisează către simbol.

Doar lectura directă a acestui volum poate să dea imaginea completă a unui foarte mare talent literar. Comentariul critic are doar capacitatea de a-l avertiza pe cititor că e în prezența unui prozator contemporan de primă mărime.

viorel sâmpetrean

De dragoste

- Unde ești
Rază pierdută?
Odinioară sângera
Lângă visul pe care tocmai
îl trăiam.

Îți amintești?
Șoapta spintecată dintr-o dată
De lama necruțătoare
Și mâinile
- doar ele -
Atinse de promisiunea sârmei ghimpate.

Ar fi trebuit să împuşc
Ultimele stele
atârând de cerul tumefiat
Sub care privirea ta moartă
Nu mai putea răzbate;
Sau, poate,
Mersul viclean
Al celui ce nu mai avea tăria să rabde...

Da. Lângă visul pe care tocmai îl trăiam
Mișună fără opreliști
Larvele sârmei ghimpate.

*

- Același ești
Când mă chemi?
Îți amintești?
Odinioară steaua cădea precum geniul
(În pădurea de sânger,
peste giulgiul de sare);

- Ce te vațămă
De te apropii de mine?
Praporii cerului scăzut,
Atomii perfizi care circulă nestingheriți
De la un capăt la altul al speranței,
Ori răsufllarea,
Tăiată de lama zincului, teribila?

Eu știu:
Tu nu ai trimis turmele, solarele,
spre abatoare,
Și nici munții
Nu i-ai încercat pe joagăr, nu-i așa?

Ai ars în carapacea jarului
Ce ține lumea în picioare!
(Dar asta, vai, nu spune prea multe...)

*

Stele minate
În apa cea verde, roditoare;
Ceea ce vezi nu-i decât privilegiul
Unei cumplite tristeți.

Lacrima cade metalic
Din singurul ochi al Dumnezeuului
Întors către noi;
Și inundă sanctuarul stelelor sparte.

Ce minunat! Să te retragi în apa
Cea verde, roditoare,
Printre cranii și colonii învinse
Să plutești, ca și cum n-ai fi murit.

Alături de-o înfricoșată paloare.

*

- Ce singur ești
Când lutul auriu e aproape.
Pun rămășag
Pe însingurarea stelelor
Că n-ai să uiți,
Și n-ai să ierți!

Din rădăcini sălbatice și fragede
O să ncropesc un rug
În care să ncapă țipătul,
Și mai apoi, cuprinși de vâlvătaie,
O să privim în tihnă
Și în libertate
Cum urcă norul vână
Și cum în preajmă vor rămâne
Zeii sârmani
Să ne contemple.

Țipăt lângă țipăt,
Piatră lângă piatră.

*

O rază îndrăzneam să fiu
când te visam:
Dar tu erai demult plecată
Și triumfătoare
printre pietrele arse.
Căci nimeni nu putea să fie-n preajmă
Decât cumplitul strigăt, al viezurelui,
În cruciada stelară!

- Te-am așteptat
În noaptea ce nu mai avea puterea
Să mintă pentru încă un mormânt.

Absența ta o simt
Cum simte grinda
Carii cei puternici ce-o devoră!

Expulzat din singurătate

Voi contempla tocmai
Ceea ce larii detestă:
Prundul cenușiu, bunăoară,
Și, mai presus,
zbaterea necruțătoare
A păstrăvilor
Prin valurile roditoare de var.

Eu voi privi
Pentru ultima oară înainte
Și întâia zi
Va fi aceea în care nu voi mai vedea
Decât o neputincioasă șopârlă
Strecurându-se
Odată cu bucuria în oase.

- Dar oare această zbatere
Pare să înfioare
Ceea ce niciodată nu uiți?

Voi contempla, așadar,
Ceea ce larii detestă:
Bunăoară, dinții canceroși
ai prundului
Măcinând,
măcinând
Chiar și nisipul sentimentului pur.

*

Umbră de pierzanie-i vestea
Ce-mi calcă peste rană
- o catapeteasmă! -
Fiindcă, în adevăr, cine să dezgroape
Ceea ce eu nu voi îndrăzni vreodată

Să îngrop?

A fost umbra vicleană,
Trecătoare și ea
(Se va spune, negreșit)
Ca o vedenie ciopârțită de lance.
A strălucit mai întâi tăișul
Și mult mai târziu
sunetul

Ce nu se mai putea auzi
Decât pe sine.

Umbra deci! Și totuși, eu cred
Că nu întâmplător
Se-ndreaptă
Brândușele de gheață înspre flăcări!

*

Oricât te-aș fi sugrumat
Tot mă mai aștepti.
Și oricât ți-aș fi uns cu smoolă rănilor,

Și chiar de-aș fi asmuțit
Turbații câini stelari
Tot mă aștepti.

Știam: să nu strivesc paloarea
Fără de care
Tristețea mea n-ar avea formă
Când lumea merge
Și se vindecă pe sine
asemeni caracatiței.

*

A venit într-adins
De parcă ar fi întrezărit
Sclîpirea dezinvoltă
A insectelor ucigătoare,

Ori fierăstraiele larvelor
Le-ar fi auzit
Cum defrișau seva stearpă
Din grumazul
Fostelor colonii de poeme.

Nici lemn și nici piatră
Nu a trimis,
Necum să fi lăsat lăstar în urmă.
De numele ei nu auzise nimeni,
Iar ei în lumină creșteau
Și în lumină cădeau -
precum solzii.

*

A venit ca o victorie
Pe pleoapa morții:
Poate într-adins.

Sau a întrezărit
Sclîpirea dezinvoltă
A insectelor grozave, ucigătoare.

Dar nu era decât
Paloarea fără de care
Tristețea mea nu mai avea formă.

*

Dar iată soarele ultimului muribund
Ridicându-se din mlaștini
Înspre civilizația mlaștinilor.

Cerul nu există!

Iar steaua a căzut!

Eu însumi voi cădea
Gândind toate acestea!
Și voi privi împăcat
Înspăimântătoare răvnă a lipitorilor
Devorând umbra
Ce a înaintat nepermis,
Nepermis! Și, de neiertat
gândul.
Că mergi alături detrandafir
Pe când în spatele tău
Înaintează tenace caracatița.

*) Din volumul în curs de apariție *Îngerul exterminator*

AMABILE PRECIZĂRI ȘI ÎNTREGIRI

de ALEXANDRU GEORGE

De câțiva vreme se face simțită o hibă de tip nou în discuțiile literare și de idei, în aprecierea sau respingerea unei poziții critice. E vorba de vicierea ab initio prin categorisirea „medicală” a preopinentului, care este declarat dacă nu bolnav cel puțin „victimă” unor tulburări de temperament. De ani de zile, unii „critici” dacă nu recurg la manevra încă mai josnică a procesului de intenții și a presupunerii unor mobiluri ascunse, comit ceva echivalent: caracterizarea infamantă prin invocarea structurii ascunse când nu endocrine a celui care a făcut o afirmație.

Ai spus ceva despre poetul Ionescu sau despre prozatorul Popescu? Asta nu se datorează faptului că așa crezi, că simți nevoia sinceră de a spune; nu îți se discută argumentele și îndreptățirea, eventual structura mentală, care ar da justificare sau ar explica ceva; nu te trezești caracterizat drept visceral, „dezechilibrat”, excentric sau funcționând pe baza unor „porniri” temperamentale. Și, cum în decursul carierei mele de „critic” am făcut destul de multe afirmații care nu intrau în tiparul înțelegerii unuia și altuia, m-am trezit caracterizat în acest chip de oameni care nici nu mă văzuseră bine la față.

Așa se întâmplă cu Emil Manu care face recent o afirmație în treacăt, într-un număr din **Luceafărul**, acreditând o legendă: eu aș fi un „coleric”, altfel spus un om care mă supăr repede, rămânând „un polemist de calitate și un partener de discuții incitante, în măsura în care îl supără ceva din comportarea (...) celui cu care dialoghează.” Fraza este luată dintr-o dare de seamă pe care Emil Manu o face cărții de **Interviuri de tranziție** a lui C. Stănescu (**Este interviul o operă literară sau o formă de tehnică jurnalistică?**) unde nici vorbă de vreo ceartă a mea cu „partenerul de discuții” nu poate fi. Acuma că eu ei fi coleric sau flegmatic, exuberant sau melancolic, apatic sau abiliabil nu are nici o importanță; ceea ce ar fi normal să văd în replicile ce mi se dau e infirmarea argumentelor, contestarea documentării, descoperirea de vicii în susținerea sau expunerea ideilor... Or, trebuie spus că nici presupunerile asupra „temperamentului” meu nu sunt exacte, nu sunt un tip coleric și nici nu mă aflu în situația de a-mi da frâu liber unui temperament violent. Nu am revistă proprie unde să replic și atunci când o fac nu găsesc prea multe redacții dispuse să-mi acorde dreptul acesta elementar. M-am obișnuit deci, după aproape trei decenii de articlerie, să mă folosesc de tactica lui Bercu Leibovici: mă supăr când vreau eu, nu când vor „adversarii” mei.

Cât privește aprecierea lui Emil Manu, pentru a evalua imensa mea răbdare și bunățate, să citească rândurile ce urmează, în care mă rezum la a-i aduce pentru un singur articol unele amabile precizări și întregiri. Astfel, arătându-mi acordul pentru aprecierile sale la adresa cărților de interviuri **Mărturia unei generații** de F. Adreca (1929) și **Lumea de mâine** (1946) de Ion Biberi, țin să spun că ultima, nu mai prețioasă decât prima, nu prevede nimic din catastrofa istorică pe care societatea românească avea să o suporte foarte curând, inocenții interlocutori, dintre care unii vor muri în închisorile comuniste, pierzându-se în calcule și aprecieri optimiste la adresa viitorului apropiat. (În fine, eu aș adăuga și **Istoria unei secunde**, cartea de interviuri a lui Adrian Păunescu care a marcat totuși un moment istoric și peste care nu se poate trece). Emil Manu nu se oprește la toți cei care se rostesc în cartea lui C. Stănescu; stăruie asupra

cuvântului d-nei Zoe Dumitrescu-Bușulenga, deoarece de Institutul G. Călinescu și de „mutările” acestuia volubila directoare se ocupă aproape în exclusivitate. Să-mi fie și mie îngăduit a interveni cu unele informații (benevole) și rectificări (binevoitoare).

Sediul Institutului lui G. Călinescu era instalat „într-o casă boierească de stil baroc, superbă (...) donată de un boier, Ștefănescu-Grivița, în amintirea fiicei sale care murise într-un accident de mașină chiar în ziua nunții, și care era studentă la Litere”. Să spun eu, a cărui casă părintească se afla în vecinătate, că acest Ștefănescu nu era chiar un boier (cum se vede și după nume) și și-a donat casa Academiei în vremea războiului, când se apropiau rușii, dar că nu și-a dat averea cu acte în regulă, rezultând de aici o serie întreagă de neajunsuri hazlii și chiar buclucuri. Așa, de pildă, comuniștii au naționalizat imobilul, considerându-l încă proprietate „particulară”, ceea ce a dus la obligația Institutului de a plăti chirie sau a se trezi cu suspendarea curentului electric, pentru că notele de plată erau calculate nu ca pentru o unitate de stat etc.

Fostului proprietar i s-a îngăduit să ocupe în continuare întregul nivel superior al imobilului, împreună cu două bătrâne foste servitoare basarabene, membre ale unei secte care era tare urât privită în cartierul nostru; se spunea că Ștefănescu acesta, rămas de mult văduv, practicase ca aderent la ea un soi de poligamie. În tot cazul, omul a dispărut la o vârstă foarte înaintată, neavând în jur descendenți sau vreo rudă apropiată, ci doar pe vreo una din acele femei, devenită binevoitoare asistentă. Fiica lui murise într-adevăr în acel tragic accident de mașină în timpul petrecerii nunții, pe care voise a și-o prelungi în afara orașului, poate pe Valea Prahovei, așa cum au sfârșit și surorile Toncescu, tot în aceleași împrejurări, să le zicem nuptiale, tot în anii 30. (Ele sunt înmormântate în cavoul familiei de la Belu, pe aleea principală în stânga, foarte aproape de capelă, și nenorocirea lor este narată de tatăl lor în versuri pe două plăci de marmoră). Ceea ce nu spune Emil Manu, și e de oarecare senzație, e că ginerele lui Ștefănescu, scăpat indemn din accidentul fatal al proaspetei sale soții, după ce și-a revenit în fire, a pretins totuși zestre de la îndureratul părinte (pentru ce prestație, anume?) și cei doi au ajuns și la tribunal pe chestia asta, destul de penibilă.

„Moravuri de bogătași”, (ar fi comentat Argezi, dar nu și eu care știu că afaceri de același soi, încă mai crapuloase, se petrec și la nivelurile mai de jos ale societății). Ceea ce vreau să fac este, cu câtă bunăvoință mi-e în posibilități, să deapăn unele amintiri. Căci acest loc tragic este, în plus, pentru mine una dintre amintirile de groază ale copilăriei mele, dintre cele mai vechi. Guvernanta nemțoaică a familiei Ștefănescu era prietenă cu aceea a familiei mele; uneori când eram scoși, eu și

fratele meu, la plimbare, treceam măcar pentru o clipă pe la ea și femeile schimbau câteva vorbe. Am intrat, deci, în respectiva casă încă de când aveam doar câțiva ani; acolo, din comentariile sinistre ale celor două guvernante, am aflat că atunci când cuiva i se desprinde portretul atârnat în cui pe perete și se prăbușește fără nici un motiv, acesta este semn de mare nenorocire, chiar de moarte. Nu știu de ce acest „semnal” premonitoriu pe mine m-a îngrozit așa de tare, poate pentru că în genere în acea casă atmosfera era funebră. Murise, dacă nu domnișoara Ștefănescu, mama ei; în tot cazul se vorbea acolo de un deces recent. Dar portretul căzut, care mai vestea o moarte, era nu al vreuneia dintre aceste două fantome, ci al capului familiei, care a supraviețuit tuturor nenorocirilor din jur, sfârșind treizeci de ani mai târziu. „Semnele” înșelaseră, după câte se vede. (Portretul lui Ștefănescu eu l-am zărit în copilărie, dar nu l-am mai revăzut în vizitele mele pe la Institutul lui Călinescu, deși poate s-ar fi cuvenit să-și găsească și el un loc pe lângă atâtea mobile eteroclite, pe care Emil Manu le consideră de mare preț și demne de admirat. Doar el fusese „donatorul”...)

Locul în care se afla această casă (eu o caracterizez: nu barocă, ci somptuoasă, la modul în care se prezentau casele de bogătași construite în preajma primului război mondial sau imediat după, când nu se generalizase „cubismul”) era departe de a constitui un „colț liniștit de lume”, cum îl caracterizează Emil Manu, pentru epoca de dinainte de demolare (începutul anilor 80). Intersecția lângă care era situat era una din zonele cele mai gălăgioase și aglomerate ale Bucureștilor, gătuind circulația celor două linii de tramvai care s-au încercușat încă de la început acolo. „Amețitoarea mișcare de pe Podul Târgului de Afară”, notează Mateiu I. Caragiale, descriind locul în **Sub pecetea tainei**. (El pomenește de strada, ulterior dispărută, Vântului, care tăia locul în diagonală și pe care am îndrăznit să o evoc și eu în romanul **Oameni și umbre**, casa naratorului din carte fiind situată prin apropiere).

Dar astea sunt lucruri petrecute înainte de primul război mondial, când intersecția respectivă se prezenta puțin altfel: conul Rache putea trece de pe Bulevard în Călea Moșilor prin locul viran unde îl găsește pe Ministrul prăvălit peste gunoaie. Hotelul Atena dispăruse, dar nu și Percepția de care se pomenește, probabil într-un alt local. În continuare, se afla bodoga-băcănie „La doi cocoși”, unde Mateiu I. Caragiale venea frecvent pentru a cumpăra o anumită brânză. Blocul uriaș de pe colț s-a ridicat la sfârșitul anilor 30 și pe mine mă impresiona teribil, căci era cea mai înaltă clădire pe care o văzusem în copilărie. Ea a scăpat demolării programate după șubrezierea gravă consecutivă celor două cutremure, din 1940 și 1977, deoarece acolo a locuit temporar tânărul revoluționar N. Ceaușescu eliberat după 23 august 1944. (Dețin informația de la amicul și scriitorul Vlad Mușatescu, locuitor și el prin apropiere, demolat și el, și care își amintea de Elena Ceaușescu, ieșită pe trotuar cu un scaunel și privind lumea pe stradă).

Emil Manu, continuându-și evocarea, afirmă despre Institutul de istorie și teorie literară: „... trecând pe aici șeful statului, comunistul Nicolae Ceaușescu, a arătat cu mâna cam ce să fie distruș din colțul acela liniștit de lume și a transformat totul în blocuri-cărămizi, ce arătau sinistru din punct de vedere estetic.” Blocurile acestea arată sinistru și acum, precizez eu; nu știu de unde a luat însă Zoe Dumitrescu-Bușulenga informația, (p. 5) că șeful statului ar fi întrebat: Asta e casa lui Călinescu? Pană, primarul Capitalei, exclamând: Dar câte case are Călinescu asta? Doamna în chestiune nu a fost martoră a scenei... Și, apoi, eu cred că nici el nici Ceaușescu nu știau cine a fost Călinescu, probabil că s-au gândit la Armand Călinescu, primul ministru asasinat de legionari în tineretea lor.

În tot cazul, Institutul a fost mutat, iar eu promit să-i urmăresc itinerariile și aventurile, ca un act de pură bunăvoință, în caz că nu-mi voi fi plictisit prea mult cititorii.

răzvan rădulescu

CORESPONDENȚA AMOROASĂ A DOMNIȘOAREI

Domnișoară Nina,

Ieri, când am trecut prin fața florăriei de la Sala Palatului, mi-am adus aminte de dumneata, pentru că știu că-ți plăceau atât de mult calele. Până să ne cunoaștem, aceste flori aveau pentru mine o însemnătate destul de ștearsă și o destinație precisă: flori de înmormântare; adevărul este că întotdeauna am văzut în această floare ceva ceremonios și fad. Textura unicei ei petale, de o cu totul altă natură decât vegetalul, m-a făcut mereu să mă gândesc la marmoră sau la un plastic ceva mai carnal. Numai mulțumită dumitale am ajuns să o prețuiesc așa cum se cuvine.

Dumneata, Nina, m-ai făcut să înțeleg câtă asemănare există între ansamblul format de cupa acestei flori și pistilul ei pe de o parte, și două corpuri unite, pe de alta. Tot mulțumită dumitale, am înțeles, poate n-ai să-ți aduci aminte cu ce ocazie, misterul amorului, care ține de moarte și de iubire pură, în același timp. Misterul acesta, de când asemănăm, una lângă alta, cupa acestei flori și cupa ta, are pentru mine culoarea și calitatea marmorei, sau ale unui plastic ceva mai carnal.

Îți scriu aceste rânduri pe fugă, la poșta de lângă florărie, privind prin geamuri uriașele vase cu cale. Sunt convins că te gândești la mine. Vreau să știți că nu te-am uitat și că te prețuiesc foarte mult. Dumneata m-ai făcut să înțeleg lucruri de o extremă importanță pentru mine, pe care nimeni, chiar în legături mai lungi decât cea pe care am avut-o cu dumneata, nu mi le-a dezvăluit.

Cu recunoștință, M.

Dragă Mircea,

Am primit ieri o scrisoare semnată M. Nici nu știu ce bucurie mi-a făcut. Au trecut doisprezece ani de când nu ai mai dat nici un semn de viață. O bună bucată de vreme am fost foarte supărată, apoi mi-a trecut, știți prea bine că de la un anumit număr de ani încolo amintirile se estompează. Acum șapte ani mi-am schimbat numărul de telefon. „Cum va mai da de mine?” m-am întrebat adeseori. Și iată că ai găsit într-un târziu soluția. Nu mă așteptam să-mi scrii. Mă așteptam mai curând să vii direct și să suni la ușă. Dar e bine și așa, poate e chiar mai romantic, atât de puțină lume mai ține corespondență în ziua de azi. Îmi scriai că-mi ești recunoscător pentru că te-am făcut să descoperi esența calelor - să știți că n-am mai primit de la nunta noastră, (ce scurtă căsnicie am mai avut și noi, deși se zice că dacă doi oameni se înțeleg la pat, restul se rezolvă de la sine), dar mai bine să nu ne întristăm și să nu mai vorbim despre asta, nu-ți fac nici un reproș - poți să vii personal, de vreme ce n-ai uitat adresa, și să-mi aduci un buchet de cale, iar eu îți promit că n-am să te ispitesc, în amintirea vremurilor bune, și am să stau cuminte. Nu știu mai nimic despre tine, dar bănuiesc că te-ai recăsătorit, și sper din inimă să-ți meargă bine. Deși, dacă tu îmi scrii că eu te-am făcut să descoperi, citez: „misterul amorului carnal, care ține de moarte și de iubire pură”, s-ar putea ca mariajul tău să nu fie atât de fericit. Indiferent ce gânduri ai, fie că vrei să fim din nou împreună, sau poate dorești doar pe cineva apropiat căruia să i te

NINA RĂUTU

D-nei Nina Răutu

Stimată doamnă,

Am gândit mult asupra scrisorii primite ieri de la dumneavoastră și, dincolo de faptul că la mijloc este o neînțelegere, am rămas foarte întristat și încurcat în același timp. Aș fi foarte fericit să vă pot spune că eu sunt acela care a descoperit cu ajutorul farmecelor dumneavoastră misterul amorului carnal. Din nenorocire nu sunt eu, nu eu v-am scris și la scrisoarea pe care ați primit-o nu mie trebuie să-mi răspundeți. Mai trist încă - vreau să fiu sincer la rândul meu, de vreme ce fără voia mea sunt părtaş la secrete care nu mă privesc -, mai trist este faptul că mi-am amintit cu greu cine sunteți și de unde ne cunoaștem. Mi-am amintit abia într-un târziu, am cercetat apoi într-un sertar în care aveam aruncate jurnalele din ceea ce pot deja numi „tineretele mele” și așa am dat peste adresa dumneavoastră. Notasem acolo: „Nina R. locuiește într-un cartier urât, pe bulevardul Apărătorii Patriei la numărul 113. Toată atmosfera de la ea din casă, blănuri, reproduceri, înrămate greu, anticărie, toate mă deprimă. N. R. este o femeie cultivată și conservată, dar, în definitiv, mult prea posesivă pentru răbdarea mea. Nu mai văd nici un folos în a continua legătura - de notat dacă mai sună să nu fiu dat la telefon.” Menționez, pentru că vă sunt cumva dator cu o lămurire, că pe atunci eram căsătorit, lucru pe care vi l-am ascuns, dar am divorțat acum cinci ani, și că, de atunci și până acum, m-am obișnuit cu prețul multor eforturi, cu noua mea situație de burlac. N-aș dori să vă supărați pe mine, dar încă nu doresc să ne (re)vedem, pentru că sunt convins că vederea mea n-ar fi un lucru prea plăcut. Sunt un om singur, care, exersând singurătatea atâta vreme, a devenit pădureț. Vă invidiez pentru tineretea care citește în rândurile dumneavoastră.

Matei Lungu

D-lui Miron Ghelasie

Dragă M,

Oare în trecere prin București mi-ai scris tu scrisoarea pe care mi-ai trimis-o acum două săptămâni? Erai cu adevărat la poșta de la Sala Palatului? De ce n-ai trecut pe la mine, îmi știai adresa, doar ai știut să o treci pe plic? Sau poate ți-a fost peste mână, erai grăbit. Deși, poate că dacă veneai fără să mă anunți, m-ai fi găsit total nepregătită. Așa că e mai bine că mi-ai scris. Mi-am cumpărat un voal străveziu, liliachiu spre verde, de culoarea ceaiului, ale cărui pliuri, când mă așez, iau forme rotunjite de cochilii, sau, mai curând, de cupe de cală. Ai să te bucuri, cum te bucurai pe vremuri, când ai să vezi că prin acest voal între pielea mea și carnația unei petale nu e nici o deosebire. De un singur lucru mi-e teamă: să nu fi îmbătrânit prea tare de când nu m-ai văzut. Iar, dacă da, încearcă să nu tresari. Nădăjduiesc să mai pot încă să te fac să trăiești ce-ai trăit mai demult (înțelegi tu). Asta-i tot ce pot să-ți scriu. Te aștept,

Nina

Drei Nina Răutu,

Fata mea

Vai de păcatele tineretelor mele pe care Domnul le întoarce astăzi înniit asupra mea,

plângi, să știi că găsești în mine o prietenă sinceră, în amintirea a ceea ce a fost între noi odinioară. Oricum, mă bucur că am atâta importanță în viața cuiva, care femeie nu și-ar dori-o? Să vii cât de curând, dragul meu, și să petrecem cum petreceam pe vremuri. Am să închipui pentru tine un decor cum n-ai mai văzut, am să așez lumini difuze în spatele vaselor cu ficuși de care tu obișnuiai să-ți atârni cămașa, cravata, pantalonii, am să-mi cumpăr un voal străveziu de culoarea ceaiului, prin care tu n-ai să mai faci diferența între consistența albicioasă a calei și culoarea pielii mele, am să găsec o muzică ce-o să ți se strecoare în urechi ca cerneala în paharul cu apă. Vino, te aștept.

Nina

„D-rei” Nina Răutu

Ce scrisoare pretinzi tu că ți-am scris eu? Sunt uluit. Cum îți poți închipui că după scurta noastră aventură pe care o numești mariaj și în care partea sexuală nici măcar nu a fost atât de entuziasmantă pe cât te lauzi, și după doisprezece ani de tăcere, mi s-a năzărit așa, dintr-o dată, să-ți scriu. Nu aveam de gând să-ți scriu nici într-o sută de ani, pentru că nu avem ce să ne scriem, și uite că acum mă obligi să-ți răspund ca să pun lucrurile la punct. Da, sunt căsătorit. Da, mariajul meu este fericit. Ești mulțumită? Vrei să-mi spargi casa? Am doi copii. Nu le-am povestit niciodată despre tine. Nu mi se pare necesar să afle. În al doilea rând, aș vrea să-mi spui de unde-mi știi adresa. Probabil că soarta mea te-a preocupat în tot acest răstimp, poate m-ai spionat, m-ai urmărit, cine știe. Vreau să închei cât mai repede această scrisoare care îmi amintește de o perioadă detestabilă a vieții mele. Te sfătuiesc să nu-mi mai scrii invocând diverse pretexte și să uiți adresa asta.

Mircea Mitrofan

D-lui Matei Lungu

Dragă M.,

Sunt dateare să răspund cât mai bine scrisorii pe care mi-ai trimis-o acum o săptămână, și asta pentru că sunt foarte puțini care găsec ceva de prețuit la mine. Îmi scrii că prin mine ai descoperit misterul amorului carnal. Este, sau nu este acesta un semn de prețuire? Eu cred că da. Încerc să mă regăsesc pe mine atunci când făceam gestul acela care ție îți dezvăluie lucruri atât de adânci și mărturisesc că mă descopăr doar frivolă, nimic mai mult. Însă faptul că am putut mijloci între o plăcere trupească oarecare și o certitudine importantă pentru tine mă face mândră, mai mult, dă sens unei existențe atât de frivole prin definiție. Vino, te aștept oricând, am multe să-ți spun de când nu ne-am văzut. Ce pot să-ți mai scriu? Cumpără niște cale, voi încerca să le privesc cu alți ochi decât până acum. Oricum ele au rămas florile mele preferate.

Nina.

ca să mă pedepsească, și mă încearcă acum pe mine. Ce mă făceam dacă scrisorica asta n-o luam eu de la poștaș, mai iute de picior, și puneam mâna pe ea nevăstă-mea, preuteasa? Mai aveam eu trai cu ea în casă? Că, încă de cum am văzut pe plic de la București, mi-am zis că nu e lucru curat.

Să știi, fata mea, că eu prin Capitală n-am dat de atunci, să tot fie zece ani de când ne-am cunoscut, și-apoi acestea sunt, așa cum ziceam, păcatele tineretei. Leapădă-te și tu de ele grabnic, că sunt rele, crede sfatul meu, că nu degeaba slujesc cu credință și frică de Dumnezeu în **ohia** mea și enoriașii mă respectă. Și să știi că multe oițe rătăcite au întors povețele mele de pe drumul cel rău.

Îmi scrii matală că ți-am scris acum două săptămâni. Nu ți-am spus că nu mai dau prin București de ani și ani, darămite să-ți scriu? Minciuna și ducerea în ispită sunt păcate mari, așa că nu mă aștepta și nici nu mă ispiti să vin, că nu vin. O am pe preuteasă, bună-rea cum se află, și trei copilași cu dânsa. Al mijlociu e cel mai răsărit dintre toți și-i foc de iute la minte. Dacă vrei să-mi scrii ca să te mai ușurezi de păcate, nu-mi mai scrie la adresa asta, că-mi aprind paie în cap cu nevasta. Scrie-mi mai bine la frați-miu, care știe socoteala și-mi ține scrisorile și anume în str. Mihail Eminescu nr 2, etaj 2, apartamentul trei, pe numele de Eftimie Ghelase. Nu te sfii să scrii. Pentru orișicare vine o vreme a ne îngriji de ale sufletii.

Semnat Pr. Miron Ghelase

Dlul Mihai Arginteanu

Dragă M.,

Iartă-mă că abia acum îți răspund, la trei săptămâni după ce am primit scrisoarea de la tine. Aceste trei săptămâni s-au scurs în ce mă privește în cel mai chinător mod. Mă uitam azi în oglindă: am îmbătrânit, mi-au apărut riduri, am un început detestabil de gușă, mi s-au îngălbenit dinții de la fumat, despre firele de păr alb ce să mai vorbesc. Dacă mă uit la mine acum și compar ce văd cu o poză de-a mea de acum șapte sau opt ani, aproape că nu mă mai recunosc. Așa că la început am vrut, pentru (re)întâlnirea noastră, să te primesc în semiîntuneric, ce rost ar avea să ne șocăm amândoi. Îmi povesteai despre gheșe după ce te întorșeseși din Japonia, și despre arta lor de a se face plăcute bărbaților. M-am pregătit să te primesc ca o gheșă, cu ceai, lumini difuze, plante cu frunza ceruită (ficusii, în lipsă de ceva, sunt destul de buni) și cu panouri de hârtie gălbuie prin care lumina să treacă nevăgătată în seamă. Apoi am vrut să te primesc ca amantele regilor, în văluri străvezii prin care să-mi ghicești formele - mai ții minte neglijența pe care mi l-ai adus de la Paris? - nu știi dacă n-ai să fii dezamăgit, timpul și-a spus și aici cuvântul - în mână cu o floare de cală.

După ce m-am privit și răsprivit însă astăzi în oglindă, m-am deprimat îngrozitor. Nu cred că am puterea să fac față întâlnirii noastre. Acum toate gândurile legate de asta te privesc mai mult pe tine, iubitul meu. Aș vrea să îmi închipui cum arăți, după ce modă te îmbraci, sau dacă ai rămas tot așa de bun la pat ca odinioară. Sunt în stare să stau oricât față în față cu tine și să te privesc. Dar pentru ca toate acestea să se întâmple și pentru că avem atâtea să ne spunem, vino cât mai repede.

Nina

Pentru Nina Răutu etc.

Salut Nina!

Tata nu-i acasă. S-a cărat acum doi ani în State. Până se întoarce îi țin eu locul. Pe mine mă cheamă Șerban, prietenii îmi spun Șoby. Dacă vrei, putem fi și noi prieteni, fac o descindere pe la tine să-ți mai spun din secretele sexului că pari cam demodată. Mă bucur să aud că tata a călcat și el pe alături, că nu zici când îl vezi. Nu știam că-i bun la pat, dar se pare că l-am moștenit, și eu sunt. Și nu

ășa, cu ce scrii tu, cu panouri, cu voaluri, cu chestii de-astea, nu nenică, să fie un pat, întuneric, o gagică și un blues supărat de Scorpions. Ieri am dat un chef ca să sărbătoresc plecarea maică-mii la țară și le-am citit la toată gașca scrisoarea de la tine. Toți au fost de acord că faci sex ca mama-mare și că nu ești deloc la curent cu ultimele noutăți. Ți-am zis însă, cel mai tare ne-am distrat toți de ce-i poate pielea lui taică-miu. Auzi tu, cum le vrăjește el. Adică le vrăjește și el cu ce poate. Dacă pleacă omul prin străinătate, le povestește de pe acolo. Dacă era inginer de poduri, le povestea de poduri. Am învățat și eu șmecheria asta. Trebuie să le vorbești despre ce știi tu mai bine și să bagi privirea numărul 243, aia cu ochii blegi, ca să creadă ele că asta-i pasiunea vieții tale. Îți scriu astea ca un secret pe care l-am descoperit eu, fără știrea celorlalți. Și Marius și Jojo, dar mai mult Jojo, cu care mă înțeleg eu cel mai bine, au colaborat la scrisoarea asta.

Apropo, te salută, și se oferă să te instruiască, să te aducă la zi. Cât despre mine, eu oricum păstrez scrisoarea și când se întoarce taică-meu îl am la mână. Invitația rămâne în picioare.

Bye, bye, Șoby

Dlul Martin Efremovici

Dragă M.,

Ești ultima mea speranță. Nici nu știu cum să-ți scriu ca să nu te jignesc, pentru că nu mi-aș ierta niciodată dacă aș ajunge, chiar fără intenție, să te jignesc, de vreme ce ești, așa cum ți-am spus, ultima mea speranță. Tu ești acela care descoperă în mine misterul amorului carnal. Care mă prețuiește pentru asta. Care, de câte ori vede cale, își aduce aminte de mine. Care îmi scrie cea mai frumoasă scrisoare din câte am primit eu vreodată. Iar eu? Eu sunt cea care își pierde și cea din urmă rămășiță de intuiție și nu reușește, decât după o lună și jumătate, să ghicească persoana din spatele inițialei M. Care băjbăie rușinos până să nimerească. Dar acum am nimerit. Tu ești, iubitul meu, care știi să mă prețuiești și pe tine te aștept. Te aștept de o viață și atunci când ne-am cunoscut, atât de fugar, nu mi-am imaginat că trec atât de aproape de lângă adevărata fericire. Iartă-mă. Am să fii pentru tine, când vii, cea mai frumoasă. Să nu te sperii de mine, am o vârstă. Tu trebuie să fii tânăr. Cu dragoste,

Nina

Dnei Nina Răutu

Doamnă Nina,

Soțul meu a murit acum două săptămâni, mai precis pe 14 martie. Acest eveniment dureros, precum și anumite reguli de civilizație ardelenească pe care le-am exersat în anii petrecuți în Sighișoara, mă împiedică să-ți spun ce-ai merita. Pot însă să vă informez că soțul meu a decedat din vina unora ca dumneata. Mi-a fost destul de rușine să explic rudelor și cunoștințelor de pe aici de ce un om ca el, în puterea vârstei, aparent sănătos tun, a făcut infarct. Dumneata trebuie, însă, să fii la curent, aproape tot cât mine, cu abuzurile lui sexuale. Văd că încă ai mare nevoie de el. Vă fericesc, în relația noastră lucrurile n-au mers niciodată bine din punctul ăsta de vedere, nici măcar când eram la începutul căsniciei, eu eram foarte tânără și tot făceam cu greu față situației. Ca un amănunt tragicomic, vă pot spune că a murit cu mine în pat, dându-și în felul lui silința să mă împace după o noapte pe care și-a petrecut-o la o amantă pe care o avea la Mediaș.

Așa că nu-l mai așteptați, doamnă. Îmi pare pe de o parte rău pentru dumneavoastră. Dacă scrisoarea pe care i-ați trimis-o n-ar fi întârziat atât, l-ar fi prins încă în exercițiul funcțiunii și, poate, cine știe, asta ar fi schimbat lucrurile radical. Poate că acum două săptămâni n-ar mai fi fost la Sighișoara, ci la București și poate că ar fi supraviețuit, sau dimpotrivă, ar fi murit acolo scutindu-mă pe mine de toată

parodii

ion chichere

Aur

(Luceafărul 43/1996)

îmi cad în vers cuvintele
ca niște pietre de moară
cad și fac: poc!
în peisajul reșițean

scot fum furnalele
de douăsprezece ori pe zi
și o dată pe an
iau foc

cad ministrii
cad guvernele mereu
ca merele Ionathan

rămâne numai aur
penița stiloului meu

Lucian Perța

tevatura asta. Îl visez în fiecare noapte, și pot să vă asigur că este un coșmar să-ți moară cineva în brațe, indiferent cât de mult iubești sau detești persoana respectivă. Vreau să închei asigurându-te că nu-ți port pică. Dacă veți dori vreodată să-mi mai scrieți, sau dacă aveți drum prin Sighișoara, vă rog să nu mă ocoliți. Sunt convins că nu femeile poartă vina pentru nebuniile bărbaților.

Semnat, Silvia Efremovici

Drei Nina Răutu

Domnișoară Nina,

Sunt la poșta Sălii Palatului și-ți scriu din nou. Privesc la calele din vitrină. Mă gândesc la dumneata. Nu e multă lume în jurul meu. Un bătrân lipește un timbru și îi tremură mâna. N-am mult timp, întotdeauna am fost grăbit, și totuși acum așa sta la nesfârșit în fața acestei foi de hârtie și a plicului cu poza unor schiori la Lillehammer pe el. Mă cauți de atâtea vreme, încerci să mă găsești printre amănii dumatiale. Spui că ai trecut pe lângă mine fără să mă cunoști. Nu te neliniști, și eu am trecut pe lângă dumneata fără să te cunosc, atâtea timp. Chiar dacă m-aș fi întristat văzându-te cum băjbăi între toți cei pe care i-ai iubit, tot te-aș fi iertat pentru cât de tare te-a chinuit scrisoarea aceea de răspuns din partea unui băiat de șaisprezece ani care ți-a făcut publice amorurile. Mă bucur să știu că în așteptările tale întâlnirea cu mine este ceva atât de intim. Îți repet, și eu am trecut pe lângă dumneata fără să te cunosc. Atâtea doar că, la un moment dat, petala răsucită și înțepenită a calei s-a mărit brusc în ochii mei, atât de mult, până când a ajuns un uriaș receptacul din marmoră. Vedeam volumul marmoriei, translucid, apoi pufos, apoi roșietic, apoi ca o apă care curge în vârtejuri. În el este misterul dragostei, și de când te-am cunoscut, dragostea mea nu mai poate fi decât pentru tine. Iartă-mi felul încâlcit de a scrie, iartă-mi și scrisul.

Spui peste tot în scrisorile dumatiale, Nina, că te pregătești pentru întâlnirea cu mine, că mă aștepti, că ți-ai găsit pregătit vălul, florile, muzica, patul. Am să vin, sunt sigur că ești pregătită. Nu-ți fie teamă, n-am să tresar, nu te-ai schimbat deloc. Chiar acum, când citești aceste rânduri, sunt la ușa dumatiale. Poți să mergi să deschizi.

Al dumatiale cu iubire, M.

SINGURĂTATEA POETULUI

de EUGENIA TUDOR-ANTON

Privită ca un „Refugiu în risc perpetuu”, poezia există, iar „Brazdele erorii sunt trase”, scrie poetul Iordan Grecu. În poezia sa se ciocnesc două porniri: una este aceea a smereniei, a ascezei monahale în care primează dialogul cu Dumnezeu, cu Divinitatea: **Pe zăpadă, în suflet/Umbră în zbor subțiată//Gândul la Tine mereu, Vâslind Precurată** dar și invocația, contemplarea („Cum aş putea îndrăzni să spun că nu mă bucur/lată lumina foşnind...”), până la ridicarea gândului purificat în meditație; alta este pornirea către suferința firească, mereu reprimată: „Purpura inimii adânc sfâșiată nu poate/nimeni s-o spună. Vântul trece pe alături ușor/Mă scutur de tristeți ca de foi uscate/Și iarăși pornesc prin noapte biet călător” (**Viile urcă trepte**). Sau această foarte sugestivă poemă scurtă și cuprinzătoare ca un haiku: **Prin dreptul ferestrei deschise/Trece în zbor/Un cârd de găște sălbatice//Trimit țipătul meu în fruntea lor.**

Iordan Grecu scrie o poezie intelectualistă, o poezie în care însă abstracțiunea se metamorfozează în realități lirice grațioase, suave; aş spune că poezia lui Iordan Grecu suferă de finețe: „Și încolțește sunetul cald al privirii/Tineri mai sunt caii speranței/Obrazul absenței s-a îmbujorat/Troienele gândului/Sub pânza cu urzici de vocale...”

Asemeni oricărui poet veritabil Iordan Grecu imaginează o a doua realitate, nutrită din realitatea sufletească a gândului și a „nălucirilor”, cum le numește, ale Celui ce scrie: „Am adormit/Și pentru o clipă/M-am visat/Îmbrățișând/Și sărutând/Miei de cuvinte...”

Aociațiile neașteptate uimesc, simbolurile preferate par, numai, obișnuite, căci ele sugerează puternic stări de spirit grave: privighetoarea (mereu sacrificată), albina, stejarul, mieii, ca expresie a gingășiei neajutorate etc. O poemă intitulată **Stejarul** sugerează cu un patetism temperat, drama interioară a unei frustrări („Privighetoarea care cânta pe ramul meu/Au ucis-o. Cântecele își făcuse din mine sălaş/Nu frunze aveam/Ci urechi, mii de urechi; de-acum ochi care plâng//Și sunt neputincios, uriaș//O țiteră goală în vânt/iedera unui somn până-n vârf m-a cuprins, și sunt/Cu rădăcini cu tot,/Gata de scos din pământ/Și de pus pe foc”.

Albina simbolizează viața trudnică, neînțeleasă, poate disprețuită de lumea de rând, a monahilor. Singurătatea monahală nu e totdeauna un dar, însă nici nu poate deveni o povară pentru cine a ales-o.

Sinceritatea tonului, candoarea mărturisirii, trecerea de la patetic la grațios, delicatețea, grația, seninătatea sentimentului conferă poeziei scrise de Iordan Grecu o anume noblețe, iar imaginilor o prospețime rar întâlnită, la alți poeți. Verbul său e consistent, deși se remarcă prin caligrafia și discreția metaforei, prin forța de comunicare. Pe cât de laconic uneori, aş spune chiar zgârcit la

cuvinte metamorfozate în vers, pe atât de sugestiv în metafore.

Obsesia singurătății aduce refugiu în rugăciune și meditație, poetul rămânând, „la apele cerului”, înlăcrimat: „Sunt plin de lacrimi ca o salcie, Doamne/De-aș putea măcar să plâng ușor./ Poeții și-au atârnat harfele de ramuri/ în mijlocul vântului. Pe zorii din suflet// Păsări au plecat care încotro/ Am rămas singur la apele/ Acestui vast fluviu de cer/ Și cern cu pleoapele/ ca pe un nisip aurifer// Tristețea imensă a unui popor”.

Taina, misterul lumii vegheate de Dumnezeu, nu înlătură suferința launtrică, mai ales povara singurătății: **Pe creanga singurătății în noapte/Aș lumina drumul robilor la rai** notează poetul. Seninătatea credinței alternează cu tristețea sufletului împovărat de clipele goale dar nu sterpe. Spiritul încercat de inerente îndoieli al poetului își află izbăvire în natură, în urmărirea anotimpurilor. Nu toamna care generează tristeți, ci primăvara e preferată, când un cimitir îi apare ca o ciudată grădină înflorită: „Grauri în zbor vijelios./ Primăvara iat-o./ Aproape!/ Trandafirii o-ntâmpină în cerc// printre morminte/ Mierla umblă pe jos. Ca să te bucuri// Morții au sub pleoape/ Lumini ce nu se trec// Fiece cruce/ e un copac în muguri/ La porțile vântului.”

Rememorarea copilăriei provoacă stări incerte, dar și o dulce răscoală, cu toate că „Sub iarba de-acasă dorm pași istoviți”: „Aripi obosite sub tâmplă alene sentroc./Păianjen nebun, dacă rămâne și țese ceva/În unghiul ce-l face inima până la tine cu-o stea//În leagăn de rouă, o frunză, nor plin de sfială/Și vântul sonorizând vocale de dragoste-n cale./Și spinii sărută stârnind o dulce răscoală: Pe pașiște tălpi goale de copil, în fugă, tălpi goale”.

Unele poeme scurte ale lui Iordan Grecu par, cum afirmam, haiku-uri, sugerând admirabil atmosfera unor stări sufletești fragile și complicate, specifice omului modern: **Vremea-i cenușă/Plutirea de argint a unei frunze/suspiniul rar/adus de vânt/pe sub ușă.** Sau: **Intră, am spus, atunci./Dar nimeni n-a îndrăznit să intre/În peștera mea//Când am deschis ușa,/ Pe praguri înalte de piatră./O frunză aștepta.**

Fragilitatea ființei îndeamnă înspre rugă și

george bocșa

Să înrămăm cu migală

Pictorilor Grădinii (muzeu)

Ploaia licențiată în filosofie - mi-a murat ciuciulete opul cu presocratici al lui Diogenes Laertios din care probabil doar Thales exultă uitat de mine pe răzorul într-o rână aburindu-l sofismele (din paradisi? pe dracu' !)

Mireasmă snoabă de iarbă tăiată (caprifoi? păiuș roșu?) o aspiră pieptiș în degradé-uri amintirea. Cum și zicea Poetul, nu? „Sufletul pălpăie”. Sufletu’.

(Dau cu ruj buza prăpastiei ce ne des

parte, Doamne -)

Surâsul tâmp al naturii care suntem.

Doamne, venim

*„Fericiți cei săraci cu Duhul
căci a lor va fi Împărăția Cerurilor”*

Suim cu toții pe Scara Raiului a Sfântului Ioan Scărarul buluc ne izbim capetele fără a conțeni de fuscei de lacrimi.

(Diavolul ne împinge cu coarnele opintindu-se din scripturi).

chemarea, sub diferite forme, a Divinității, liman și unică scăpare: „Sunt singur în noaptea ce s-a lăsat/Și care acum de peste tot mă împresoară./Prin multe cetăți am umblat/și am pribegit./Am bătut la porți multe./Dar nimeni nu mi-a strigat: «Intră! Ești bine venit»” Dar, printr-o răsturnare neașteptată, poetul imaginează o altă primire: aceea a lui Iisus chinuit, pătimind: „Inima mea s-a lămărit argintul în foc//De-acum poți veni/să-Ți odmești fața/Obrazul palmuit și sclipat./Fruntea însângetată/pe umărul meu./Doamne Iisuse”.

Într-un fel de viziune bizantinistă, amintind de Adrian Maniu, amorul este pictat ca o răstignire (Soarele). Singur, poetul re-trăiește ca-ntr-un ceremonial calea spre Golgota: „Singur ducându-mi crucea pe umeri la deal/Mi-a intrat în carne. S-a făcut de piatră”.

Ceea ce mi se pare original și extrem de sugestiv, în poezia lui Iordan Grecu e simbioza dintre acele sintagme biblice ori cuvinte cu parfum vechi de ceaslov și exprimarea modernă, urmărind și izbutind o esențializare a versului, o condensare mergând până la „evadare din cuvânt”, mai ales în volumașul intitulat „**Cântec pentru cnemidă**”.

Este o nouă etapă a poeziei sale, nu știu dacă cea mai fertilă. Oricum, un post modernism neobservat de critica literară. Autorul și-a publicat pe proprie cheltuială acele trei cărți pe care le-am citit. Deși în anul 1988 a câștigat concursul de debut la Editura Cartea Românească, editura nu a mai urmărit activitatea poetului. Și e păcat! Fiindcă „psalmistul”, cum își spune Iordan Grecu într-o poemă, este un poet original și cultivat, meritând atenția oricărei edituri serioase.

UN CINIC PENTRU MARIONETE

de ROXANA SORESCU

Andrei Băleanu l-a promovat, Valentin Silvestru l-a explicat, Valeriu Râpeanu l-a prefăcut. Și totuși, Dinu Grigorescu există ca dramaturg. **Iadul vesel** (7 comedii jucate) și **Estul sălbatic** (5 comedii inedite), Editura R.A.I. - cea mai potrivită, desigur pentru un iad vesel și un est mai sălbatic ca vestul îndepărtat - nu ar fi singura dovadă a existenței - cine are astăzi suficienți bani își auto-sponsorizează o carte și se cheamă că este autor, dacă nu chiar scriitor -, se mai adaugă și faptul că piesele nu sunt chiar ilizibile și nici chiar plicticoase. Sunt numai greșit - cred eu - orientate: ele se adresează teatrului cu actori, când totul pare a le destina teatrului de marionete. Convențiile teatrului de puși sunt deosebite de cele ale dramaturgiei scrișnute: acolo personajul are din prima clipă atribute alegorice, este o întrupare de abstracțiuni care acționează mecanic, în virtutea legii de reprezentativitate, de aceea intriga dramatică nu are nevoie de un conflict construit gradat sau de forțe de contrast care să se înfrunte. Spectatorul întâmpină teatrul de marionete în alt orizont de așteptare decât teatrul uman; simplitatea situațiilor, naivitatea reacțiilor, lipsa de psihologie a personajelor trase de sfori - uneori cu sforile la vedere -, răsturnările incredibile de situație, absurdul unor soluții dramatice - toate acestea, care sunt stângăcii ucigătoare pentru o scenă obișnuită, devin în spațiul altfel izolat al scenei cu păpuși posibile componente ale convenției dramatice. Comediile lui Dinu Grigorescu într-un astfel de teatru ar trebui jucate. El le-ar pune în evidență marea calitate: verva unei replici pe gustul unui public care, fără mari pretenții, este capabil să sesizeze imediat analogia dintre situațiile scenice și cele reale, bine cunoscute el, și să se amuze de limbajul cotidian izolat în componentele lui mecanice, lemnoase, izbucnind din gura personajelor cu o încredere în propria lor prostie care nu poate să le facă decât ridicole.

Dinu Grigorescu are darul de a observa imediat partea de rizibil a cotidianului, tot ceea ce este mecanic, fals, impus din exterior comportării firești a oamenilor; acestei inteligențe a scrutării rapide a vieții i se adaugă un program conform căruia situațiile reprezentate trebuie să fie analoge, prin îngroșare caricaturală, cu acelea reale. De aici, automatismul personajelor, mecanicismul reacțiilor lor, susținute însă de o replică vie, care știe să pună în lumină contrastul dintre aparența pretențiilor și esența golului interior. Felul în care dramaturgul construiește un text pune în lumină caracterul reprezentativ al situațiilor și absurdul limbajului pe care îl utilizăm cu toții aproape mecanic; piesele sale sunt, de aceea, o succesiune de scene la care participă niște personaje-marionetă, golite de reacții psihice, reduse la gesturi stereotipe și la acțiuni a căror credibilitate pare mai mult decât îndoielnică, fără a deveni însă simbolică. Scenele acestea se susțin prin caracterul lor reprezentativ în raport cu o situație cotidiană, general cunoscută, și prin spuma replicilor acidulate ca șampania. Scriitorul nu este însă un satiric. Satira presupune întotdeauna un sistem de valori pozi-

tive, subiacente, în numele cărora se sancționează moral comportarea oamenilor. Pentru Dinu Grigorescu acest sistem de valori la care să adere și în numele căruia să îndrepte lumea nu există. Există numai o foarte mare putere de observație, un acut simț al ridicolului, o capacitate de a se detașa de situație și o voință îndrăcită de a manevra marionetele umane în situații care să le pună în evidență absurdul existenței. Scriitorul este în fond un cinic, care, pentru a fi acceptat și pentru a-și asigura succesul, adoptă masca moralistului. O face cu o naivitate atât de evidentă încât aceasta se transformă dintr-o carență de talent într-un procedeu dramatic modern. Nu este de presupus că cineva își ucide și își învie personajele, le plimbă în rai, în iad, le căsătorește cu impostori și le desparte fără probleme, le îmbogățește din mită și le salvează printr-o farsă etc., așa cum nu e de presupus că cineva își botează personajele Cipilică și Sifonică, Vulpache și Ursache, Ozonidis și Zambilica - așadar într-un mod care face din Sandu Napoia Ultraretrogradul un fel de ideal spre care dramaturgia contemporană mai tinde încă - toate acestea fără a face nici o trimitere la farsa autohtonă cu intenții satirice, de dinainte de Alesandri. Pentru cine e familiarizat cu teatrul de bălci, cu Matei Millo, Costache Caragiale și Costache Facca, cu începuturile dramaturgiei românești, moda retro inaugurată pe subiecte strict contemporane de Dinu Grigorescu poate procura delicii de analogie. Suite de scheciuri organizate în jurul unei intrigi voit naive, dar cu aluzii la contemporaneitate, interpretate de niște marionete umane, cu un cinism care se întemeiază pe absența oricărui cod moral, dar cu o vervă a replicii în același timp aluzive și adecvate la situație, deschid într-adevăr o direcție în teatrul contemporan: Tudor Mușatescu grefat pe Teodor Mazilu, cu intertextualitate spre marioneta Vasilache și spre grupul Divertis. Iată o scenă de interferență tipică a seriilor visător-romantic/materialist-vulgar, cu trimiteri literare la motivele duale intrate în conștiința publicului:

„Avocatul: Vrem scandal, doamnă, vrem aventură!

Gică: Sunt om, nu mobilă. Mi-e dor de niște șoaapte la ureche. Vreau să-mi așez gândurile pe umerii cuiva și de-acolo să privesc spre zărilor albastre.

Zugravul: Deci șase bidoane vinacet bleu.

Aura: Ce mai vrei, iubitele, spune!

Gică: Două inimi mari cât roata carului,

străpunse de o săgeată. Și o avansare.

Zugravul: Deci trei kilograme ipsos și puțină tempera roșie pentru culoare.

Aura: Asta-i Gică!

Avocatul: Cam sucit.

Aura: Sucit, dar perfectibil. Adorabil. Un îngeraș.

Zugravul: A vrut ghiocci și eu am sugerat margarete. O să le fac niște trandafiri. Bakara, dar fără spini. Învăluți de o boltă de viță de vie cu lampioane, cu corozițe și cu fluturi, presărate cu un praf de mătase. Aduce lumină. Sau poate le-ar folosi un tapet figurativ. Cu fabule. Lupul și mielul...

Gică: Nu.

Zugravul: Dracul și Diavolul.

Aura: Nu.

Zugravul: Vulpea și strugurii.

Gică: Nu. Berea și vinul. Țuca și vodca. Realul și idealul!

Zugravul: Greierele și furnica...

Avocatul: Frumos ai răscuit-o din condei, meștere!"

Bănuiesc că Dinu Grigorescu este victima ușurinței sale de a scrie și a succesului obținut imediat la un public fără mari pretenții intelectuale, dar inteligent și cu gustul batjocurii. Amestecul de observații exacte, de naivități, de cinisme, de aiureli (botezate, pentru sincronizare europeană, situații absurde sau fantastice) are, după opinia mea, o singură mare carență: absența caracterului general-reprezentativ, cantonarea într-o situație istorică, politică, socială, localizată. Absurdul fără filosofie, numai cu istorie, se condamnă singur la caducitate. Probabil că dramaturgul nu are timp să se oprească din șuvoiul de calamități, de bancuri, de ironii la adresa contemporanilor săi și să imagineze situații și personaje care să aducă marioneta la rangul de ființă reprezentativă. Ceea ce l-ar deplasa din categoria Costache Facca în categoria Eugen Ionescu. Iată o scenă care îl caracterizează:

„Turcu (continuă fariseic): Un om de mare omenie, un subaltern de mare disciplină, un șef de mică importanță, dar tenace... ce-și pune în căpăână, realiza... Ginel Cristea intră în mafia cazinourilor alpine și iată-l răpus după o scurtă reglare de conturi. Fie-i stâncă ușoară, somnul profund și cu firea lui perfidă va contribui la sporirea avuției subterane...

Ursache: Un câine!

Ozonidis (înfiorat): Alt mort.

Adina: Intrăm în Sicilia.

Ozonidis: Ies din joc.

Adina: Ai intrat la apă, Fred! Ți-au luat amprentele digitale și de la picior...

Turcu: Batem palma.

Ursache: Convenția-cadru. Încheiată astăzi, la cabana din munții stâncoși, între firmele tată și mamă Turcu Holding Himalaya SRL, firma pui Ursache, firma nepoților și a finilor, firmuța Lupașcu și Zoica în 7 exemplare. Între aceste firme, denumite mai jos - DRACULA și partenerul străin denumit INVESTITOR intervine următorul contract de asociere: noi oferim pământul, Ozonidis, toate construcțiile. Noi dăm forța de muncă jos retribuită. Investitorul dă o masă la restaurant care intră în contul nostru și depune la banca TURCO-AMERICANA, filiala Valea, suma de 10 milioane dolari. Semnați, mister Ozonidis!

Dinel: Tratatule secrete din munți. Ziarul „Top secret”. Transmitem... la zona carstică denumită Babele...

Zoica: Moșu' e bărbat bine.

Adina: Un sentimental.

Zoica: Proxenet.

Adina: A venit să-și vadă morții.

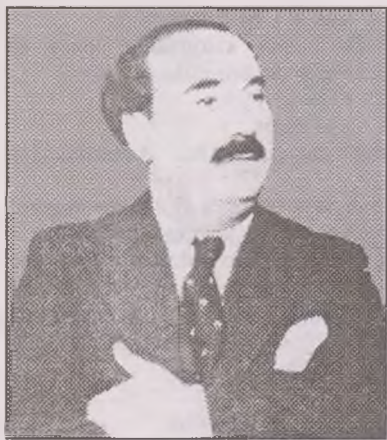
Zoica: Ucigaș plătit de mafie.

Adina: Îl stoarceți ca pe o lămâie.

Zoica: A spart buboiu', soțul meu, hulitu' Lupașcu (fost secretar de partid, n.n.) a fost numit secretar de stat în pădure.

Adina: Felicitări.

Zoica: La toată lumea care l-a mânjit cu noroi, condoleanțe?"

Escapade regale

OFITERUL CU BERETA-BASCĂ

Generalul Gabriel Marinescu, prefectul poliției din București se bucura de întreaga încredere a regelui Carol al II-lea, așa după cum predecesorul lui, generalul de cavalerie Eracle Nicolescu, avusese încrederea regelui Ferdinand. Se schimbau guvernele și miniștri de Interne, numai prefectul de poliție era inamovibil, reprezentând singurul element de permanență în nestatornicia politicii.

pamfil șeicaru

Fiind de ani de zile la conducerea poliției Capitalei, generalul Eracle Nicolescu ajunsese să cunoască nu numai întreg mecanismul serviciilor de poliție și pe toți funcționarii, dar și pe obișnuiții clienți ai beciurilor poliției. Știa să amestece o oarecare severitate cu multă înțelegere umană; era familiar în relații și punea o mare grijă a nu răni sufletește; chiar în severitate avea o nuanță de dojană prietenească. Această atitudine îi crease o popularitate utilă, mai ales în rezolvarea unor conflicte sociale.

În anii 1919, 1920 și 1921 stânga partidului socialist se raliase tezelor bolșevice; o delegație, șef fiind Gheorghe Cristescu, fusese la Moscova și luase contact cu Cristian Rakovski, fostul lider al Partidului Socialist Român. Întorși în București, membrii delegației deveniseră zeloși propagandiști ai aderării partidului socialist la Internaționala a III-a.

Generalul Nicolescu, prefect al poliției, ținea contacte personale cu acești proaspeți convertiți la tezele bolșevice. Îl vedea la masă, un pahar cu țuică în fața lui, ascultând înflăcăratele declarații pe care i le făcea Gheorghe Cristescu. Se mulțumea ca din când în când să-i potolească avântul revoluționar spunându-i: „Mai potolește-te, frate Ghiță, că ai familie și dacă te agiți mă voi pomeni, într-o zi, că primesc ordin să te arestez. Și mi-ar părea rău”.

Această atitudine de patriarh îl făcea simpatizat tuturor pe generalul Eracle Nicolescu.

Succesorul lui, Gabriel Marinescu, fără să manifeste o atitudine trufașă în relații, căutând să pară chiar binevoitor, era lipsit de suferință, iar încrederea nelimitată a regelui îi da o oarecare siguranță arogantă care, uneori, se traducea prin cuvinte tăioase sau gesturi brutale. Voia să se arate energic, era grăbit să pună ordine în poliția Capitalei, să intensifice controlul agenților inferiori care se lăsaseră pe tânjală sub predecesor. Pentru Gabriel Marinescu disciplina era condiția principală în toate serviciile ori tocmai disciplina lipsea în poliția Capitalei. În special corpul sergenților de stradă lăsa de dorit în fața nevoilor de vigilență a Bucureștilor, în continuă transformare. Avea nevoie de un comandant energic al sergenților de stradă - erau cam șase mii - pe care să-i încadreze unei sănătoase discipline militare. Gardienii poliției erau primii agenți ai ordinii și se găseau în imediat contact cu publicul; ei erau reprezentanții ideii de ordine și autoritate. Era firesc să se fi gândit la fostul lui comandant când fusese colonel, ajutor de comandant în regimentul de grăniceri. Îl știa pe colonelul Nicolae Stănescu energic, corect, unind o înțelegere plină de bunățate cu un superior simț al datoriei. De atâtea ori îl auzise spunând ofițerilor: „Nu gradul ne dă autoritatea față de subalterni, ci exemplaritatea purtării noastre. Cu cât adunăm pe epoleți mai multe grade, cu atât se înmulțesc obligațiile

noastre. Cine comandă, să știe să-și comande. Scurtă socoteală.”

Și, între spusele comandantului regimentului 1 de grăniceri și purtarea lui, era o impecabilă corespondență. Gabriel Marinescu, în calitatea lui de comandant-ajutor, primise de multe ori observații de la colonelul Stănescu. Pasiunea jocului de cărți, nopțile pierdute erau motive ca să-și primească porția de morală, ceea ce nu-i făcea deloc plăcere.

Într-o zi, colonelul Stănescu i-a atras atenția: „Ascultă Gabriel, intimitatea prea accentuată cu furnizorii regimentului ar putea îndreptăți serioase bănuieli, mai ales datorită vieții dezordonate pe care o duci. Mai multă reținere, mai multă discreție nu strică.”

Comandantul-ajutor a înțeles aluzia, dar firea lui petrecărească respingea orice restricție. Nu i-a purtat însă pică colonelului Stănescu, de aceea s-a gândit la el atunci când a avut nevoie de un om calm, energic, corect, cu un superior simț al disciplinei. După ce a expus regelui planul de reorganizare a corpului de gardă de oraș, acesta a întrebat:

„- La cine te-ai gândit? Nu-i suficient să ai un plan bine conceput, de mai mare importanță este găsirea celui care trebuie să-l pună în aplicare” îi zise regele Carol.

„-M-am gândit la colonelul Nicolae Stănescu din Grăniceri. Acum este la pensie.”

- „Te felicit pentru alegere. Este exact ce-ți trebuie.”

Regele Carol cunoștea bine corpul ofițeresc, știind cu precizie valoarea fiecăruia dintre membri săi.

Colonelul Stănescu a fost fericit de misiunea care i se încredințase; era pensionat de un an și nu-i plăcea să piardă timpul la cafenea flecărind nimicuri, ascultând cancanuri; încercase să se adapteze vieții de pensionar, dar nu reușise decât cu senzația umilitoare de om inutil.

Imediat după luarea în primire a serviciului, s-a înhămat la lucru; a notat lipsurile, a elaborat un plan de reorganizare a corpului sergenților de oraș, inspirându-se din funcționarea serviciilor similare din Germania, Franța și Anglia. Era neostenit; făcea inspecțiile între 1 și 2 dimineața. Fără să fie dur în cuvinte, fără să fie obligat să aplice pedepse exemplare, simpla lui inspecție în cursul nopții, la ore neobișnuite, își produsese efectul asupra paznicilor de noapte. Și astfel a observat el că paza palatului regal nu era suficientă. Natural, această pază nu intra în atribuțiile lui și nici autoritate nu avea ca să atragă atenția sau să facă sugestii, putând irita armata, care era responsabilă; dar cum el se considera tot ofițer, găsea că paza regelui era foarte importantă. Cunoșcând trecerea de care se bucura prefectul Capitalei, precum și devotamentul lui față de rege, și-a permis să observe cu atenție palatul, cu intenția de a raporta apoi ceea ce va crede că este necesar să

se facă.

Fațada principală a palatului regal privea spre Calea Victoriei, artera principală a Bucureștiului. În fața celor două portaluri, santinelele se mișcau în pas de paradă ca două manechine automate. Fațada de Est dădea într-o stradă cu intrarea în Calea Victoriei și ieșirea în strada Câmpineanu. Era foarte slab luminată, iar circulația redusă chiar la ore mai puțin târzii. Tocmai această stradă întunecoasă puțin frecventată, găsea colonelul Stănescu că era slab păzită. Spre a aprecia în ce măsură grija lui era justificată a venit în mai multe seri, îmbrăcat civil, să inspecteze santinelele. Nici cel puțin o santinelă dublă nu păzea ieșirea. Ca o primă măsură s-a gândit să ceară autorizația de a posta și el doi sergenți de stradă, ca o completare discretă a santinelei. În a doua noapte a vizitei lui a văzut ieșind din curtea palatului o mașină Ford, condusă de un ofițer cu bereta-bască a corpului vânătorilor de munte. Mașina a ieșit din curtea palatului într-o viteză neobișnuită și a dispărut în jos pe strada Câmpineanu. „Nu poate fi decât comandantul companiei de gardă; dar e inexplicabil să-și părăsească postul. Un act de gravă lipsă de disciplină.” Aceste reflecții ale colonelului au fost subliniate de trista constatare că disciplina în armată a slăbit.

Intrigat, a revenit noaptea următoare ca să vadă de este o abatere izolată sau un obicei. Și, exact la aceeași oră, aceeași mașină, având la volan același ofițer cu bereta-bască trasă ochi, a năvălit în stradă, cotind spre Câmpineanu.

Nu mai era nici o îndoială, ofițerul de serviciu părăsea postul și se ducea, probabil, la iubită.

„Îl voi urmări...”

Și, într-adevăr, a treia noapte și-a oprit mașina la o mică distanță de poarta palatului și a așteptat. În clipa când mașina condusă de ofițerul cu bereta-bască a ieșit, colonelul Stănescu a ordonat șoferului să o urmărească, cu discreție, ca să nu îi atragă atenția. Din strada Câmpineanu, cu aceeași viteză, ofițerul cu bereta-bască a cărmui la dreapta, urcând pe strada Berthelot. A oprit brusc în apropierea unei case în jurul căreia se mișcau pasările de noapte. Erau nefericite profesioniste ale amorului tarifat, cu fețe ofilite, fardate ostentativ, măsurând trotuarul în așteptarea unui client care, la ora aceea înaintată, era mai totdeauna turmentat de băutură.

Spectacolul acesta de degradare omenească îi făcu milă și scârbă. Observă cu atenție mașina ofițerului cu bereta-bască; acesta nu a coborât din mașină dar toate trotuaristele s-au apropiat „Este deci cunoscut”, gândi colonelul. Probabil că a urmat alegerea partenerii și după câteva minute una din preotesele amorului s-a urcat lângă ofițer, iar mașina a pornit în viteză spre palat. Conducea ofițerul cu atâta siguranță și dexteritate, încât mașina colonelului

Stănescu a rămas mult în urmă.

Pentru colonel nu mai era nici o îndoială, cel urmărit intrase în palat.

A așteptat o oră, după care ofițerul cu bereta-bască a apărut din nou și s-a oprit în strada Berthelot; femeia coborî repede, iar mașina dispăru.

Colonelului Stănescu i se părea că visează; nu putea realiza această nerușinată ispravă a ofițerului din garda regală. Toată ființa lui se simțea ofensată de înjosirea uniformei, de profanarea palatului regal.

„Curve aduse noaptea în palatul regal!” repeta în gând colonelul. I se părea că consiliul de reformă ar fi prea puțin, ticălosul meritând trimiterea în fața consiliului de război care să-l condamne la degradare; să i se rupă tresele în fața vânătorilor de munte.

Noaptea următoare ofițerul cu bereta bască n-a mai apărut. Dar scena s-a repetat a doua noapte. Ar fi vrut să supună unui interogatoriu santinela, n-avea însă dreptul. S-a gândit că nu-i rămâne decât să ancheteze prostituatele după ce ofițerul și-a recrutat partenera de plăceri.

Abia a dispărut mașina și colonelul Stănescu se grăbi spre grupul de fete. Prostituatele sunt prin însăși profesia lor vorbărețe și nu fac mofturi ca să spună ce știu despre năravurile unui client. La întrebarea colonelului ce știu despre ofițer, toate au răspuns că este un ofițer de serviciu la palat care vine deseori să-și aleagă o fată. Nu au lipici amănuntele intime; unele dintre ele deservă de mai multe ori în palat și se grăbeau să povestească cum s-au petrecut lucrurile. Vorbeau însă toate în același timp și mare lucru nu se putea înțelege. Din acest cârd de preotese ale trotuarului, colonelul Stănescu a ales pe aceea care se părea că a fost mai des în tovărășia ofițerului din garda palatului regal. Îi strecură o hârtie de o sută de lei, ca element de convingere și de eliminare a oricărei reticențe. Prostitua era sprintenă la minte astfel că-și dădu imediat seama că interesul arătat de civil pentru ofițerul cu bereta-bască putea să fie cu intenții rele și ea nu vroia să-i facă nici un rău. Deci, fu nevoie de a doua sută de lei ca să dispară ezitățile.

„Multe nu prea știu și nici nu m-a interesat ce funcție poate avea la palat; nu cred să aibă un grad prea înalt pentru că plătește prost și pentru ceea ce cere de la o fată ar trebui să plătească bine de tot. Este tare vicios. Te întoarce și pe față și pe dos. Aceasta n-ar fi mare lucru, dar are...” și curva spuse cu naturale numele organului „de armăsar”.

„Apoi când cineva are o astfel de diformitate se cuvine să plătească, că rupe femeia. Și, cât suntem noi de deprinse, icnim când se pune cu serviciul pe noi.”

Pe colonelul Stănescu nu-l interesau aceste amănunte, dar trebuia să le asculte, ca din avalanșa de mărturisiri porcoase să poată extrage ce îl interesa. Nu făcea caz de pudicitate și în timpul războiului auzise destule blestemății de la ofițerii amatori de prostituate; totuși amănuntele pe care le dădea femeia îl înspăimântau și îl scârbeau.

Celelalte prostituate continuau să patruleze în susul și în josul străzii în căutare de clienți. Când zăreau un trecător întârziat își legănav provocator șoldurile ca și când ar fi vrut să dea o indicație ispititoare asupra calităților pe care puteau să le ofere în intimitate.

Un bețiv înainta în zig-zag și din timp în timp se oprea pentru a dialoga cu un interlocutor nevăzut. Frazе patetice erau brusc întrerupte de înjurături triviale, urmate de un hohot de răs strident, idiot. O preoteasă a trotuarului se apropie de bețiv, îi șopti ceva, probabil o invitație. Bețivul o privi, o cântări și răsunară în noapte vorbele lui:

„Nu-mi place amorul cu riscuri blenoragice!” chicoti satisfăcut de replică.

Femeia insista, pe șoptite, oarecum temându-se de reacția bețivului. Probabil că i-a spus ceva ca să-i stimuleze sentimente mai

umane.

„Vrei să mă înduioșezi, hai, și să faci pe Sonia Marmeladova.

Drăguțo, nu-mi plac muzele trotuarului deși, în fond, sunteți mult mai oneste; oferiți marfa și fixați prețul. Amor după formula juridică a contractului vânzare-cumpărare. Voi nu amestecați literatura într-o afacere de simplu coit. Voi nu înșelați, cel mult puteți da o blenoragie, păduchi lați sau sifilis, dar nu contaminați conștient inima cu sifilisul lirismului romantic. Sonia Marmeladova, uite, îți dau o sută de lei. E tot ce doreai; și tu ca și distins-le care suspină la concertele simfonice veți plăti. Bărbații sunt cretini... O! tant de fange pour un accès de trois minutes! Oh! femmes, minaudes... Sonia Marmeladova, te salut.”

Bețivul își scoase respectuos pălăria, salută, apoi porni continuând să dialogheze cu interlocutorul imaginar.

Colonelul Stănescu se urcă în mașină și comandă scurt șoferului:

„Acasă!”

Pe drum se gândea la raportul pe care urma să-l facă prefectului. Avea elemente suficiente ca raportul să fie bine documentat. Trebuia să se pună capăt acestui scandal. „Un ofițer ticălos, un ofițer vicios dezonorează uniforma, profanează palatul regal.” Își repeta această concluzie ca și când voia să înlăture o ultimă umbră de îndoială că un ofițer de gardă la palat poate fi capabil de asemenea acte dezonorante.

S-a așezat să scrie raportul; fiecare cuvânt era bine cumpănit; a făcut mai multe ciorne, fiind mereu nemulțumit. I se părea că acest raport, prin faptul că rămânea în arhivele prefecturii, ar fi putut azvârli o umbră asupra prestigiului armatei.

Știa că după terminarea războiului disciplina cam slăbise, ținuta unor ofițeri lăsa de dorit, dar nici un moment nu-și imaginase un caz similar.

S-a prezentat cu raportul la prefectul poliției. Îl avusese subaltern în armată dar

Prefectul îl invită să se așeze, indicându-i un fotoliu; colonelul mulțumi și continuă să rămână în picioare în aceeași poziție militărească. Nu putea concepe ca un raport verbal să fie făcut stând jos, tolănit într-un fotoliu; ar fi fost o conversație amicală, o fleacăreală; un raport cere seriozitate, un accent de solemnitate. Și colonelul Stănescu, comandantul sergenților de stradă, povesti pe larg, cu bogăție de amănunte, cele văzute de el.

Figura prefectului poliției Capitalei se întunecă, privirile îi deveniră aspre; a ascultat fără să întrerupă.

În timpul expunerii colonelul Stănescu resimți o satisfacție: prefectul era deci, ca și el, indignat de purtarea nerușinată a ofițerului din garda palatului, care părăsește postul și pornește, ca un bezmetic, să culeagă prostituate de cea mai joasă categorie spre a le aduce în palat. Cum să nu fie încruntat prefectul! Și colonelul Stănescu înmulțea amănuntele spre a da mai mult relief vinei ofițerului cu bereta-bască.

Când a terminat, a așteptat respectuos ca prefectul poliției Capitalei să-și exprime părerea.

Capul prefectului se plecă, se sprijini în mâini, păstrând o îndelungată tăcere. Părea adâncit într-o mare durere. Colonelul Stănescu era convins că și prefectul încearcă aceeași surprare sufletească, descoperind un aspect așa de grav, așa de imoral al corpului ofițerilor români.

Când Gabriel Marinescu înălță capul, pe fața lui stăruia un amestec de tristețe și ezitare.

„Ce-ai făcut, nene Nicule?!”

„Recunosc, domnule Prefect, că trebuia să uit că nu mai sunt ofițer activ și să-i fi cerut socoteală ca să nu-i mai rămână altceva de făcut decât să-și tragă un glonte în capul lui putregăit de ticăloșie.”

Prefectul părea că nici nu a auzit cuvintele

Intrigat, a revenit noaptea următoare ca să vadă de este o abatere izolată sau un obicei. Și, exact la aceeași oră, aceeași mașină, având la volan același ofițer cu bereta-bască trasă pe ochi, a năvălit în stradelă, cotind spre Câmpineanu. Nu mai era nici o îndoială, ofițerul de serviciu părăsea postul și se ducea, probabil, la iubită.

acum îi era șef și simțul lui ierarhic îi impunea să țină distanța convenită. Prefectul îi spunea familiar, cu un sincer accent de prietenie și afecție, „nene Nicule”, dar colonelul Stănescu nu părăsea ținuta respectuoasă și nu uita în nici o împrejurare să spună „domnule prefect”. Pentru colonelul Stănescu șeful poate să i se adreseze familiar, subalternului însă îi este interzis să răspundă pe același ton.

Când a intrat în cabinetul lui Gabriel Marinescu, observă pe fața lui umbra unei nemulțumiri și a unei preocupări. Colonelul Stănescu se opri, stând drept, militărește și așteptă ca șeful să i se adreseze.

„Ce este, nene Nicule? Ce nereguli ai mai descoperit? Este atâta anarhie în servicii că avem nevoie de energia unui Hercule ca să putem curăți grajdurile lui Augias...”

„Nereguli sunt, dar nu trebuie să disperăm. Până la sfârșit, cu răbdare și persistență le dovedim. Totul este să ții oamenii din scurt. Atunci își fac datoria. Eu rămân cu cele ce am deprins în treizeci și cinci de ani de serviciu militar, domnule prefect. Este școala cea bună. Vreau să vă raportez verbal mai pe larg, cu amănunte mai complete și vă las raportul scris în care am condensat esențialul.

colonelului Stănescu și repeta:

„Ce-ai făcut, nene Nicule?!”

Neînțelegând atitudinea prefectului, se mulțumi să tacă.

„Nene Nicule, ofițerul cu bereta-bască este... urmă o ezitare, vizibil prelungită... făcea o sforțare pentru a completa fraza... da, este... regele.”

Colonelul Stănescu se clătină, își frecă ochii ca și când voia să se convingă că în fața lui este, într-adevăr, prefectul poliției Capitalei care îi făcuse această destăinuire.

„Ce-ai făcut, nene Nicule?! Ai urmărit pe rege! Azi dimineață m-a chemat să-mi spună că un individ îmbrăcat în civil îl urmărește... Credea că este un agent al opoziției...”

Văzând nedumerirea zugrăvită pe fața comandantului corpului sergenților de stradă, prefectul poliției Capitalei se simți obligat să-i dea explicații mai ample. Efortul de a reduce din brutalitatea destăinuirilor era vizibil. Era însă obligat să pună la curent pe colonelul Stănescu cu tainele alcovului regal.

În primii doi ani după venirea ei în țară,

Roșcata (adică Elena Lupescu) făcea mari eforturi ca să-l țină pe rege înlănțuit, satisfăcându-i nesățiosul lui apetit sexual; la orice oră din noapte era suficient ca regele s-o cheme la telefon și ea îi răspundea, cu vocea cea mai tandră, că-l așteaptă plină de dorinți.

Regele nu a voit s-o instaleze în palat, deși îi simțea necesitatea; Roșcata suferea, avea sentimentul unei umilințe, unei degradări dar continua să-și consolideze situația înainte de a-și arăta pretențiile. Continua să joace comedia mării și dezinteresatei ei iubiri, fiindu-i indiferentă situația lui de rege. Atunci când s-a simțit stăpână pe voința regelui, răspundea la telefon cu un aer obosit sau pretindea că suferă de o cruntă migrenă. Pretextele nu lipseau și toate erau acceptate de rege, totdeauna plin de delicatete.

Roșcata schimbase tactica. Înainte se grăbea să satisfacă toate fanteziile erotice ale regelui, le stimula chiar, gășind în variata ei experiență suficiente viclesuguri spre a exalta înclinarea lui spre oarecare perversitate. Schimbarea bruscă a regimului, spațierea savant calculată a relațiilor intime nu putea avea alt efect decât acela de a ațâța până la delir dorința, deci o și mai mare dominație asupra sensibilității erotice a regelui. Regele s-a resemnat cu greu la acest regim impus de Elena Lupescu și a suplinit absențele Roșcatei cu aventurile nocturne. În definitiv, aceste escapade nu implicau complicații sentimentale și nici politice.

„- Te surprinde, poate, pentru că d-ta, nene Nicule, ești un om normal, regele însă este un temperament de o virilitate excepțională, ca marile lui însușiri să-și afle izvorul în acest exces de temperament. Ce vrei, lucrează noaptea târziu; nu există nimic care să-i scape supravegherii lui; citește debaterile parlamentare, ziarele, informațiile pe care i le furnizează serviciile secrete, nu acceptă să i se facă rezumate. Studiază toate proiectele de legi; caută legi similare în legislațiile străine, le confruntă cu o conștiințiozitate exemplară. Or, în timpul nopții, simte nevoia de miere. Cât timp Roșcata nu făcea nazuri, nu pretexta migrene, totul se desfășura în mod normal. Un telefon, și ca un vârtej, gonind mașina, așa cum ai văzut că face, ajungea în parcul Filipescu. După o oră-două, era din nou la palat. Dorința era satisfăcută într-un timp record. Dar, se pare că Roșcata vrea să-l înnebunescă și face mofturi. Nu exclud că prin această nouă atitudine urmărește un alt obiectiv, poate să-l oblige pe rege să o instaleze în palat. Calculul ei a dat, pentru un moment, greș; regele a coborât în stradă. Firește că riscurile nu sunt excluse; am încercat o dată să-i fac o vagă aluzie, dar încruntarea și tăcerea regelui mi-au arătat categoric că nu trebuie să mă amestec. Vezi, nici nu pot să organizez o pază a sectorului de teama indiscreției. Îți închipui ce ar însemna o indiscreție: ar circula în toată țara, natural amplificată.. Mai bine să nu ne gândim. Acum, nene Nicule, cunoști adevărul.

Colonelul Stănescu a ascultat lămuririle date de prefect și, pe măsură ce se îngrămădeau destăinuirile, simțea că în sufletul lui se năruiește ceva.

Își amintea de prima lui zi de gardă la palat. Ce mult era de atunci: treizeci și șase de ani! Era tânăr sublocotenent și cu greu și-a dominat emoția când a răspuns unor întrebări puse de bătrânul rege Carol I. Severa lui maiestate se simțea prezentă până în cel mai îndepărtat colț al palatului, în care domnea o atmosferă de biserică. El rămăsese cu această imagine asupra regelui și încerca acum un sentiment de durere constatând că prefectul găsește o scuză acestei terfeliri a maiestății regale. Era, deci, adevărat ceea ce refuzase să creadă; cât ar fi dorit să nu știe nimic, să nu fi avut ideea de a supraveghea ieșirea din

magda spătaru

Mă vămuiesc ca pe un geamantan,
în căutare de probe
cu care să-mi acuz
acest sentiment clandestin,
pe care, nebunește, îl țin
la purtător, la vedere și revedere,
acest sentiment prin care poți să vezi
în subsolul sufletului meu,
în fiecare dependență,
ca printr-un geam
spălat
cu „AJAX - curăță de nu se vede!”
sau cu „Colgate - nici o carie!”

*

Roșu viu în negru stins,
aripă de vis nenins,
și albastru pe un ram,
mov-siclam bătând la geam,
violet în bleumarin,
alb-căprui într-un suspin,
gri-banan dansând călare
pe un semn de întrebare,
curcubeu trecând prin văi
între ochii mei și-ai tăi,
verde încă nerostit:
oare chiar ne-am întâlnit?!

*

... De la cer, în sus, pământ,
de la aripi, val de vânt,
de la munți un iz de briză
și-un ocean băgat în priză,
de la stele, un cais
pregătindu-se de vis,
de la cercuri, un pătrat
în care m-am încadrat,
de la punct, o altă cale,
din nimic, o întâmplare...

*

Îți mai aduci aminte cum trăiam
noian de vise argintii, sonore,
și cum prin iarba iernii alergam
ca peste un ocean de anemone?
... cum zările le respiram prin ploi,
o piatră într-un parc înmugurind,
și cum eram speranță, amândoi,
luând din apus doar ce-a fost răsărit?!

...cum timpul, tot, a fost doar o
secundă,
secunda un torent de ne-întâmplări,
iar noi, doar zăpadă fierbinte...

Îți mai aduci... ,
îmi mai aduc aminte?

*

Ea avea ochi frumoși,

iar el avea experiența privirii.
Se întâlneau în cuiburi de speranță
și-atunci se-nroșeau de verdeață.
Uneori el îi cânta la pian,
ea cânta în struna lui întruna;
de-ar fi fost să-l piardă,
ar fi fost pierdută,
de-ar fi fost s-o piardă,
i-ar fi fost totuna.
Dar ce mai conta?
... era înalt și era brun,
fuma un foarte scump tutun,
și, Doamne, ce priviri avea,
precum un far de Toyota!
În timp ce aștepta ca ea să fie alta
și ea chiar era,
el își bea, tacticos, limonada,
iar departe,
cerul, trecea...

*

Mai am o mie de lei și un cent.
Suficient.
O să-mi cumpăr
o vilă, o mașină
(ultrasofisticată),
bijuterii, o haină de vizon,
un G.S.M. și-o găleată
să-mi strâng în ea,
plină de alge,
toată marea ta moartă.
Cu restul rămas,
o să iau mere coapte,
să le căutăm miezul,
pe raze de lună,
până dincolo de sfârșit,
împreună...

*

Umblam prin oraș împreună,
și nu era nici țipenie în jur,
decât noi,
adică doar unul,
făcând pașii în doi.
Urcam în metrou
sau aiurea-n tramvai,
fără cartelă, fără bilet
și la fel ne priveam,
absenți de prezent.
M-ai dus într-un bar,
o bombă, aproape,
să bem o imitație de cafea,
rătăcită ca și noi,
într-un soare de noapte.
Apoi ne-am văzut zi de zi,
o viață, un timp,
un munte de vreme.
La un moment dat,
cineva a murit,
iar celălalt
a rămas să îl cheme.

palat; ar fi păstrat în inima lui imaginea regelui așa cum i-o imprimase bătrânul rege Carol I-ul.

Simțea o aprigă dorință să strige: nu-i adevărat, m-am înșelat, totul este o halucinație. Îi venea să plângă, așa cum plânga când cineva drag ți-a murit.

S-a stăpânit... două lacrimi au alunecat pe obraji și s-au înnodat sub bărbie.

Prefectul își dădu seama de tulburarea colonelului Stănescu și încercă să-l consoleze:

„- Nu-i nimic, nene Nicule, lasă că aranjez eu lucrurile, dar nu te mai ocupa de paza ieșirilor din palat. Nu-ți face inimă rea. Ai încredere în dibăcia mea. Voi spune regelui că

personal voi căuta să identific pe indiscretul suspect. Este de ajuns cuvântul meu ca să se liniștească. Și totul va intra în normal. Te rog însă să păstrezi o tăcere de mormânt. Restul mă privește!”

Colonelul Stănescu se mulțumi să spună:
„-M-au înșelat ochii. N-am văzut nimic. Vă rog să-mi primiți demisia. Sunt prea bătrân pentru... căută cuvântul potrivit... a servi așa cum trebuie.”

Prefectul tăcu; cu o ușoară înclinare din cap îl făcu să înțeleagă că demisia este acceptată.

**Text în păstrarea și îngrijirea lui
Vasile Iliescu - München**

ȘTIINȚA CUVINTELOR de MARIANA PLOAE-HANGANU

«Să cunoști lucrurile pe numele lor înseamnă să le stăpânești» scria în secolul nostru un mare lingvist francez. Știința cuvintelor este prin urmare un semn al puterii. Ideea vine fără îndoială dintr-o filozofie asupra limbii care a aparținut anticității, dar care își păstrează neștirbită actualitatea. Limbile vechi, în special greaca și latina, au fost mai mult decât instrumente de comunicare în cadrul comunităților respective, cât mai ales instrumente de civilizație pentru întreaga societate umană.

Considerată de „esență divină” datorită perfecțiunii ei, limba greacă a servit la îmbogățirea lexicală a limbii romanilor cuceritori. Intensificarea efortului colonizator de la Roma explică de asemenea existența unor cuvinte latinești folosite de greci, uneori în concurență cu cele elene. Acest *koiné* greco-latin se regăsește exemplificat în *Cena Trimalchionis* a lui Petronius. De asemenea, *Appendix Probi*, primul îndreptar de gramatică latină, corectează vreo douăzeci de grecisme, alterate de vorbirea populară.

În perioada creștină apare din nou un aflus de cuvinte de origine greacă la care se adaugă unele de proveniență ebraică: *apostolus, baptianus, catholicus, diaconus, ecclesia, hosana, martyr, pascha* etc. sau de elemente abstracte, devenite cel mai adesea sufixe la agent sau de diminutivale: *-bilis, -alis, -orius, -eus, -anus, -osus, -ula, -ulus* etc. Se face tot mai evidentă în acea perioadă o anumită predilecție pentru limbajul figurat și pentru utilizarea unui vocabular „afectiv”. Prezența acestui tip de vocabular este probată și de faptul că lat. *loquor*, cuvânt care însemna „a vorbi”, este înlocuit cu lat. *parabolare* (lat. *parabola*), păstrat în fr. *parler*, iar în unele părți ale României cu lat. *fabulare* (lat. *fabula*) moștenit în sp. *hablar* sau ptg. *falar*.

Nu mult după aceea, așa-numitele limbi „vulgare”, viitoarele limbi romanice, încep să se individualizeze; latina și greaca își încetează existența ca limbi vii. Latina ecleziastică atinge însă în această perioadă și regiuni din Europa unde latina nu fusese un mijloc de comunicare sau avusese o existență precară: Germania, Peninsula Scandinavică, țările slave. După reforma care a spart unitatea religioasă a Europei, latina va deveni doar un mijloc universal al științei, acționând și influențând limbile europene moderne, și nu numai, prin numeroase împrumuturi lexicale, calcări semantice, elemente de formare a cuvintelor.

Timp de secole, tratatele de filozofie și știință au fost scrise în latină (Galileu este o excepție). Dezvoltarea domeniilor de cunoaștere și a nenumăratelor aplicații practice ale acestora au extins și mai mult soluția adoptării elementelor lexicale din cele două limbi clasice. Limbajul medical oferă cele mai numeroase exemple în legătură cu abundența și frecvența cuvintelor de origine latină și greacă, dar mai ales a elementelor de formare a cuvintelor din aceste două limbi. Într-un studiu realizat recent asupra acestui limbaj sunt menționate mai mult de 900 de afixe de origine greacă și aproape 200 de origine latină. Marea plasticitate a limbii grecești explică superioritatea numerică a elementelor de formare grecești față de cele latine. Această superioritate devine încă și mai vizibilă dacă, analizând multe dintre cuvintele de origine latină, constatăm că la rândul lor acestea sunt formate din elemente grecești. Este cazul cuvintelor: *acidoză, alveolită, baciloscopie, cecografie, fibrom, glomerulonefrită, valvuloplastie*, printre altele.

Deși restrânsă, utilizarea cuvintelor și elementelor grecești și latinești este vizibilă și în alte domenii: religie, artă, știință, activități programatice și ludice. Aproape toate denumirile științelor sau ale ramurilor acestora sunt de origine greco-latină: *teologie, filozofie, filologie, electronică, cibernetică, geologie, paleografie, sociologie* etc.

Ar fi greu să credem că în ciuda atâtor tentative de „distrugere umană” la care suntem supuși, vom abdica vreodată de la această moștenire în continuă creștere și înnoire. Pentru că o cunoaștere exactă a cuvintelor, a modului lor de formare, a originii lor devine un mijloc eficace de a ne apropia, a cunoaște și a stăpâni realitatea înconjurătoare.

bujor nedelcovici

LABIRINTUL

3 februarie

* Văzut filmul *Ordet* (La parole) de Carl Theodor Dreyer - realizator danez. Peter a vrut moartea lui Inger, nepoata bătrânului Borgen. Inger moare, dar credința și iubirea lui Borgen reușesc să-i redea viața. Filmul se termină cu cuvintele: „La vie”. Este un film în care „miracolul” nu mai aparține domeniului mistic, ci „imposibilului realizat”. Rigoare, sobrietate, în alb-negru - cu *gros-planuri* și *flash-back-uri* - filmul este tulburător în special pentru cei care au „tentația sacrului”.

Aș vrea să văd filmele *La passion de Jeanne d'Arc* (considerat unul dintre cele mai bune din lume) și *Pages arrachées au livre de Satan*, în care denunță Revoluția Franceză și Revoluția Bolșevică.

Ce puțin cunoscut este Carl Theodor Dreyer - un mare regizor - despre care în România nu auzisem.

7 februarie

* Înainte de a mă culca, îndreptându-mă spre pat, mi-am amintit de culoarul întunecat pe care îl traversam în drum spre Serviciul de cadre de la Baroul de avocați din Ploiești. Era un culoar lung, foarte slab luminat, care mi se părea un labirint fără de sfârșit. După ce tatăl meu fusese arestat, eram chemat - aproape în fiecare zi - la Serviciul de cadre pentru a scrie o „nouă autobiografie”. Șeful serviciului era un om cu trăsături neplăcute, „un om urât”, sau așa mi se părea. Nu mă privea niciodată în față. Ținea mereu privirea în jos și îmi întindea o hârtie. „Scrieți despre perioada petrecută la facultate”, îmi spunea el. Eu repetam ceea ce afirmasem cu câteva zile înainte. Într-o zi m-a anunțat că am fost *radiat* din Baroul de avocați. N-am avut puterea nici să-l întreb: „Pentru ce?!”. Rolul presiunii morale de câteva săptămâni - traversarea „Labirintului” până la întâlnirea zilnică cu „Minotaurul” - și șocul psihologic din noaptea în care tatăl meu fusese arestat făcuseră inutilă încercarea de a afla o explicație. După câțiva ani, am avut nevoie de o adevărată pentru a dovedi că am fost avocat aproape un an. Străchioiu era tot acolo. A ținut să-mi spună: „Așa au fost vremurile de atunci!” N-am comentat. Am luat hârtia și am plecat. Mereu aceeași confuzie dintre „explicație și justificare”. Nici o răspundere personală! De ce mi-au apărut în minte culoarul întunecat și expresia aceluși om, desprins parcă din *Capriciile* lui Goya?! Poate și aici traversez un labirint, și „imaginea demonică a persecutorului” încă nu m-a părăsit și n-am ajuns la un „dezgust senin”.

* Paul Neamu mă invită mereu să „ieșim în oraș și să mâncăm la un restaurant”. Amabil, plin de haz, îmi povestește tot felul de aventuri într-un limbaj colorat și plin de umor. Într-o seară l-am întrebat: „Paulică! De ce mă inviți tu mereu! Eu nu prezint pentru tine nici un interes și... nu sunt într-o stare de bună dispoziție!” El m-a privit lung, a ezitat să-mi răspundă, apoi a adăugat: „Știi de ce?! Pentru că ai avut curajul, la vârsta pe care o ai și fără o

meserie sigură, să-ți iei lumea în cap și să fugi din România! Tu ești un tăcut care ascunde o mare nebunie și mie îmi plac nebunii, domnule! Ai înțeles?!”

Am continuat să mâncăm, să bem și să râdem. Simțisem în cuvintele lui o sinceritate și o generozitate care nu erau provocate de o simplă conversație „la un pahar de vin...”

9 februarie

* La Praga, Budapesta și Varșovia au fost manifestații împotriva regimului de la București. Este prima dată când aud că „În țările prietene și comuniste” se protestează împotriva dictaturii din țară.

Nu o să-mi găsească liniștea decât atunci când România va fi liberă...

13 februarie

* *Confucius*: „Le maître rejetait quatre choses: les idées en l'air, les dogmes, l'obstination et le moi.”

„Le sage se gardait de quatre choses: il ne laissait jamais la conclusion prendre pas sur la réflexion; il n'agissait pas arbitrairement; il ne ne décidait jamais a priori; il n'était ni opiniâtre ni egoïste”.

„Il y a quatre choses dont le maître était exempt: les idées sans fondement, les affirmations catégoriques, l'entêtement et l'égoïsme”.

„Si le maître enseigne quelques choses c'est avant tout l'irrespect premier, le courage de la pensée, l'humour critique, la sainte incrédulité et bonomie qui retrouve son sens originel: la générosité de l'homme bon.”

19 februarie

* Sunt tentat să las totul baltă și să plec! Dar unde?! Tot efortul mi se pare inutil și stupid! „Cetatea interioară” pe care am încercat să mi-o construiesc s-a prăbușit într-o noapte! Cum să recuperez într-o singură viață mai multe secole de ignoranță, lipsă de luciditate și clarviziune? În țară am încercat să recuperez „incultura intenționată”, îndobitocirea la care a fost supusă generația mea. După ce am terminat liceul nu învățasem nimic despre Blaga, Bacovia și Barbu. Aici... de unde să încep?

* L-am chemat pe fratele meu, Vladimir (Adu), de la Geneva. Ne-am întâlnit în „Gare de Lyon”. M-a privit lung și m-a ascultat... Am băut o bere și a început să râdă! „Ce?! O să ne învingă pe noi capitalismul?!”, a zis el parafrazând un slogan din țară. Ne-am plimbat puțin pe malul Senci, apoi ne-am întors. Nu putea să mai rămână... Ne-am despărțit pe peron. El avea același zâmbet pe față. După ce am rămas singur, am înțeles că fără ironie (reconcilierea ireconciliabilului), detașare, o „doză de superficialitate”, mult stil, „un art de vivre l'instinct” („jeu sur le sens”), necesitatea unei iluzii, stăpânirea de sine, o etică a efemerului, o existență „în cioburi și firimituri”... nu o să găsească „rațiunea de a fi” în această farsă grotescă numită: **Viață în Exil.**

Am fost fericit că am un frate care „știe să râdă” și a venit când l-am chemat, când am avut nevoie de el, chiar dacă am stat împreună doar câteva ore...

UN AUTOR CU STATUT SPECIAL ÎN SODOMA

de GEO VASILE

„Stațiunea” este un roman subversiv, provocator, ce se citește cu sufletul la gură. Un text-pilot în care arta de a seduce prin desăvârșirea formei și versatilitatea prelucrării informației nu este întrecută decât de rafinamentul structurii polifonice și angajamentul grav, totul fiind menit și drămuț să spulbere superstiția că după 1989 nu mai apar cărți de referință: „Stațiunea” se va impune ca o carte-reper, în ciuda unor Zoili de profesie, ce nu vor pregeta să minimalizeze pariul câștigat de Al. Ecovoiu cu proza ce se scrie acum în mare parte de așii diletantismului și improvizației. Dar și cu cea a profesioniștilor ce par să se aplece în impasul unui supraonirism endemic, pe fondul unui complex livresc ireversibil.

«Stațiunea» preia rețeta clasică de succes despre putere și revoltă în ecuația lider politic-vârfurile societății civile, ce include toate complicațiile și nuanțele psihologice ale rezistenței și disidenței artistului contestar față de terorismul „rațional” al căpăteniei totalitare.

„Stațiunea” este un poligon de încercare și confruntare a celor două tabere, pe de-o parte Romancierul, Filozoful, Eroul, Actorul, Castelanul, Autorul-regizor de culise și raisonneur, pe de alta, Magistratul, paternalist salvator al națiunii, supraveghetor atent, prin ordonanțe și gărzile sale pretoriene, al pasiunilor colective, dar mai ales al protagoniștilor mai sus numiți. Considerați de Magistrat dușmani personali dintr-un instinct special al puterii ce nu suportă indivizi cu proiecte, furnizori de speranță în viitor. Dimpotrivă, Magistratul are obsesia și euforia încremerii în prezentul fără perspective și nu agreează, din același instinct al prezervării puterii personale, tipologia sau fermentii „destabilizării” perturbatoare. Magistratul exorcizează visul lui Nietzsche, în care locul judecătorului și al polițistului este luat de creator. „Stațiunea”, un oraș cu statut special, parte a unui Regat, poate fi localizat oriunde pe harta lumii, de ce nu și în România? Aici, Magistratul, ca bun părinte comunitar și garant al liniștii și propriilor venituri, este ctitor, coproprietar și stăpân al unor stabilimente liniștitoare pentru târgoveți, gen Hotelul, Biserica, Școala de Fete, Spitalul,

Hipodromul, dar și Cazinoul, „mina de aur a stațiunii”. În Stațiune are loc, bineînțeles, Carnavalul, timp de nouă zile. În locul artiștilor se lansează zeci de mii de licurici: „În ultima noapte sunt eliberați mai mulți decât celelalte opt, la un loc. Un nor incandescent. Pentru asta, în urmă cu șapte ani, în Stațiune a fost înființat un incubator în care, după o metodă descoperită chiar de Magistrat, se cresc în fiecare vară peste două milioane de insecte-lumină. Cheltuielile sunt suportate de către toți localnicii, pentru că și ei se vor uita la licurici în nopțile-minune”. Inserțiile de fabulos în roman sunt bine armonizate pe depozitiile nude ale personajelor; merită a fi amintite în acest sens și eliadesca poveste a Castelanului, spectacolul cu gladiatori organizat de Magistrat, minoritatea de pitici din oraș și apocaliptica apariție a lupilor albi, secvențe ce au darul de a spori impresia de hiperrealism al relatării, bazate pe o fabulație alegorică. Subminată, printr-o savantă strategie a amânării, de fatalitate, de stringența unui final ce-a stigmatizat comunități celebre în istorie prin viciul naturii și al dumnezeirii. Cheia de boltă a romanului este deținută totuși de Autor, voce ce se desprinde din recitalul celorlalte voci, subsumându-și-le și asumându-și rolul de stăpân absolut și liber să decidă distrugerea stațiunii și moartea Magistratului în urma puciului condus, vai, de Suplinitor și Croitor. Autorul face parte din galeria omului revoltat de sorginte camusiană, decis să-și exploreze „până la capătul nopții” propria libertate, inclusiv cea a experiențelor de artist „asistat”, și de aceea mereu bănuț de a fi dușmanul comunității. Singura șansă și revanșă a Autorului este jocul de-a masacrul cu propriile personaje-ficțiuni, și chiar pirandellianul transfer în

pielea acestora. Identificându-se cu tiranul, Autorul se auto-încurajează: „Ai soarta Stațiunii în vârful condeiului. Hotărăști destine, plănuiești lovituri”. Ca de pildă cea dată Ermitului prin răstălmăcirea blasfemică a relației dintre Iisus și Maria Magdalena; moartea singurei figuri religioase din carte înaintea distrugerii Stațiunii nu este întâmplătoare. Nu există circumstanțe atenuante pentru cel ce, făgăduit lui Dumnezeu, se lasă pradă pasiunii pentru Caravella, această mega-Erendira din Stațiune. Romanul include dezbateri de mare combustie intelectuală despre condiția actuală a artistului, în speță povestitorului, tot mai tentat să se vândă, asemeni Caravellei, să producă pentru „citorul leș”. Pagini dintre cele mai pesimiste așterne Al. Ecovoiu despre finalul de partidă al scriitorului neaservit decât propriei opere: „Secătuit, te vei târi între pat și closet, bucurându-te că ai ajuns la timp. Într-o noapte vei pieri la jumătatea drumului, cu ochii țintă spre raftul cu tomurile tale și nu vei distruge nimic. Plin de rahat, într-o baltă de pișat. A doua zi vei fi elogiât, vei deveni scriitor. Faci parte din cea mai perfidă breaslă. Poate să distrugă cu o laudă. Sau fără să scoată o vorbă. Nimeni nu stăpânește mai bine arta complotului prin tăcere”. Autobiografic vorbind, Al. Ecovoiu dă un sens revoltei sale legitime prin hipertrofierea narcisică a vocilor Romancierului și Autorului, mai ales în textele ce se țin paralel cu „Stațiunea”, numite fie **Cronica infamă**, fie **Jurnal**. Revoltându-se chiar împotriva propriei vocații, cea a cuvântului, Autorul ajunge la concluzii și profeții iconoclaste. Provocarea de evenimente este preferabilă scrisului, „arta comunicării instantanee” ar fi, ca sistem de comunicare, visul și dezlegarea scriitorului de cuvântul ce „denaturează, falsifică sensuri și esențe”. Extraordinare sunt paginile de final, când Autorul, complotist persecutat de comploturi, se supune experimentului psihiatric oficiat cu cinică, părtinitoare, asasină acribie de medicul Lazaretului.

Textul calificat al călăului-psihiatru se acuplează monstruos cu comentariul sardonice al victimei. Sfârșitul Stațiunii îl decide totuși „mânia populară”. Al. Ecovoiu găsește cele mai corozive expresii pentru a sugera truculența și happy-end-ul bastard al „lovituții”: „Un popor are numai ceea ce merită! Pot dovedi că, încrucișând doar brațele, un neam poate înlătura orice Împărat, Dictator sau General! Președinte! Un Comandor e un fleac! Dar pentru acesta trebuie să te naști liber. Să rățești, vreme de o generație, pri deșert”. „Stațiunea” este un roman politic ce surclasează tot ce s-a scris până-n prezent la noi prin faptul că discursul vocilor de opoziție depășește prin radicalitate cota de evaziune utopică de genul celei ce, în ciuda bunelor intenții, a caționat indirect dictatura comunistă în România. La Al. Ecovoiu elita a devenit, în fine, înțelighenție, aptă să-și asume, cu prețul vieții, riscul schimbării. Fiecare personaj în parte face depoziii de psihanaliză a totalitarismului. Tehnica naratorului este cea a decupajului multiplu prin care se realizează înaintea epică cu final proscris. „Stațiunea” se hrănește din firele secretate de fiecare voce. În parte, ce se prefac într-o implacabilă și inextricabilă rețea exterminatoare. Stilul cărții este abrupt, sacadat, ultimativ, de o limpiditate clasică. Ceea ce ne face să credem că altfel se va scrie proză după Al. Ecovoiu, autor ce atât prin „Saludos”, cât mai ales prin „Stațiunea” își confirmă credința nestrămutată în puterea integratoare a scrisului; ce, spre deosebire de unidimensionalitatea frivolă a puterii politice, are valoarea actului existențial definitiv. Suntem siguri că „Stațiunea”, cu condiția unei mediatizări convenite, îi va aduce lui Al. Ecovoiu meritata consacrare națională și europeană.

Al. Ecovoiu. *Stațiunea*. EST - Samuel Tastet Editeur, 1997, 143 p. ISBN 973-96902-7-0

DECENIUL PATRU

de VLAICU BĂRNA

Presa din Sărindar și frontul opus ei ● De la Scrutator la Al. Sahia și Brunea Fox ● Sfântul de la Maglavit elogiât de Gândirea când Viața Românească se muta la București ● Cărți arse în piețe ● Mânjii lui Petre Țuțea la ieslea lui Vișoianu ● Hanul Ancuței, vatră a masoneriei moldave, cu Sadoveanu venerabil și mire a doua oară

Presa din Sărindar era denumirea ce indica principalele ziare democratice a căror redacție și tipografie se situau pe strada cu acest nume, în inima Bucureștilor, făcând legătura între Calea Victoriei și Brezoiuanu. Renumite au fost cotidienele **Adevărul** și **Dimineața**, secondate apoi pe aceeași poziție, cu o viață mai scurtă, de **Lupta**, **A.B.C.** și **Surile**. Primele două erau legate de nume ca Alexandru Beldiman și Constantin Mille, de mult intrate în istorie. Cu **Adevărul** și **Dimineața** se războiesc, îndată după Marea Unire, verva și agerimea unui condei ca Octavian Goga, care în volumul polemic **Mustul care fierbe** ne-a lăsat un document de prim ordin asupra frământărilor din epocă. Personalitatea unor ziariști ca B. Brănișteanu, Const. Graur, Emil Socor, a dat prestigiu acestor două gazete în a căror redacție au fost angajați și scriitorii ca Tudor Teodorescu Brăniște, Adrian Maniu, și N. Batzaria.

În ultimii lor ani de viață, cele două mari ziare au avut în fruntea lor pe însuși Mihail Sadoveanu, devenit atunci bucureștean.

Pe la începutul deceniului patru, câțiva din absolvenții Colegiului Național Sfântul Sava au marcat aportul unor noi talente și energii tinere în redacțiile **Adevărului** și **Dimineții**. Acestea erau: Mircea Grigorescu, Horia Roman, Al. Sahia și Const. Lucreția-Vâlceanu. Dintre ei Alexandru Sahia își făcuse mai repede un nume, tipărind două publicații de stânga, **Bluze albastre** și **Veacul**, ambele suprimate de Siguranța Statului. El avusese și o experiență mistică, după terminarea liceului, intrând la mănăstirea **Cernica** în rândul călugărilor, dar de acolo a ieșit perfect pregătit pentru rolul de agitator comunist. După o călătorie făcută în U.R.S.S. Sahia a scos o carte de impresii cu vădit caracter propagandistic intitulată **U.R.S.S. azi**. Cele două mari ziare din Sărindar, împreună cu săptămânalul lor **Cuvântul liber**, duceau o permanentă campanie antifascistă, arătându-și totodată simpatia pentru misteriosul colos de dincolo de Nistru, despre care nu publicau nimic nefavorabil.

Prin 33-34 îi vizitam ades pe tinerii de la **Adevărul** și **Dimineața**, uneori împreună cu fostul lor coleg de la Sfântul Sava, timidul poet Ștefan Stănescu, colaborator la **Gândirea**. Aceștia ne primeau totdeauna bucuroși, tratându-ne cu cafele, dornici să afle de la noi știri despre foarte răspândita boemă literară din oraș. Într-o zi când am trecut pe la ei, am găsit toată redacția într-o animație neobișnuită. Ne-au explicat până la urmă și nouă că avusese loc un conflict între Sahia și Vâlceanu, care se luaseră de gât, ca până la urmă să-și dea mâna de împăcare, retrăgându-și insultele proferate reciproc. Ce se întâmplase de fapt? Era iarnă și cu o săptămână înainte Vâlceanu scrisese și publicase în ziar o tabletă intitulată **Vrabia**, inspirată pesemne de modesta zburătoare, pe care o văzuse într-o zi țopâind prin zăpadă pe cornișa din fața unei ferestre de la redacție. După câteva zile, în lipsă de alt subiect, Sahia a publicat și el o proză fantezistă, în care și

acolo figura o vrabie. Când cei doi autori au dat față împreună, Vâlceanu, temperament cholerice, i-a cerut socoteala colegului său în termeni ca:

- Mi-ai furat vrabia, Dumnezeii mă-ti de tâlhar! Asupra figurii pierite și palide a lui Sahia, cu gâtul lui subțire, se năpustise atunci figura încruntată a brunetului Vâlceanu, care era numai mușchi. Diferendul s-a aplanat prin intervenția colegilor și cei doi au rămas pe mai departe prieteni, cum fuseseră în liceu și pe timpul când amândoi își făcuseră debutul la **Bilete de Papagal** a lui Argezi.

Presa din Sărindar a avut, totdeauna, de pe timpul lui Beldiman și Mille, condeie redutabile. Pe la mijlocul deceniului trei fusese angajat ca redactor politic la **Adevărul** cel care semna **Scrutator**, devenit curând o adevărată autoritate. Era doctorul în medicină și licențiatul în drept Clement Blumenfeld, originar din Botoșani ca și coreligionarul său Ștefan Antim. Apreciat ca analist dexter și condei plin de nerv, lui **Scrutator** i se puteau găsi uneori pete în soare și carențe de expresie. Astfel, Ștefan Antim ținea minte și cita un titlu al unui articol în care **Scrutator** îl judeca pe Carol II, zicând că **trebuie să pleacă** (sic).

Acum, **Adevărul** și **Dimineața** aveau ca angajat un reporter de fapte diverse al cărui scris a făcut vâlvă. Era un bărbat blond și înalt, cu statură distinctă, elegant ca un manechin de vitrină și foarte serios. El semna **Brunea Fox** și o parte din acest nume făcea probabil trimitere la jurnalul american de actualități **Fox Movietone**, prezent atunci pe toate ecranele cinematografele din oraș. El provenea din cercul avangardiștilor de la 1922, prieten cu Ion Vinea, Tristan Tzara, Marcel Iancu etc și îl vedeam ades la cafeneaua Capșa în compania lui Adrian Maniu și a lui Iosif Iser. Un reportaj scris de el în **Dimineața** a pus atunci în mișcare sute de mii de oameni, de pe tot cuprinsul țării. Pentru că el îl descoperise pe ciobanul Petrache Lupu, dintr-un sat oltenesc de lângă Dunăre, cel care spunea că l-a văzut și a stat de vorbă cu Dumnezeu. Astfel **Maglavitul**, satul aceluia cioban, a devenit loc sfânt de pelerinaj unde mulțimile veneau să-și afle mântuirea. S-au adunat milioane, s-au zidit biserici, s-au făcut averi laice pe această temă sacră. Revista **Gândirea** îndocrinată mistic de Crainic i-a închinat un număr special trimisului ceresc. La zi, incitante, bine informate, pline de nerv erau și comentariile politice semnate acum în **Adevărul** de un alt reporter de excepție, H. Soreanu.

De pe la mijlocul deceniului patru, până la instalarea guvernului Goga-Cuza, în decembrie 1937, presa din Sărindar a fost ținta unei campanii permanente de denigrare, cu autodafeuri și agresiuni ale unor bande teroriste care-i atacau pe distribuitorii tirajelor. Instigatorii erau ziarele concurente **Universul** și **Porunca vremii**, pline de atacuri xenofobe și antisemite, care publicau regulat liste cu numele reale și pseudonimele redactorilor presei democratice, sub titluri provocatoare ca: **Cine sunt și ce vor?** Campania a luat sfârșit doar o dată cu dispariția lor, la venirea la

putere a guvernului pro fascist de care vorbeam. Așa a dispărut presa din Sărindar. Pe poziția lor democrată și antifascistă mai rămăseseră un timp **Facla** lui Vinea, **Lumea Românească** a lui Zaharia Stancu și revista **Reporter** la care colabora N. D. Cocea.

Două mari evenimente internaționale, de atunci, au lăsat urme adânci în presa de toate culorile, din țară și străinătate: Războiul italo-abisinian și Războiul civil din Spania.

Pe plan intern, alegerile de noi membri de la Academia Română, unde lorga avea toată puterea, l-au respins pe E. Lovinescu, ca jidov și om cu care marele istoric purtase nenumărate polemici, dar în 1936 lista nemuritorilor a sporit cu numele lui Lucian Blaga iar peste un an cu al pictorului George Petrașcu.

Ceva mai târziu, o dată cu numirea lui Mihail Ralea ca ministru al muncii într-un guvern carlist, a fost mutată de la Iași la București redacția revistei **Viața Românească** pentru că lbrăileanu murise. La conducerea revistei fusese acum cooptat, alături de Ralea, diplomatul Constantin Vișoianu. Două posturi importante în ministerul lui Ralea primiseră cu acel prilej Mihail Sadoveanu și Demostene Botez, acesta din urmă devenit atunci și el bucureștean. La cafenea se vorbea de luxosul apartament cu două săli de baie pe care-l ocupa Demostene și se bârfea pe tema solidarității ieșenilor, care știu să se aranjeze totdeauna.

În nucleul redacției ieșene mutată la București figurau și doi tineri cam de aceeași vârstă și statură ale căror nume aveau și ele o similitudine de cuplu caragialesc: Ghiță Ionescu și Radu Popescu. Cel dintâi, nepot al lui C. Stere, absolvise Academia Comercială și lucra la săptămânalul economic **Excelsior**, iar Radu Popescu, care studiasse dreptul, era prețuit de la **Facla** lui Vinea, unde semnase articole de critică literară și teatrală. Amândoi fuseseră apoi numiți la oficiul de documentare al ministerului industriei și comerțului, al cărui director era Petre Țuțea, iar acesta îi alinta patern cu apelativul mânjii mei. Se dusese vestea că Ghiță și Radu erau toată ziua acasă la Const. Vișoianu, bând cafele și dând șuete, deși un văr al acestuia, Ion Vișoianu de la ziarul **Dreptatea** pretindea că diplomatul, om comod, dormea toată săptămâna, sculându-se doar sâmbăta, când pleca la vânatoare în suita industriașului Max Aușnit. Într-o zi, la braseria Corso, Țuțea și-a cam bârfit subalternii cu destulă amărăciune:

- Aud că mânjii mei ronțăie ovăș la ieslea lui Vișoianu și fac politică cu el! Am să le spun: mă băieți, dați-o dracului, mai treceți și pe la slujbă, să nu mă siliți să întorc foaia și să vă scot din pâine. Un răs homeric al uriașului pusese apoi punct acestei sentințe.

Ghiță Ionescu se afișa acum, la teatru și prin localuri, cu una din eroinele cancanurilor și aventurilor din viața mondenă a timpului. Era vorba de fiica ministeriabilului liberal Manolescu Strunga, vestita Gina, care fusese măritată cu Comarnescu, sedusă apoi de N.D.Cocea și căsătorită cu el. Trăia și locuia împreună cu autorul **Vinului de viață lungă** dar lăsa impresia că sfidează pe toată lumea, mergând la braț și făcând goange prin saloane cu un tinerel imberb ca Ghiță Ionescu.

De la decapitarea presei din Sărindar până la numirea lui la Ministerul Muncii, Sadoveanu, care era văduv, să căsătorise cu Valeria Mitru, fosta lui șefă de cabinet la **Adevărul**. Iar în legătură cu mutarea marelui scriitor în Capitală, cineva a avut atunci ideea să pună pe roate și o mică afacere comercială. Așa a luat ființă restaurantul Hanul Ancuței la capătul străzii Izvor, în fața stadionului A.N.E.F., într-un vechi local scăpat în malul abrupt al domeniului Bragadiru, până atunci berărie populară a respectivei fabrici. La instaurarea noii firme fusese totul renovat, vopsit, modernizat, iar pe pereți pictase simboluri masonice, pentru că în salonul din fund se țineau ședințele unei loji al cărei venerabil era marele scriitor. Hanul Ancuței a devenit curând un local foarte frecventat, vinul casei se chema **Trei nuci** (număr masonic) și imaginea acestora apărea pe eticheta buteliei de trei sferturi, pe care Păstorel, client permanent al hanului, o recomanda cu căldură.

GINA PATRICHI VIAȚA ȘI VISUL UNEI EROINE

de GEO VASILE

O foarte frumoasă și cuprinzătoare carte* dedică Mircea Patrichi ilustrei sale surori, marea actriță Gina Patrichi, răpită de Zeul cel Rău, în plină glorie, la doar 58 de ani. Sub un titlu inspirat, „Clipe de viață”, volumul are structura unei piese de teatru în trei acte, prolog și epilog, reușind să restituie momente esențiale din viața și cariera artistică de excepție a Ginei. Cronicile calme și echilibrate a lui Mircea Patrichi i se adaugă un album fotografic de familie, o seamă de „cuvinte alese” (semnate de protagoniști ai scenei și artiști românești) despre marea actriță, o selecție de mărturii din presa vremii despre rolurile interpretate, o foarte utilă bibliografie a pieselor de teatru, filmelor pe marele și micul ecran și înregistrărilor la radio în care Gina Patrichi a jucat începând din 1956 până în 1992.

La numai 16 ani Gina Patrichi convinge un juriu de monștri sacri în frunte cu Aura Buzescu și Al. Șahighian și devine cea mai tânără studentă a IATC. Exmatriculată la sfârșitul anului III pentru exces de personalitate și întârzieri la cursuri și repetiții, talentul Ginei săvârșește un al doilea „miracol” în 1956, pe când avea doar 20 de ani. Este invitată de foștii colegi de an, repartizați la recent înființatul Teatru de stat din Galați, să joace rolul principal în *Nota zero la purtare*. Astfel că deschiderea stagiunii 1956-1957 însemna pentru Gina Patrichi primul succes, în rolul elevei Mariana Pleșoianu, pe scena unui teatru profesionist. Tot la teatrul din Galați i se vor încredința două roluri de comedie, Mița Baston din „D-ale Carnavalului” și Wanda Serafim din „Gaițele”. La Galați Gina îl va cunoaște pe avocatul Victor Anagnoste, cu care se va căsători în 1959. Recurgând la filmoteca tv., Mircea Patrichi reproduce o parte a interviului reputatului avocat: „Am fost alături de Gina în toate momentele

ei grele sau bune, am ajutat-o cu un sfat sau cu un simplu cuvânt de încurajare. Așa se face că și ea, cuprinsă de o intuiție specifică femeii, a ales o cale: să rămână alături de mine. Ea a împodobit această intuiție cu încercarea reușită și de o fermecătoare spontaneitate de a conviețui împreună cu mine timp de peste trei decenii, iar viața mea în jurul ei a fost cât se poate de plăcută și fericită”. Este vorba de o mărturisire ce n-are cum să nu idealizeze figura mării dispărute, ca de la profesionist la profesionist. Privind frumoasa fotografie a Ginei de pe prima copertă, ne dăm seama de sarcina volitiv-posesivă a celebrilor săi ochi verzi, dar și de umbra unei tristeți ironice a zâmbetului, pavază și semn al fragilității decise să înfrunte tăvălugul obștescului nostru destin. Gina era o făptură însemnată, ea nu putea aparține nimănui decât scenei și iluziei dramatice, fiind atât cât trebuie femeie și excesiv actriță, dramatis persona, mască, rol, ficțiune scenică. Gloria ei a fost incontestabilă, strălucirea numelui său a fost pe măsura dăruirii suprafieștii pe altarul celei mai costisitoare și în același timp pieritoare iluzii: teatrul. A cărui scândură a fost incendiată de neferescă ardere a actriței. În cele mai diverse roluri și partituri, de la Shakespeare, Caragiale și Goldoni până la Ibsen, Saroyan, Mazilu. Gina Patrichi a devenit un mit al jertfei scenice, al intransigenței, al actorului dublat de creator, de căutătorul de adevăr despre sine și ceilalți: „Tânără fiind, m-am aruncat în artă ca într-o primă iubire cu totul, fără să gândesc. Abia cu timpul, însumând toată experiența trăită, am ajuns să constat că pe scenă se realizează acordul perfect între rol și existență. Că abia acolo, sub numele de împrumut al personajelor, poți să te mărturisești fără pudoare, să fii tu sub masca, sau sub măștile acelea imaginare de autor. În artă nu joci. Abia acolo, trăiești

cu adevărat, te regăsești, te împlinești”. Un al treilea miracol în cariera Ginei este întâlnirea cu Liviu Ciulei în „Pădurea spânzuraților”, film ce va fi premiat la Cannes, și venirea sa definitivă la „Bulandra”, unde va „debuta” cu Corina din „Jocul de-a vacanța”, în stagiunea 1964-1965. Vor urma rolurile ce-i vor impune numele la București, Kitty Duval („Clipe de viață”), Mița Baston (regia lui L. Pintilie), Nastia („Azilul de noapte”), Reportera („Interviu”), Ivona („Dimineață pierdută”), Cleopatra (T.N. Cluj, regia M. Măniușiu) ș. a. În urma acestor creații Gina Patrichi a devenit un bun patrimonial, o vedetă națională în sensul unei cote de referință, așa cum sunt Giulietta Masina, Jeanne Moreau sau Anna Magnani pentru scena și ecranul european. De o luciditate ce friza cinismul și supăra pe cei dedați cu improvizatia și diletantismul, Gina Patrichi a fost actorul absolut, hrănit de daimonul inteligenței și al unei rarissime superiorități artistice. Cu un chip „lucrat de viață” Gina a fost „și foarte fericită și foarte nefericită”, niciodată la mijloc. Îndrăgostită ireversibil de Cehov și Shakespeare, actrița a știut că în teatru sinceritatea nu este interesantă d.p.d.v. artistic: „Trăirile, zbaterile, chinurile, grijile mele nu interesează pe nimeni. Pentru cel de vis-a-vis, interesant este să reușești să-i oferi într-o discuție o „pastilă” de esență a gândurilor tale care ori să-l amuze, și să-l distreze, ori să-l șocheze”. Există o formulă mai fericită pentru a exprima esența estetică a teatrului, a creațiilor Ginei Patrichi? A actriței care și-a încheiat cariera cu Gertrude din „Hamlet”. Spectacol aplaudat la Londra și Dublin în 1990 și apoi la Paris, în 1992. Mulți dintre noi am fost martori direcți sau indirecti ai galei UNITER din 31 ianuarie 1994. Prilej cu care Ginei Patrichi i se acorda premiul de excelență. Cine ar fi crezut că apariția premiatei era și ultima în public și că extraordinarele sale cuvinte vor căpăta în mai puțin de 50 de zile valoarea unui adio testamentar: „Mă pregătisem să vă recit un poem de Shakespeare, dar nu mai am putere. Am să încerc să vă spun numai câteva cuvinte din monologul lui Prospero pline de înțeles: «Noi suntem plămada din care sunt făcute visele. Și scurta noastră viață o întrecește un somn». Care nu poate fi decât tot un vis, pentru Gina Patrichi împlinit cu jertfa vieții, asemeni eroinelor lui Strindberg.

Patrichi, Mircea. Clipe de viață. Gina Patrichi. Buc., Ed. UNITEXT, 1997, 324 p.

REFORMA

de REMUS-ANDREI ION

Aparut o demisie în Ministerul Culturii: directorul direcției instituțiilor de spectacole, Marian Popescu, a plecat. A plecat supărat pentru că nu a putut să schimbe aproape nimic în sistemul de organizare și în structura instituțiilor. De fapt, istoricul directoratului său începe cu o perioadă de probă asumată care a durat trei luni. A urmat o demisie în alb în clipa în care Ioan Holban a fost reconfirmat de ministru ca director al Teatrului Național din Iași. Un pic de scandal în teatru, o amenințare cu greva a celei mai slabe trupe de teatru național din țară, ceva articole în presa locală. Ioan Holban s-a autointitulat epurat politic pentru că tocmai fusese șeful de campanie electorală a lui Ion Iliescu în Iași. Puțină atmosferă cu iz de opoziție și referatul directorului direcției teatre, Marian Popescu, care preciza că Ioan Holban nu are merite ca director, nu a mai fost luat în seamă de ministru. Ioan Holban a rămas director la Iași fără să aibă vreun merit.

Marian Popescu și-a anulat atunci demisia. De această dată demisia este sigură și definitivă. O demisie discretă de altfel, nemediatizată fără panică și acuze. Ca director, Marian Popescu a ajuns la ministru pregătit să renunțe dacă nu va

reuși să pornească reforma. Reformă nu este, să zicem, încă. Practic stagiunea a fost slabă, fără spectacole performante, cu repertorii găunoase. În nici o instituție de spectacole nu a început o schimbare a sistemului repertorial, a modului de angajare a trupei, nu s-a mișcat nimic în zona legislativă, decât la nivelul anulării unor hotărâri trecute. În cultură, reforma nu a apărut din cauza legilor, din cauza angajaților, din cauza fricii. E drept: s-au dat concursuri și s-au schimbat o serie de directori; subvențiile se dau de cele mai multe ori pe baza unor proiecte culturale și doar parțial. Dar în Ministerul Culturii, ca și în teritoriu, nu s-au schimbat angajații din contabilitate, din serviciile juridice și financiare. Gafa lui Pleșu rămâne oamenii care, din zona lor de anonim, lucrează încă după multe dintre regulile Consiliului Culturii, iau decizii. Și atunci cum să înceapă reforma?

Demisia lui Marian Popescu lasă un gol important în conducerea Ministerului Culturii. Și să ne aducem aminte că după formarea guvernului, Ion Caramitru a dat zeci și zeci de telefoane ca să convingă mai multe personalități culturale să accepte funcții de conducere. Cel mai mare eșec pare să fie directoratul Teatrului Național

din București. Oameni care să ia taurul de coarne apar din ce în ce mai greu. Și poate că cea mai mare nereușită a ministrului Ion Caramitru (care de altfel are cea mai bună imagine din guvern) este că nu a luat nici o măsură radicală, nu a riscat foarte mult, nu a pus piciorul în prag așa de tare încât să-i convingă pe sceptici, pe oamenii care ar putea să îl ajute semnificativ în demararea reformei, să-i convingă deci să îi fie colaboratori direcți, în linia întâi, nu doar consilieri cu răspundere ocazională. Cred în continuare că un gest al lui Ion Caramitru ar scoate din amorțeală administrația culturală, așa cum s-a întâmplat de altfel cu UNITER, așa cum s-a simțit și de multe ori după 1992 în lumea teatrală.

Demisia lui Marian Popescu are și o parte constructivă: dă un exemplu și lasă loc unor mari semne de întrebare. Cine și cum va răspunde vom vedea. Dar să ne gândim ce se va întâmpla cu Festivalul Național de Teatru. Marian Popescu era directorul acestuia. Va mai avea el oare loc?

Pentru vacanță sunt destule întrebări. Pentru o deconectare teatrală, în lipsa festivalului de la Costinești, fără tabăra pentru tineri actori de la Castelul Arcuș, dacă treceți pe la mare urmăriți afișele Teatrului Andrei Mureșanu din Sf. Gheorghe care plimbă „Povestea poveștilor înainte și după «Ion Creangă»” și veți vedea un spectacol care vă poate scal? Va mai avea el oare loc?

Pentru vacanță sunt destule întrebări. Pentru o deconectare teatrală, în lipsa festivalului de la Costinești, fără tabăra pentru tineri actori de la Castelul Arcuș, dacă treceți pe la mare urmăriți afișele Teatrului Andrei Mureșanu din Sf. Gheorghe care plimbă „Povestea poveștilor înainte și după” și „Ion Creangă”; veți vedea un spectacol care vă poate schimba ritmul vacanței.

ISTORIE PRIN MUZICA DE ORGĂ

de GRETE TARTLER

Într-o lume în care abia de se mai construiesc biserici, iar cele vechi, din ce în ce mai „depărtate” din punct de vedere tectonic, adăpostesc mobile și obiecte nefolosite, muzica pentru orgă devine la rândul ei o amintire care trebuie salvată, un lux cu parfum retro. La începutul acestui secol se încercase un reviriment: Albert Schweitzer, celebrul organist, filozof și medic misionar, a scris o carte despre „Arta germană și franceză a construcției de orgi și a interpretării muzicii de orgă” - care a stimulat mișcarea neoclasică. Mari organişti și compozitori, între care Paul Hindemith și Olivier Messiaen, au încercat să provoace un reviriment al muzicii de orgă - măcar pentru a readuce în atenția publicului instrumente de mare valoare. Vechimea unora ar fi putut suscita interes de-a dreptul arheologic (un model de lut al hidraulicului, creat de constructorul grec Ctesibius, din secolul al treilea e.n., a fost descoperit în 1885 în ruinele Cartaginei lângă Tunis, iar resturile unui instrument ca atare - la Aquincum, lângă Budapesta). Alte orgi, medievale, aveau fiecare povestea lor, atestată de documente. De pildă, orga faimoasei catedrale de la Winchester (secolul al X-lea) e descrisă de călugărul Wulfstan astfel, într-un manuscris al

acelor ani: „muzica fluierelor ei se aude în tot orașul, gloria ei s-a răspândit în zbor în tot comitatul”.

Istoria artistică a orgii a început odată cu dezvoltarea claviaturii cromatice (12 clape în octavă), sec. XII-XIII. La 1361 orga de la Halberstadt, Germania, avea trei claviaturi cromatice și pedale. Modelul de orgă manuală hidraulică al lui Ctesibius, redescoperit, a devenit obișnuit pe la 1450. Cei mai iscusiți constructori de orgi s-au remarcat în Germania de nord până la 1700, apoi sudul a luat conducerea. Evul Mediu și Renașterea au fost dominate de orgile mici, transportabile. Cele portabile, atârinate de gât, se foloseau în procesiuni.

În Italia (cu instrumente ale unor constructori care sunt în același timp și celebri compozitori, de pildă frații Gabrieli sau Frescobaldi - muzica de orgă pe care au scris-o ei și contemporanii lor nu era clar diferențiată de a harpsicordului, după cum se citește în manuscrisele lor „per organo o cembalo”), orga era populară: mărturiile lui Bainsi atestă că la Roma peste 30.000 de oameni se adunau în piața Sf. Petru să asculte magica interpretare a lui Frescobaldi. Orga iberică a urmat tradiția italiană, cu unele adaosuri, între care tuburile

numite „trompetas reales” (trompete regale), cel mai cunoscut constructor/compozitor fiind Antonio de Cabezon. În Franța, părintele muzicii de orgă a fost Jean Titelouze (1563-1633), apoi familia Couperin.

Între 1500-1800, lumea a fost condusă (în privința construcției și muzicii de orgă) de Germania, culminând la 1700, pe vremea constructorului Arp Schnitger, maestrul orgii în baroc. Andreas și Gottfried Silbermann au dominat sec. al 18-lea. La început, orgile erau folosite doar pentru acompaniament; apoi, nume ca Dietrich Buxtehude din Lubeck, Johann Jakob Froberger din Viena, Johann Pachelbell din Nürnberg și desigur Johann Sebastian Bach (1685-1750) și școala sa le-au impus ca instrumente de sine stătătoare. În vremea lui Bach s-au dezvoltat coralul de orgă scris, față de cel improvizat obișnuit în biserica luterană, apoi alte genuri ale muzicii de orgă, precum preludiul, fuga, toccata, passacaglia, ciaccona, prin capodopere care probabil nu vor mai fi niciodată depășite.

Din cauza marelui interes pentru muzica de orchestră și operă, în romantism orga a ieșit din modă; totuși au apărut mari compozitori precum Cesar Franck, Brahms, Reger. „Revirimentul” de la începutul secolului nostru a devenit și el istorie. Oare destinul acestui până nu demult atotputernic instrument devine definitiv muzeal?

Pentru un viitor program de turism cultural în România, trasee de concert în bisericile Transilvaniei vor fi desigur căutate și apreciate. Oare n-ar trebui creat asemenea program cât timp instrumentele încă există, încă nu s-au degradat?

teatru

FESTIVALUL NAȚIONAL DE POEZIE «GEORGE COȘBUC», EDIȚIA A XIII-A

- regulamentul de organizare și desfășurare a concursului -

Concursul național de poezie „George Coșbuc”, aflat la cea de-a XIII-a ediție, se desfășoară în zilele de 17-19 octombrie 1997 și cuprinde o suită complexă de manifestări dedicate marelui bard de la Hordou.

Concursul își propune să stimuleze creația și interpretarea lirică autentică în rândurile celor avizați.

Începând cu această ediție, concursul este structurat pe trei secțiuni de concurs:

I. CONCURSUL DE CREAȚIE LITERARĂ cuprinde:

1. Concurs pentru volume de versuri publicate în anul 1996/1997.

2. Concurs pentru volume în manuscris ale autorilor debutanți editorial.

3. Concurs de poezie pentru elevi.

Autorii de volume publicate în anii 1996-1997 vor trimite 3 exemplare din titlul cu care dorește să se înscrie în concurs, însoțite de o fișă de înscriere care este anexată prezentului regulament.

Participanții la concursul pentru volume în manuscris, debutanți editorial, vor trimite manuscrisul volumului de versuri dactilografiat în trei exemplare. Alături de manuscris (care va purta un titlu ales de autor), se va trimite și curriculum vitae al autorului care va fi sigilat într-un plic obișnuit pe care va fi trecut doar titlul manuscrisului și care va fi desfăcut după jurizarea manuscriselor.

Elevii vor trimite un număr de 10 poezii dactilografiate la două rânduri, în trei exemplare, care vor fi semnate cu un motto ales. Aceste manuscrise vor fi însoțite de fișe de înscriere, anexate prezentului regulament, fișă care va fi sigilată într-un plic separat care va purta același motto de pe manuscris. Plicul va fi desfăcut după jurizarea lucrărilor.

Toate volumele și manuscrisele pentru concursul de creație literară vor fi trimise până la data de **1 octombrie 1997** (data poștei), pe adresa Casei de Cultură a Sindicatelor Bistrița.

Premiile pentru această secțiune sunt:

1. Pentru concursul de volume de versuri publicate, premiile sunt acordate de către Uniunea Scriitorilor din România.

2. Pentru concursul de volume în manuscris, nepublicate: Premiul I - 250.000 lei; Premiul II - 200.000 lei; Premiul III - 150.000 lei.

3. Pentru concursul de poezie al elevilor: Premiul I - 100.000 lei; Premiul II - 80.000 lei; Premiul III - 50.000 lei.

Notă: Câștigătorii la aceste secțiuni vor fi anunțați telefonic sau telegrafic pentru a se prezenta la festivitatea de premiere.

II CONCURSUL DE INTERPRETARE

La acest concurs se pot prezenta recitatori (interpreți de versuri) din toate sferile de activități economico-sociale, cu condiția să nu depășească 35 de ani.

Fiecare concurent va pregăti pentru concurs două poezii: una va fi din opera lui G. Coșbuc, iar cea de a doua poezie la alegere din literatura națională sau universală.

Înscrierile pentru această secțiune se fac pe baza fișei de participare.

Fișele vor fi trimise până la data de **1 octombrie 1997** (data poștei) pe adresa Casei de Cultură a Sindicatelor Bistrița.

Premiile acordate câștigătorilor acestei secțiuni sunt: Premiul I - 200.000 lei; Premiul II - 150.000 lei; Premiul III - 100.000 lei.

PRO MEMORIA - Toată corespondența care privește concursul va fi expediată pe adresa: **CASA**

DE CULTURĂ A SINDICATELOR Bistrița, str. Al. Odobescu nr. 3, Bistrița - cod 4400.

- Cheltuielile de cazare și masă ale concurenților vor fi suportate de către organizatori, iar cele de transport de către participanți;

- **Relații suplimentare** se pot obține la telefonul 063-232065 (fax)

- Manuscrisele și volumele înscrise în concurs nu se înapoiază autorilor, ele rămân în arhivele festivalului.

● **Festivalul literar „Magda Isanos - Eusebiu Camilar” de la Udești - Suceava**

La Festivalul-concurs de poezie și proză scurtă „Magda Isanos-Eusebiu Camilar” de la Udești - Suceava, organizat de Comunitatea Scriitorilor Bucovineni în colaborare cu Consiliul Județean și Primăria Comunei Udești, au fost acordate următoarele premii: 1. Premiul pentru proză „Eusebiu Camilar” - Camelia Toma (Bistrița); 2. Premiul pentru poezie „Magda Isanos” - Florina Zaharia (Galați). 3. Premiul pentru proză „Haralmbie Mihăescu” - Nicolae Marcovici (Brodina de Sus, Suceava); 4. Premiul pentru poezie „Constantin Ștefariuc” - Vasile Zetu (Crucea, Suceava).

De asemenea au fost acordate premiile publicațiilor „Convorbiri literare” (Codruța Morari), „Dacia literară”(Iulian Cimpoeșu), „Bucovina literară” (Alina Gănaru), „Minerva” (Daniela Vlaternicu) și „Crai Nou” (Lucian Doru Voiculescu).

Cu același prilej a fost lansat volumul de versuri postume „Structura lacrimii” de Constantin Ștefariuc.

maurice fournier

Născut la Sarlat (Franța) în 1946, Maurice Fournier, s-a stabilit în Quebec în 1968. Aproape douăzeci de ani el s-a interesat activ de literatură și artă, formația sa intelectuală fiind aceea a unui filosof. Romanul *Casa lui Dumnezeu* (*La maison de Dieu*, Les Éditions du Phénix, 1996), este a opta sa carte publicată, fiind precedată de două volume de nuvele, intitulate *Casa diavolului* (*La maison de diable*), apărute la Les Éditions du Beffroi-Québec, 1989 și la Les Éditions Du Phénix-Trois-Rivières, 1995, un volum de eseuri, *Scrisori ale unui tânăr poet* (*Lettres d'un jeune poète*, 1992) și altul de poezii, *A fost odată* (*L'... était une fois*, 1995). Maurice Fournier se dovedește a fi un scriitor pentru care visul și verbul reprezintă raținea de a exista în tărâmul estetic. Atât versurile cât și prozele sale scurte dezvăluie taina unui artist familiarizat cu delicia solitudinii, umorul și lectura. *Casa lui Dumnezeu* are acțiunea plasată în secolul al XIII-lea și descrie încercarea unui arhitect, Simon Noguaret, de a construi „cea mai frumoasă catedrală a creștinătății”, după ce s-a desăvârșit pe sine de-a lungul unor peripeții care-l conduc până la Mormântul lui Iisus. Roman istoric, de aventuri, de dragoste, *Casa lui Dumnezeu* poate fi citit în mai multe feluri, dar la fiecare lectură va răsări același farmec al erudiției dublate de gravitatea cu care se pune problema creatorului de artă. Mesajul cărții care poartă tulburătorul motto: *Ajutor!* este extrem de generos: la intersecția drumului dintre artă și filosofie, dintre sacru și demonic, dintre disperare și iubire, se află acea energie care, dincolo de neantul ființei, „ne transformă pe noi, oamenii, în zei și zeițe”.

Prin artă, omul își face semne cu Dumnezeu, într-o „casă” care îi poate adăposti pe amândoi!

În câteva minute șantierul catedralei intră într-o mare agitație. Vestea întrecerii dintre Loquedar și Raymond Castellan făcu ocol și într-un suflet mulți lucrători își părăsiră munca și căutară un loc mai bun, de unde să nu piardă nici un amănunt al ciudatului duel. Un maestru fu ales ca să dea semnalul începutului întrecerii. Uneltele celor doi scoteau sunete asemănătoare zăngănitului săbiilor în ajunul unui adevărat turnir.

De-a lungul jumătății de oră fixate pentru exercițiu, credincios obiceiului său, Loquedar rămase serios și cu un aer posomorât. Pe suprafața pietrei loviturile erau seci și precise și, după fiecare gest, el își privea adversarul cu un aer arogant. Rupse primul tăcerea:

- Sculptez un Crist în mărime naturală...

Continuându-și munca, Raymond îi replică:

- Așa deci, Loquedar, lecția mea nu ți-a fost de ajuns? Îți continui blasfemia...

- Ce vrei să spui?

- Că pretinzi să faci natural ceea ce este supranatural, când îndrăznești să numești ceea ce lucrezi cu numele lui Cristos. Și că numești Dumnezeu un idol ieșit din mâinile tale... Nu este un sacrilegiu mai mare decât acela de a sculpta diavoli?

Loquedar urlă:

- Fără îndoială ai mintea ascuțită și știi să te cerți dar, în ciuda vorbăriei tale, numai invidia te împinge să lucrezi fără socoteală, fără să poți ghici rezultatul brutalelor lovituri cu care ești pe cale să masacrezi o biată bucată de piatră. Ești în stare să ne spui ce va ieși din lucrarea ta demonstrativă?

Pe jumătate serios, pe jumătate în râs, Raymond replică:

- Lucrarea mea? Niște monștri, bineînțeles! (...)

Din blocul de piatră al lui Loquedar începu să se contureze o figură nouă, severă, înconjurată de o aureolă care-i conferea un aer maiestos. Deja câțiva admiratori ai maestrului

moment ce arta ta este o pasiune infernală, o adevărată boală. Deplâng deja bietele catedrale pe care le-ai putea desfigura îngrămădind semne ale desfrâului ieșite direct din mâinile tale josnice, pătate de demoni scăpați din imaginația ta în delir.

- Poate că ai dreptate, Loquedar, spuse Raymond. Este adevărat că pun multă energie în ceea ce fac, dar, spre deosebire de tine, pun și o mare plăcere și mai mult, o adevărată fericire. Dar, peste o mie de ani, urmașii mei vor fi încântați de moștenirea pe care le-o voi lăsa... Ei vor încerca să înțeleagă ce le-am sugerat eu să vadă în sculpturile mele. Ce altă răsplată mi-aș putea dori pentru talentul meu? Astfel îmi concep arta cu forță și cu entuziasm... ceea ce tu confunzi cu o febrilitate oarecare. De altfel, atunci când fac o operă îmi place să resimt un rău care să mă facă să asud sau să-mi înghețe sângele în vine în loc să mă simt nici distant nici înflăcărat, adică așa rațional cum ești tu.

La aceste vorbe, Loquedar nu putu să-și mai rețină mânia care îl sufoca. Își abandonă uneltele pe un trepid.

- Ajunge! Ajunge! Faci totul ca să mă enervezi! Ca să mă enervezi și ca să mă faci să dau greș! Te-ai folosit de ironie și acum te folosești de insultă! E prea mult! Te somez să-ți retragi cuvintele.

- Eu te insult? Ce încerci să faci acolo, sărmâne Loquedar? Eu nu fac altceva decât să-mi amintesc de cartea Apocalipsului și de mesajul Sfântului Ioan către Îngerul Bisericii Laodiceenilor: Îți cunosc operele, nu ești nici distant, nici înflăcărat. I-ar fi plăcut lui Dumnezeu să fii ori distant, ori înflăcărat; astfel pentru că ești prea rațional mă îndepărtez de tine... Nu eu spun aceasta, ci cea mai importantă dintre toate cărțile...

Fără să înceteze să lovească în blocul de piatră, Raymond continuă:

CASA LUI DUMNEZEU

șopteau că această imagine a lui Crist avea ceva sublim. Trei dintre spectatori îngenuncheaseră și se rugau cu voce tare pentru ca Loquedar să continue să fie iluminat.

Raymond Castellan îi surprindea prin forța aproape animalică cu care se învățea în jurul bucății de piatră pe care o lovea cu o rapiditate și siguranță aproape deconcertante. Lăsând impresia că se amuză, Raymond se mișca de la dreapta la stânga, de sus în jos, mânuindu-și uneltele așa cum un muzician inspirat își folosește instrumentele. Din piatră apăreau cu o îngrijorătoare fermitate ochi, buze înlănțuite de un șarpe monstruos. Apăreau, de asemenea, copite de țap, un trident și o coadă în formă de furculiță, fără să-și poată da seama cineva prin ce artificiu toate aceste forme ar putea constitui o imagine benefică, deși cu fiecare clipă care trecea, sculptura devenea din ce în ce mai veridică. Eflorescențe vegetale, rotunjimea unor detalii sugestive fascinau trei sferturi din spectatori, în timp ce Cristul maestrului nu mai stârnea decât o oarecare indiferență.

În sine sa, Loquedar recunoștea că subestimase virtuozitatea și meșteșugul celui din fața sa. Încerca să-și ascundă decepția dublând ardoarea cu care lucra. De data aceasta, Raymond fu cel care îl întrerupse:

- Ei bine, Loquedar, îți menții părerea proastă despre mine?

Loquedar ripostă printr-o remarcă sfichiuitoare:

- Văd un singur lucru în îndemânarea ta: arta nu face decât să întărească minciuna...

- Nu, Loquedar, arta adevărată nu întărește minciuna, dar îl fortifică pe creator...

- Totuși, tu ai avea nevoie de întăritor, din

- Nu, Loquedar, niciodată nu vei fi un adevărat artist, nici în bine, nici în rău, dacă vei continua să gândești și să lucrezi așa. Vrei să-ți mai spun ceva? Cred că știi de ce te oprești la linia severă și sigure. Cred că știi de ce toate personajele tale, oricât de sfinte ar fi, au un aer trist și însingurat. Pentru că, dincolo de tehnica ta, doar omenească, nu poți nici un gram dintr-un ferment de o mie de ori mai prețios, un grăunte divin din ceea ce numești o foc sacru. Astfel, între diavolii mei și dumnezeul tău, nu am nici o ezitare. În fața pietrei mele care prinde viață, sunt sigur că fiecare om care o contemplă poate vedea alte lumi deschizându-se înaintea lui. Nu neg că operele tale dau de gândit. Dar ale mele te fac să visezi. Uită-te la sculptura ce se naște în fața ta. Sub aparenta dezordine, oricine, mai curând sau mai târziu, va descoperi planurile minunate ale unei noi ordini: sub sculptură se află imaginile și sub imagini un spațiu și un timp necunoscut până astăzi și poate chiar un sens al existenței noastre. Oricine, chiar și tu Loquedar, poate găsi idei, formule și semne care îi vor deveni parte integrantă o dată pentru totdeauna. În fine, pariez că opera aceasta pe care o detești îți va servi într-o zi drept exemplu... (...)

- Ah! Ah! Prietene, tirada ta este în cel mai înalt grad comică. Pretențiile tale sunt prea mari pentru a nu fi și naive. În sfârșit, să te ierte Dumnezeu, chiar dacă tu nu-l respecti.

- Să-l respecti prea mult pe Dumnezeu, în felul în care o faci, înseamnă să nu-l iubești atât cât îl iubesc eu. În orice caz, aici nu e vorba despre Dumnezeu ci doar despre tine, Loquedar, numai despre tine. Știi de ce nu iubești decât liniile pure și puternice și de ce

personajele tale par îngrijorate și deranjate din somnul de piatră pe care-l dorm. Pentru că munca ta nu este decât adevărata expresie a fricii tale. Loquedar, da, a fricii tale! Dacă tu le-ai da statuilor tale mișcare, libertate și un pic de viață, ți-e teamă că le-ai vedea însuflețindu-se. Ți-e teamă de gesturile mai lejere, prea multa fantezie cu care ți-ai mânuirile altele ar putea să modifice ordinea universală pe care tu o vrei fixată pentru totdeauna. Ah, Loquedar! Ordinea universală! Ca și cum ar fi imobilă în continuitatea ei! Nu cumva ți-e teamă că te-ai putea depăși? Lasă-ți să ți-o spun, Loquedar... Dincolo de certitudinile și echilibrul tău, ți-e frică de revolta lucrurilor. Ți-e frică de tot ceea ce este neînsuflețit și care ar putea să te distrugă pentru totdeauna. Te temi să nu fii devorat de marmura sau piatra pe care le cioplești, să nu fii sfâșiat de propriile unelte. Ți-e frică să-ți lași simțirea să pună stăpânire pe rațiune dacă vei începe să-ți iubești munca așa cum bănuiești că ai putea-o face și operele tale mai mult decât pe Dumnezeu.

Loquedar se opri o clipă... Revolta lucrurilor! Și dacă necunoscutul acesta avea dreptate? se întreabă el. Nu cumva, el, marele sculptor, s-a străduit toată viața în van, numai ca să-și ascundă teama pe care în clipa aceasta o simțea cum nu o trăise niciodată de-a lungul vieții? Teama de a avea un eșec în fața tuturor lucrătorilor adunați acolo, teama de a vedea că-ți pricepera sa anulată de o imaginație pitorească? Teama de a fi marcat pentru totdeauna de ceva apăsător: o ezitare a talentului, absența îndrăzelii, a stilului, aduse la lumina zilei, teama de a se lăsa îngropat de neputința de a transforma naturalul în divin sau de a face într-o piatră oarecare o operă de artă desăvârșită, element și hrană, care i-ar ajuta pe oameni să crească în gând și în spirit...

- Așteptând, vestitul Loquedar, uite ce avantaj am asupra ta...

Meșterul își pierduse înfățișarea orgolioasă:

- Ce avantaj?

- Timpul, dragul meu! Timpul! Timpul care trece și pe tine te face să rămâi în urmă... Timpul în care tu ții discursuri și în care eu lucrez. Timpul pe care-l cheltuești în zadar pe când eu îl transform în operă de artă...

Atins de vorbele usturătoare, Loquedar își adună gândurile și începu să se miște rapid în jurul statuii încercând să termine mai repede. Din nefericire pentru el, această grabă forțată îi oricui o gravă pierdere. În timp ce încerca să se deosească gâtul personajului său, își pierdu pentru o clipă măsura și lovi piatra mult mai puternic decât era nevoie să o facă. Sub

mușcătura de daltă capul lui Crist începu să se clatine. Desprins de la locul său, se rostogoli la picioarele lui Raymond.

Un oftat de dezamăgire alunecă pe de-a-supra adunării. După câteva secunde de năuceală, Loquedar lăsa să-i cadă uneltele și se prăbuși zgâlțâit de convulsii, întrerupte de cuvinte din care răzbătea disperarea.

- Ai câștigat, străinule! Tu ai câștigat! Uită toate ocările mele! Dumnezeu este de partea ta!

(...) Raymond se aplecă. Cu multă grijă el ridică capul de piatră și îl privi îndelung. Apoi, cu gesturi pline de respect îl depuse deasupra propriei sculpturi într-un loc parcă cioplit pentru a-l primi. Dintr-o dată, acest cap se alipi atât de bine operei sale încât, în locul celor două bucăți distincte, apărură un întreg ieșit parcă de sub aceeași mână și din aceeași inimă.

Cu privirea tîntuită de statuia astfel desăvârșită, Loquedar băigui:

- Pe Dumnezeul meu! Ce creație magnifică! Care sunt secretele tale, tu, al cărui nume nici nu-l cunosc prea bine?

- Raymond este numele meu și nu am alte secrete decât pe acelea de a face, cu bucurie și pasiune, dincolo de lucrurile urâte sau frumoase, lucruri adevărate... Când sculptez nu mă stăpânesc nici gândurile lui Dumnezeu, nici mâinile diavolului. În acele momente, nici nu gândesc, nici nu iubesc, nici nu urăsc. Fac numai, pe deplin, ceea ce dragostea pentru meseria mea îmi dictează să fac. Uit de mine și totuși, numai în clipele acelea am certitudinea că mă ating de suflul divin. După aceea, când mă opresc, îndoiala îmi dă târcoale și mă tem că am mers prea departe. Dar bucuria este atât de mare - și fericirea atât de pură!

(...) Cu un gest repezit Raymond arătă spre statuie:

- Crede-mă, Loquedar, dincolo de certurile noastre, nimic nu mai există decât bucuria supremă de a fi făcut să se nască, în fața noastră, această formă unică. Pentru mine, acum nu mai există decât opera aceasta: simt că, atunci când noi o privim; și ea se uită la noi. Gândește-te că sculptura nu ne privește cu ceva ce i-am oferit noi prin muncă, efortul sau arta noastră, că piatra însăși ne-a dat nouă un corp, un chip, trăsături și gesturi care lasă urme. Ne putem recunoaște în ea ca într-o oglindă sfântă. Prin puterea ei veșnică și tăcută, această piatră ne-a permis să ne smulgem neantului, obligându-ne să o creăm. Ea ne-a dat un suflet și ar trebui să-i mulțumim.

- Dragul meu Raymond, în materie de artă, lucrul cel mai teribil este îndrăznela. Teoretic, nimic nu este mai simplu dar în practică tre-

buie să ai o voință de fier ca să reușești să faci ce vrei.

- Nu este așa de greu, Loquedar! Trebuie doar să adaugi emoției plăcerea de a face ceva.

- Încerc să te înțeleg. Și ce avem de câștigat din aceasta?

- Obținem o arie mai largă unde putem să câștigăm în valoare și în libertate, ocrotiți de voluptatea ce poate fi considerată inferioară dar care se supune unei voințe superioare și unui puternic și minunat instinct.

- După raționamentul tău nu există cumva riscul să fim considerați drept nebuni sau să înnebunim de-a binelea, cam în felul celor care afirmă că au un păianjen sub teastă?

- Nu riscăm nimic dacă știm că păianjenul care ne locuiește este tot ce putem avea mai prețios. De altfel, imaginea ta este corectă. Lumea este populată cu două specii de artiști: artistul-furnică și artistul-păianjen.

- Care este diferența?

- Aceiași care există între noi doi. Artistul-furnică își construiește opera prudent, la adăpost de orice îndrăznelă, folosindu-se de experiența încercată și de o mână sigură. Acest artist este cel care lucrează la ridicarea palatelor regești, unde trebuie rigoare și măsură pentru a convinge poporul de forța și de justetea tradiției. Artiștii-furnică sunt oameni siguri care știu să construiască pentru a-i face pe ceilalți să se simtă în siguranță. Tu ești unul dintre ei și ar trebui să fii mândru de aceasta. În ceea ce mă privește eu aparțin celeilalte specii, artiștii-păianjen, cei care se hrănesc cu propria substanță, cu stările lor de spirit și cu legile lor. Uneori mă simt chiar mai mult păianjen decât artist. Exact în clipele acelea, cele mai ciudate forme apar din gândurile și visele mele. De exemplu, catedrala noastră mi-aș dori-o un lucru tulburător și fascinant, un monument al blândeții și al forței. Aș vrea să-mi semene. Aș vrea o catedrală-păianjen. Mă gândesc să-i înalț boltele pe niște oase cum avem în pieptul nostru și să-i fac niște labe de piatră ca să-i susțin pântecul. Și toate să fie nude, fără piele, pentru ca toți credincioșii să-și dea seama de grația lor. Doar ridicându-și ochii spre ele: o perfecțiune făcută din grandoarea blândă și calculată, din simplitate naivă și emoționantă, din memorie viu palpândă, care să ne ajute să înțelegem și să înfrângem toate temerile, mizeriile și lipsa credinței. Aș vrea o catedrală care să ne seducă, să ne paralizeze pe noi, victime de bună voie ale rețelei de ziduri, ale pânzei de vitralii, victime învinse de frumusețea sanctuarului și de încântare pricinuită de plasa de piatră și plumb.

- Oh, Raymond, ce mult mi-ar plăcea să fiu ca tine, unul dintre artiștii-păianjen, fie și numai pentru a te putea însoți pe cărarea blândului tău delir! Din păcate, cred că sunt foarte departe de tot ce îmi spui!

- În orice caz. Loquedar, soarta unor astfel de artiști este cel mai adesea tristă. Câți dintre artiștii-păianjen nu se spetesc o viață întreagă ca să impună un talent ce va fi înțeles foarte puțin sau deloc? Câte ore și câți ani petrec ei în așteptarea pământului ce-i va primi sau a rugului pe care vor arde de-a binelea?

- Spune-mi, Raymond, dacă trebuie atâta timp să realizăm ceea ce ne dorim, n-ar fi mai bine să renunțăm?

- Este adevărat că va trebui să treacă mult timp până ce oamenii să înțeleagă: ceea ce noi oferim azi poporului spre savurare, va fi digerat peste o mie de ani. În așteptarea morții, am putea să nu facem nimic, dar nu-i mai bine să ne petrecem timpul cu lucruri care să ne facă plăcere? Să sculpezi un ornament în formă de viță de vie, de grâu sau de iederă, să crezi bărbați și femei nemișcați și tăcuți dar care vor trăi veșnic, nu e ceva nebunesc, dar sublim?

Număr ilustrat cu reproduceri după picturi de Labancz Ladislau

TEZAURELE DE LA MUNTELE ATHOS

de MADELEINE KARACAȘIAN

Analul acesta, orașul Salonic a căpătat statutul de Capitală Culturală a Europei. În cadrul manifestărilor care vor avea loc cu acest prilej, pentru prima dată în istoria omenirii, la Muzeul culturii bizantine din Salonic va fi deschisă între 21 iunie și 31 decembrie, deci pentru o perioadă de mai bine de cinci luni, expoziția „Tezaurele de la Muntele Athos”.

De-a lungul secolelor, Muntele Athos a devenit deținătorul tradiției creștin ortodoxe, servind în același timp ca leagăn viu și creativ pentru abordarea religioasă a vieții.

Expoziția va fi amenajată în șase săli ale Muzeului culturii bizantine din Salonic, pe o suprafață de peste 1.600 m. p. și va consta din patru secțiuni de bază: tezaure și relieve, arhitectura Muntelui Athos, viața de fiecare zi și cultul, mediul natural înconjurător.

Vor fi expuse un mare număr de lucrări de artă în miniatură, broderii, lucrări sculptate în lemn și în piatră, gravuri, fotografii, peceti de ceramică, manuscrise ale unor cântece religioase, precum și alte monumente ale cuvântului scris (incunabile și documente). Colecția diacronică va include, de asemenea, ustensile și alte obiecte de uz comun, obiecte liturgice și ecleziastice, unelte și instrumente pentru atelierele de lucru ale mănăstirii, corpuri de iluminat și mobilier de la diferite etajeri - cu alte cuvinte toate acele lucruri necesare vieții cotidiene, așa cum au supraviețuit pe Muntele Athos și în mănăstirile de pe el. Vor fi expuse 589 tezaure sfinte și istorice, datând din secolul X până în zilele noastre, cu referire la toată viața spirituală și producția artistică de pe Muntele Athos.

Printre aceste tezaure se vor afla 108 icoane bizantine și post-bizantine, 120 de manuscrise, 120 lucrări de artă bizantină și post-bizantină de proporții mici, 30 de broderii, 131 documente (de origine bizantină, post-bizantină, slavă, românească și otomană), 25 de peceti, bule și monezi mănăstirești, 13 sculpturi în lemn, 3 sculpturi bizantine, 26 incunabile, 6 obiecte din ceramică, 4 desene și 15 matrițe de icoane.

Arhitectura Muntelui Athos, corespunzând

în mod ideal nevoilor călugărilor, a permis elaborarea unor fascinante soluții constructive și a produs importante rezultate estetice. Ea va constitui subiectul uneia dintre secțiunile expoziției.

Viața monahală, așa cum este trăită în mediul înconjurător, se va afla și ea printre temele acestei expoziții.

Ziua călugărului, fie la mănăstire, schit sau chilie, dar având biserica drept punct fix de referință, este consacrată rugăciunii și studiului în propriul său loc de refugiu, dar include și munca necesară susținerii vieții și aprovizionării pentru exemplara ospitalitate acordată pelerinilor care vizitează mănăstirea.

În forma finală, concepția care se află dincolo de prezentarea expoziției se bazează pe un detaliat studiu muzeologic care a luat în considerație toate particularitățile speciale ale secțiunilor în care este divizată colecția, astfel încât tipul și numărul exponatelor și potențialul pentru documentare, promovarea și reproducerea tezaurelor folosesc mijloacele audio-vizuale.

Inutil de spus că expoziția va fi însoțită de publicarea unor tipărituri voluminoase care vor acoperi întregul șir de teme abordate și cu siguranță vor servi drept o neprețuită moștenire pentru viitor.

care bunica o posedă în regiunea franceză Berry, visând că mama va veni într-o zi s-o ia cu ea. Ceea ce, însă, nu a făcut niciodată. Astfel, Aurore a crescut în decorul sălbatic din Nohant, citind toate cărțile din bibliotecă, îmbrăcându-se în haine bărbătești pentru a putea călări prin împrejurimi, și scriind romane sentimentale încă din adolescență. Avea doar 17 ani când bunica a murit, devenind, astfel, singura moștenitoare a întregii averi.

De-a lungul vieții a fost implicată în foarte multe procese, pe motive economice. Și asta pentru că nu dădea prea mare importanță banilor. Era în stare să se întrețină cu câțiva gologani, dar față de ceilalți era de o generozitate fără limită.

Pentru a putea scăpa de sub tutela mamei sale, Aurore se căsătorește la vârsta de 18 ani cu Casimir Daudevant, un tânăr baron fără nici un ban în buzunar, cu care a și avut un fiu, pe preaiubitul Maurice.

Casimir, deși nu era om rău la suflet, era insensibil și plicticos.

Mergea la vânătoare, bea mult, nu-și înțelegea soția și, într-o zi, chiar o palmuie în public. Toate acestea o tulburau pe Aurore, obsedată acum de gândul sinuciderii. „Dacă n-ar fi existat Maurice, m-aș fi sinucis”, scria ea. Chiar în acea perioadă de dezorientare și de lipsa oricărei dorințe de-a trăi, îl cunoscuse pe Aurelian, un tânăr judecător. S-au îndrăgostit pe loc, dar, neconștient, trăiască în adulter, relația lor a fost pur și simplu tonică. George Sand posedă o capacitate arzătoare și generoasă de a se îndrăgosti („nu pot și nici nu vreau să trăiesc fără iubire”).

După ce o născu pe Solange (se spune că tatăl era un anume Stéphane, primul său amant), Aurore a rupt relația cu Casimir și a plecat la Paris.

Avea 26 de ani și nici un ban, pentru că C. Daudevant îi luase totul: Nohant-ul, copiii, tot ceea ce-i aparținea. „Mă îmbarc pe marea furtunoasă a literaturii”, spunea ea. „Trebuie să supraviețuiești”. Începe să colaboreze la diverse publicații. Se îmbracă în haine bărbătești pentru a economisi bani, și cunoaște astfel revoluția din 1830 și viața de boem.

Înconjurată de tineri artiști, lua parte la spectacole, discuta în cadrul saloanelor literare, fuma prin cafenele etc. Se îndrăgostește de un tânăr literat de 19 ani, Jules Sandeau și scrie, împreună cu el, primul său roman de aventuri, „Rose și Blanche”, pe care se nează cu numele de Jules Sand, roman care au obținut un mare succes. Al doilea roman l-a scris singură, pentru că se despărțise de Jules. Romanul s-a numit „Indiana” și l-a semnat George Sand. Din acel moment a rămas pentru totdeauna George Sand. Romanul a avut un succes mai mare decât primul. Georges Sand devenit peste noapte o celebritate, ceva unic, o eroină pentru romantici, și un scandal pentru societate. Dar ea continua să-și caute drumul, disprețuind insultele și lingușelile, întotdeauna gata să riște, să încerce și să greșească.

Făcea de toate: scria fără încetare, se lupta în proces cu soțul său pentru a recupera Nohant-ul și tutela copiilor (proces pe care l-a câștigat) și avea numeroși amanți.

Cu poetul Alfred de Musset, nevrotic și pervers, a întreținut o relație pasională dar dureroasă.

Despre arta scrisului spunea: „Meseria de a scrie e o pasiune violentă, aproape distrugătoare”. Stilul său este puternic, luminos, sonor. Acum un secol opera sa a avut un mare succes; Flaubert, Dostoievski, Charlotte Brontë, George Eliot și Turgheniev o admirau, iar Proust îi elogia fluiditatea frazelor. Astăzi romanele lui Sand sunt demodate, iar cărțile sale de reflexie și eseurile („O iarnă în Mallorca”, „Scrisori ale unui voiajor”, „Povestea vieții mele”) continuă să aibă un

biografii

GEORGE SAND

De tânără, a fost considerată o femeie atractivă, mai ales datorită ochilor săi atât de negri („privirea sa înflăcărată făcea să-mi bată inima”) spunea Chopin; dar marelui său farmec consta în alt tip de frumusețe: în integritatea, înțelepciunea și dăruirea sa. G.S. s-a născut în 1804, dar modul ei de viață, modern și îndrăzneț, a provocat, cum era și firesc, scandaluri și denegare. Înfruntând repulsia societății, G.S. a contat întotdeauna pe sprijinul celor din breasla sa: artiști, intelectuali și lectori progresiști. Totul la G. Sand pare extraordinar, chiar și originea sa. Din partea tatălui, descindea dintr-o familie de bastarzi rafinați: străbunicul fusese duce, fiu nelegitim, dar recunoscut de regele

Poloniei Frederick Augusto. Mama sa provenea din lumea interlopă. Practicase prostituția pe lângă batalioanele de soldați. Pe tatăl lui George, tânăr locotenent, l-a cunoscut chiar în acest mediu. S-au îndrăgostit și s-au căsătorit cu douăzeci de zile înainte ca Sand să se nască. Mama avea 31 de ani, iar tatăl 26. Familia aristocrată a tânărului a fost indignată de această căsătorie. După cinci ani, tatăl moare, însă, într-un accident de călărie.

Bunica Dupin, mama tatălui, i-a asigurat o pensie de întreținere norei sale, în schimbul Aurorei (George). Cu toate că Aurore s-a rugat de mama sa să nu „o vândă”, aceasta a acceptat schimbul, plecând la Paris. George a rămas astfel în Nohant, frumoasa reședință pe

farmec unic. Sunt pline de viață. În timp ce se afla la Paris, participa din plin la revoluția din 1848. „Voi fi de partea victimelor și împotriva călăilor până în ultima clipă”. S-a implicat atât de mult, încât, după înfrângere, s-a ascuns la Nohant de teamă să nu fie arestată. În această perioadă îl cunoaște pe Alexandre Manceau, un gravor de 32 de ani (ea avea 45), amic al fiului ei Mauricio. Manceau este dragostea vieții ei. Au trăit împreună 15 ani, până când el a murit de tuberculoză. „Acum știu că femeile mai mature sunt iubite mai mult decât cele tinere”, scria ea triumfătoare în epoca de început a relației ei cu Manceau.

Cu toate că pierderea lui Manceau și a nepoatei sale Nini i-a sfâșiat inima, Sand a avut întotdeauna forța să reînceapă să scrie, să viseze, să se îndrăgostească. „Mi se pare că încep din nou să trăiesc”, scria la vârsta de 63 de ani (pe atunci menținea o relație cu tânărul Marchal). „Pentru mine viața înseamnă întotdeauna momentul prezent”. La vârsta de 70 de ani făcea baie în torențele înghețate din Nohant, scria, prepara marmeladă, participa

regulat la renumitul salon literar al celor cinci-sprezece cu Flaubert, Zola, Renan și frații Goncourt, era adorată de prieteni. „E minunat să îmbătrânești. E vârsta cea mai frumoasă, vârsta la care vezi lucrurile mult mai clar”. Avea 72 de ani când s-a îmbolnăvit de ocluzie intestinală. Simțea că sfârșitul era aproape. Apoi au început durerile. George striga, dorindu-și moartea, care a întârziat nouă zile.

A fost o agonie cumplită, tot atât de intensă ca și restul existenței sale.

Cu trei ore înainte să se stingă durerile a scris ultimele rânduri într-o scrisoare pe care a adresat-o unui nepot: „Nu-ți face griji. Am văzut și pe alții așa, și, în plus, era și timpul, nu-mi pare rău. Cred că totul are rostul său, a trăi și a muri înseamnă a muri și a trăi din ce în ce mai bine. Mătușa ta care te iubește, George Sand”.

În românește de Diana Coșinski, după «El País»

METRESA REGELUI

Astăzi, Altețele regale din Anglia pot să mulțumească pios cerului că atrășnăile lor nu sunt condamnate decât de indiscreția unor paparazzi și de presa de can-can. Altădată, pentru aceleași fapte, ele ar fi fost atinse de repudierea regală și mânia populară, terminând pe eșafod. Sancțiune deosebit de aspră, prin care își pierdeau și capul și titlul de noblete.

Dominique Muller descrie, de astă dată, viața tumultuoasă a Annei Boleyn, a doua soție a lui Henric VIII, acel Barbă Albastră al Angliei, într-o scriitură alertă. Modelului românesc aceasta îi preferă stilul mai scortșos al istoricilor. Parcurgem pe nerăsuflăte cele aproape 400 de pagini ale biografiei, ca pe o veritabilă cursă cu obstacole.

Din start, handicapul pare a fi marcat desigur micuței Anne, fiica lui Thomas și Catherine Boleyn, care apare pe lume cu un al șaselea deget la o mână și cu o culoare gălbejită a feței. Tatăl ei, cu obișnuita patimă oarbă paternă, o socotește, nici mai mult, nici mai puțin, „ieșită din marmota unei vrăjitoare”. Dar Anne va da dovada unei inteligențe strălucitoare și a unei educații impecabile. Curtea regilor Franței, unde familia o va trimite, îi perfecționează calitățile. Damă de companie a reginei Claude, ea este impregnată de „spiritul francez” (adică un aliaj între insolentă, cultură și rafinement), spirit ce face invidioase celelalte curți ale Europei. Anii scurși în dulceața castelelor de pe malul Loarei vor fi păstrați cu nostalgie în amintirile Annei.

Redevenind engleză contra voinței ei, repariere ce o va priva de distracții, ea alege drumul riscant al ambiției. În austeritatea anturajului reginei Catherine, infanta Spaniei și soția lui Henric VIII, ca doamnă de onoare, își propune un singur obiectiv: cucerirea regelui! Se declanșează o feroce partidă de șah, ce a durat 10 ani, în care Anne se întrupase în pionul ce, înaintând pas cu pas, voia să ajungă regină. Chiar dacă lumea subestima puterea ei în comparație cu cea a inamicilor, Anne Boleyn ajunsese suverană înainte de a fi încoronată.

În afara granițelor, papa Clement VII, regele Franței și împăratul Germaniei s-au dovedit dușmanii ei cei mai înverșunați. În

Anne Boleyn, condamnată la moarte

regat, ea va fi combătută de ministrii și cardinalii devotați Chaterinei și disprețuită de plebe, care nu se sinchisea s-o numească „metresa regelui”. Nașterea unei fiice, Elisabeth, urmată de un abort, va însemna sfârșitul haoticului ei destin de regină.

Și astfel, Anne va fi înlocuită de către Chaterine Howard, din suita sa, care a redus-o la rolul de repudiată, cum altă dată se întâmplase predecesoarei ei. Se întorsese roata?! Încercarea de a-l recuceri pe Henric VIII eșuase. Trădată de toți, condamnată înainte de a fi judecată, Anne Boleyn va primi cu capul sus sentința, cerându-i călăului să folosească spada potrivită rangului ei, și nu securea destinată plebei. Se vede clasa! Pentru a parafraza celebra sintagmă din „Al doilea sex” de Simone de Beauvoir, „nu te naști regină, devii”.

COȘMARURI DEVENITE BEST-SELLER

Tatăl său era factor poștal. Nu se știe dacă sună de două ori la poartă, dar este acela care i-a dat Patriciei MacDonald din Greenwich (Connecticut) pasiunea scrisului. Familie iubitoare și cultivată. Oameni fericiți, deci fără istorie, nu-i așa? Nimic din ceea ce ar putea să o incite pe o fetiță solitară să inventeze, prea devreme, întâmplări abominabile.

Titlurile Patriciei, radicale prin ele însele, vorbesc de la sine: „Un străin în casă”, „Fără întoarcere”, „Dubla moarte a Lindei”. Sunt deja 15 ani de când ea își transformă orice coșmar în best-seller. Creație tradusă în 11 limbi. În top: „Sora cea mică”.

La scriitoarea MacDonald, care nu e sinonimul în literatură al celebrelor restaurante fast-food, femeile sunt liniștite, mereu supravegheate și persecutate, teribil de întrepride și puțin suspicioase. În „Expiera”, cel mai bun roman de până acum al ei, Maggie, chiriașă timp de 12 ani a unei închisori, din cauza unei simple prezumții de crimă, va trebui să reflecteze înainte de a accepta un post de secretară de redacție la „Știrile din Golf”. Nici n-a pus bine piciorul în insulă, că evenimente dezagreabile au început să se producă într-un ritm nebunesc. Dar dacă de data aceasta ea era vinovată de moartea amantului, un bărbat căsătorit și tată al unei fetițe? Impecabilă mecanica și arta terorii în spatele ușilor închise.

Va fi Patricia MacDonald o nouă Mary Higgins Clark? Același gen thriller psihologic, pe fondul unor tiraje de invidiat. De altfel Clark și Stephen King regretă deja că i-au urât bun venit în clubul miliardarilor angosei...

Din L'EXPRESS

În românește de Constantin Ardeleanu

O ISTORIE ILUSTRATĂ A LITERATURII ROMÂNE văzută de ION CUCU

1. Pe când primea omagii de la Zaharia Stancu, Horia Lovinescu scrisese deja «Moartea unui artist» (1963).

2. Doi boemi ajunși la o oarecare notorietate în artele noastre: Octavian Stoica și Florin Pucă.

3. Luceferiștii altor vremuri: N. D. Fruntelată, M.F. Șandru, Mircea Micu și D. Al. Condeescu.

4. Și ei participau la întâlnirile de la Casa Monteoru: Sultana Craia, Gheorghe Buluță, Ioan Lăcustă, Radu Anton Roman și Mihai Dascal.

Stimați cititori,

Iarăși a venit vremea concediilor. Fiindcă suntem puțini redactori care edităm revista, ne-am gândit (ca și anul trecut) să ne îngăduim o mică pauză. Așadar, și cu înțelegerea dumneavoastră - pentru care vă mulțumim -, următorul număr al *Luceafărului* va apărea în luna septembrie.

Redacția